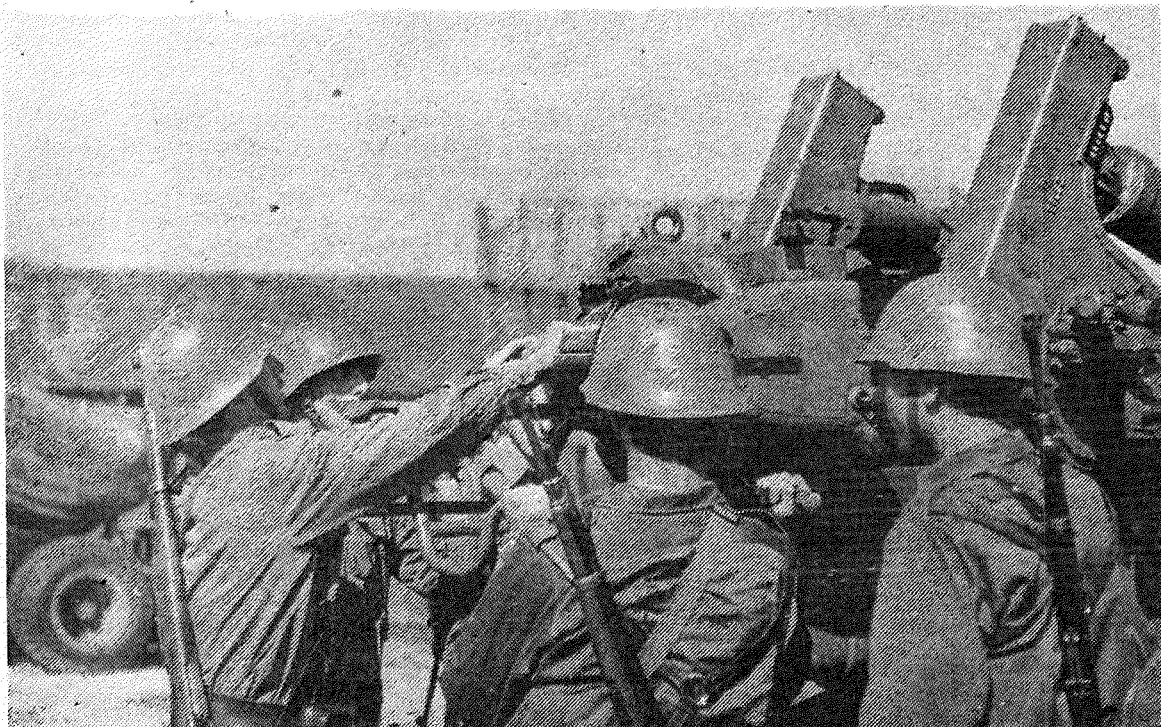

tv-15 naš TOVARIS

Št. 48
17. decembra 1987
Leto XXV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Ob dnevu JLA

Armada, vredna zaupanja

Po prvi sovražni ofenzivi na osvobojenem ozemlju v Zahodni Srbiji, jeseni leta 1941, so se razredčene partizanske enote z Vrhovnim štabom in tovarišem Titom umaknile v Sandžak, na tromejo med Srbijo, Bosno in Črno goro. Po težkih bojih s premočnimi sovražniki in domačimi izdajalci so partizanski odredi nekaj dni počivali in urejali svoje vrste. Tovariš Tito je vsak dan pregledoval po en odred in se prijateljsko pogovarjal s pogumnimi, golorokimi borci. Njihova srca in v njih velika ljubezen do zaslužene domovine ter želja, da bi jo čimprej osvobodili in vsem omogočili lepše življenje, so bila velika.

Po pogovoru s tovariši je tovarišu Titu šinila v glavo misel, da bi bilo dobro namesto odredov oblikovati brigade. Te bi bile povezane na določeno okolje iz vse Jugoslavije, toda gibljive.

Tovariš Tito je takole pojasnjeval formiranje takih brigad:

»Naš umik in izgube osvobodene ozemlja nista imela tragičnih posledic za našo nadaljnjo borbo, ker smo takrat že imeli novo osvobodeno ozemlje v Bosni, Hercegovini, na Hrvaškem in v Črni gori. Tudi pozneje smo izgubili kako svobodno ozemlje, pa smo dobili drugo, še večje. Izguba za enega je za nas pomenila naložo zavzeti drugo, še večje. Nismo smeli dovoliti nobenega skrčenja naših baz, ko je hkrati naša oborožena sila nenehno naraščala. Vsakemu našemu sporazumu je morala slediti še večja naša zmaga. To je zakon revolucionarne strategije in taktike.«

V takem vzdušju in bojnem razpoloženju je prišel 22. december 1941. Tega dne sta CK ZK in Vrhovni štab s tovarišem Titom na čelu ustanovila Prvo proletarsko brigado, v mestecu Rudo. Ta dan je rojstni dan naše Jugoslovanske ljudske armade; ki ga slavnostno praznujemo iz leta v leto.

Prva proletarska je bila prva udarna brigada, ki je izpolnjevala najtežje naloge. Peš je prehodila vso Jugoslavijo, vse hribe, doline, prebrodila nevarne reke, prešla težke planinske predele, preživevala kalvarijo igmanskega marša. Njeni junaški borci so prišli tudi v Trst in na Koroško.

Pozneje so ustanovili še več proletarskih brigad. Te brigade so se junaško borile s premočnimi sovražniki, ki so bili oboroženi z najsodobnejšim orožjem. Borile so se do končne zmage, do 15. maja 1945, ko se je na Poljani pri Prevaljah na Koroškem za nas končala vojna. Pred kratkim so

na tem mestu odkrili skromen spomenik, z besedami: »Svoboda in mir!« Da, svobodo in mir moramo varovati, saj sta največji dobrini človeštva.

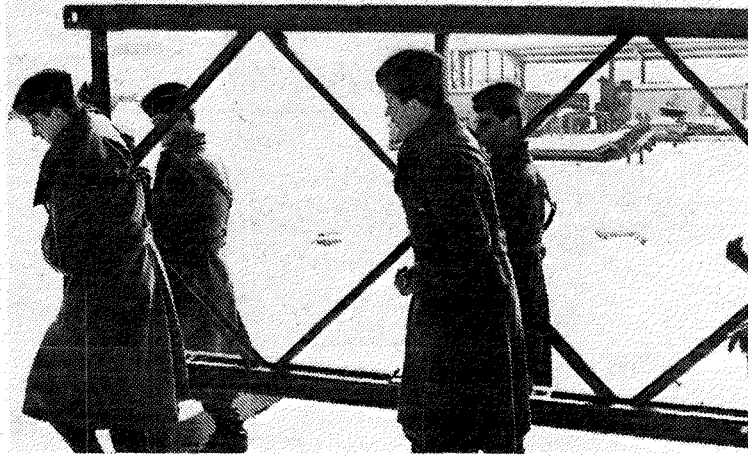
Mnogi borci so omahovali v nenaknem boju s sovražniki in domačimi izdajalci vseh barv in vrst. Na njihova mesta so stopili drugi, nič manj junaški. Mrtvi so jih nenehno, nemo opozarjali na boj do končne zmage. Tako so se srca živih in srca mrtvih nenehno nemo prepletala, čeprav so bili goloroki, mnogokrat razbiti, a nikoli premagani.

In kakor je bila med vojno, je naša armada povezana z ljudstvom tudi danes. Saj je naša in svojega bistva ni zatajila niti za trenutek! Simbol bratstva in enotnosti je, simbol našega zaupanja in varnosti. Srečujemo jo povsod, kjerkoli je potrebna pomoč. Prva je, ki priskoči na pomoč prizadetim ob potresih, poplavah in drugih elementarnih nesrečah. Pomaga pri izgradnji cest, mostov, železnic, predorov, pri gradnji vodovodov, tudi pri pobiranju poljščin in sadja. Njen delež pri obnovi in izgradnji naše domovine je neprecenljiv.

Ponosni smo nanjo. Kot buden varuh naših meja, neba, morja je vedno pripravljen braniti vse naše medvojne in povojne pridobitve. Tovariš Tito je večkrat dejal, da je naša domovina ena izmed najlepših na svetu. Nerazumno je zato ravnanje nekaterih, ki jo javno blatijo, jo hočejo speljati na pot, ki nam je tuja. Hočejo ji vzeti ugled, hočejo jo razbiti. S takim početjem pa najbolj škodujejo sebi.

Naša jugoslovanska ljudska armada je do danes ostala zvesta svojemu ljudstvu. Taka naj ostane tudi v prihodnje: jugoslovanska, enotna.

Danica Zidarič

ČESTITAMO
VSEM
PRIPADNIKOM
NAŠIH
OBOROŽENIH
SIL!

(foto: Bojan Kuntarič)

Major Vladislav Vadjal

Izbral sem pravo stvar

Številne generacije fantov, ki so služile vojaški rok v ptujski vojašnici Dušan Kveder-Tomaž, se ga rade spominjajo. Spominjajo se ga po njegovem vojaškem videzu, ki je vedno v skladu s predpisi, spominjajo se ga po njegovem strokovnem znanju, predvsem pa se ga spominjajo po tem, da je vsakega poskušal razumeti in mu pomagati v težkih trenutkih. To mu je tudi uspelo in mu še vedno uspeva. Kolikokrat so njegove vzpodbudne besede pomagale, da se je prebrodila križa, da je enota, ki ji je poveleval, delala še z večjim elanom, še z večjim zanosom! Še zaradi ene stvari ga imajo vojaki radi: vsakega izmed njih ceni le po tem, kakšen vojak je in po ničemer drugem.

Čeprav je Vladislav Vadjal vojak od glave do pete, pa se je za ta poklic odločil povsem po naključju.

»Rodil sem se leta 1947 v Podvelki, v Dravski dolini, tam sem končal tudi osnovno šolo. Vpisal sem se na elektrotehnično šolo v Mariboru in jo leta 1967 tudi uspešno končal. V tistih časih je bilo zelo težko dobiti zaposlitev. Napisal sem 105 prošelj, toda službe nisem dobil. Nekega dne sem se sprehajal po Mariboru in razmišljal, kaj naj naredim. Razmišljal sem o tem, da bi nadaljeval študij, toda menil sem, da tudi s končano fakulteto ne bi mogel dobiti službe. Mojo pozornost je pritegnil velik plakat, ki je fante vabil, naj se prijavijo

v vojaške šole. V trenutku sem se odločil, da se bom prijavil tudi sam. Ko sem z napisano vlogo prišel na občino, je referent ugotovil, da sem za dva dni zamudil prijavni rok, toda, ker sem vztrajal, jo je sprejel. Jeseni pa sem že bil na vojaški akademiji kopenske vojske v Beogradu,« je začel pripovedovati.

Prvi trije meseci so bili zelo težki. Prvič dlje časa ni živel s starši in težko se je bilo privaditi na internatski način življenja. Precej truda je bilo potrebno, da so se gojenci navadili drug na drugega. Izhajali so namreč iz raz-

da številni pogovori s predpostavljenimi so razjasnili vse sporne zadeve in ostal je v šoli. Dva letnika je končal v Beogradu, po enega v Sarajevu in Zadru, saj je bil takšen način študija.

Dve prekržani topovski cevi na vsaki strani ovratnika pričata, da je njegova ožja specialnost topništvo. »Ko sem se vpisal na akademijo, mi ni bilo še povsem jasno, za kaj se bom odločil. Ko pa smo bili na poligonu in gledali, kakšno razdejavanje so na cilju naredile topovske granate, sem se v trenutku odločil, da bom tudi sam topničar. Še danes mi ni žal, da

Preden se odloči, katero temo bodo v prihodnje obdelovali vojaki pri pouku, se mora prepričati, ali imajo v filmoteki primeren film in morda še kakšen vizualni pripomoček.

ličnih okolij in vsak izmed njih je prinesel s seboj različne navade. Problem je bil tudi jezik, saj je srbohrvaško slabo obvladal. Toda kmalu so vse te težave uspešno prebrodili.

V drugem letniku je zapadel v krizo in zaradi zapletenih učnih programov je hotel izstopiti iz akademije. To-

sem izbral ta rod oboroženih sil,« je poudaril Vladislav Vadjal.

Zelo rad se spominja dni, tednov in mesecev na akademiji. Imeli so zelo bogato kulturno-zabavno življenje, dvakrat na teden so pripravili ples in še bi lahko naštevali. Še posebej rad se spominja svoje enote, predvsem pa

Vladislav Vadjal

svojega komandirja Živojina Zdravkovića. Bil je načeln človek in ob takšnem komandirju ni bila nobena naloga pretežka.

»Še posebej so mi ostali v spominu zadnji tedni šolanja. Vse nas je grizlo vprašanje, kam bomo šli službovat, kaj bomo delali in v kakšno enoto bomo prišli. Približno tri tedne pred koncem, ko smo imeli še zadnje praktične izpite na poligonu v Slunju, smo izpolnili anketna vprašanja, kje bi želeli službovati. Napisal sem tri garnizije – Maribor, Slovenska Bistrica in Ptuj. Ko so brali, kje bo kdo, sem bil zelo zadovoljen, ko so me dodelili v Ptuj. Šolanje na vojaški akademiji kopenske vojske je Vladislav Vadjal končal leta 1971 in tega leta je prišel tudi v Ptuj. Takoj je bil vključen v pripravo manevra Svoboda '71 in v njem je tudi aktivno sodeloval.

O svojih prvih starešinskih dnevih pa je razmišljal takole: »Ko prideš v garnizijo, je potreben čas, da se navadiš na življenje v bojni enoti. Kar naenkrat si postavljen pred dejstvo, da ne odgovarjaš samo za sebe, ampak za ljudi, za njihova življenja,

tehniko in vse ostalo. Drug velik problem mladega starešine pa je kako, kje in kdaj posredovati vojakom znanje, ki si ga pridobil v šoli. Tu je zelo zelo dragocena pomoč starejših kolegov. Mislim, da sem bil pri svojem delu uspešen; po letu dni sem postal komandir enote. Ta in vsaka druga nova funkcija je prinesla nove obveze, nova dela, nove zahteve in seveda nova usposabljanja in izobraževanja. Končal sem vrsto tečajev in seminarjev in komandno štabno akademijo.«

Pri delu z vojniki je bil glavna težava v različni starostni in izobrazbeni strukturi. V enotah so bili ljudje, ki niso imeli niti osnovne šole in takšni, ki so končali najrazličnejše fakultete. Toda za vse so morale biti ure pouka enako zanimive in enako razumljive. Z vsako generacijo posebej je moral delati, da je iz nje zrasel kolektiv, ki je bil zares homogen celota.

»Če primerjam vojake iz mojih prvih generacij in sedanje, se mi zdi, da prihajajo v JLA iz leta v leto fantje, ki več znajo, ki so bolj izobraženi. Toda po drugi strani imajo vedno slabše psihotelesne zmogljivosti. Pri sedanjih generacijah pogrešam gibčnost in telesno pripravljenost, predvsem pa voljo, da bi nekaj naredili. Vse to pa se kaže in odraža na rezultatih pouka in urjenja. Seveda pa je zdaj starešini veliko lažje delati z vojniki, saj imamo na razpolago številne tehnične pripomočke, s katerimi je učenje hitrejšo in bolj učinkovito.«

Pri vsakem takšnem pogovoru pa se ne da izogniti osebnim dohodkom. Vladislav Vadjal je odkrito povedal, da z njimi ni zadovoljen.

Napaka je že v tem, da so za vso Jugoslavijo enaki. Toda v različnih krajih so tudi čene različne. Pravi, da bi morali imeti izdelan sistem plač po republikah in regijah. Razlike v cenah so namreč tudi v Ljubljani, Mariboru, Celju in Ptuj. Za vse starešine JLA pa je zelo boleče dejstvo, da imajo v civilnem življenju ljudje s podobno izobrazbo in istimi delovnimi izkušnjami tudi nekaj deset tisoč dinarjev večje osebne dohodke.

»V prostem času delujem tudi v več organih in organizacijah. Med njimi je tudi komisija za usmerjanja mladih za vojaške poklice. Svojem sodelavcem govorim, da moramo te poklice predstaviti realno in ne pozitivistično. V Sloveniji vsi ugotavljamo, da je fantov, ki bi hoteli nadaljevati šolanje na vojaških šolah, iz leta v leto manj. Pričan sem, da je osebni dohodek eden izmed tistih vzrokov, ki mlade najbolj odvrča od uniforme. Naše delo je specifično in moramo biti na razpolago 24 ur na dan. Drug tak zaviralni dejavnik je ta, da so se odnosi v oboroženih silah v primerjavi z odnosi v vsej družbi razvijali na drugačen način, pa tudi ugleda nima ta naš poklic takšnega, kot bi ga moral imeti,« poudarja Vladislav Vadjal.

Prav gotovo bi lahko še marsikaj povedal iz svojega bogatega vojaškega življenja. Toda občutek za dolžnost je bil močnejši in na hitro sva se poslovila. Ko sem odhajal iz njegove pisarne, mi je na vratih dejal: »Kaže, da bo tudi moj 13-letni sin postal vojak. Že vseskozi sanja o pilotskem poklicu in upam, da se mu bo ta želja tudi uresničila.«

Zastavnik 1. razreda Stane Kolar

Planine v službi in doma – kdo jih ne bi vzljubil!

»Ponosem sem, da sem služboval v planinski enoti, saj to je enota, ki je bila večkrat najboljša v ljubljanskem armadnem območju, pa tudi v vsej JLA. Če sem malo neskromen, sem tudi sam s svojim delom prispeval majhen delček k vsem tem uspehom. Naša enota je specifična in kdor je le malo nagnjen k takšnemu načinu življenja, se lahko v njej uspešno uveljavi.« Tako je začel pripovedovati o svojem vojaškem življenju in življenju nasploh 51-letni Stane Kolar, rojeni Štajerc, ki se je dobro vživel tudi na goratem Gorenjskem.

Zdaj šteje dneve do Novega leta, ko bo odšel na dopust. Ko bo 10. marca prihodnje leto minilo 40 let njegovega službovanja, pa se bo upokojil. Tako kot številni drugi starešine je tudi on od otroštva naprej sanjal vojaško uniformo in si želel, da bi jo nosil. Rodil se je v Celju, živel nekaj časa v Levcu in Petrovčah. Oče je spomlad leta 1943 padel v partizanih, zato je mama kot nekvalificirana delavka z veliko odrekovanja preživljala njega in dve sestrji. Po osnovni šoli se je odločil za industrijsko rudarsko šolo, ki je takrat edina nudila svojim učencem popolno oskrbo. Leta 1954 je to šolo končal v Trbovljah. Ni bil preveč zadovoljen z rudarskim pokli-

Zelo redki so trenutki, ko je v sprejemni pisarni, kjer zdaj dela Stane Kolar, mirno...

cem, čeprav je bil visoko kvalificiran rudar. Nekje je izvedel, da potrebujejo fante v podoficirskih šolah. Prijavil se je v šolo pehotnih nižjih oficirjev v Bileci, ki jo je uspešno končal leta 1956.

»Če se zdaj spomnim tistih dni v Bileci... šolanje je bilo zelo naporno, pa tudi življenjski pogoji gojencev so bili slabi, saj niso mogli biti drugačni, kot jih je imela vsa ostala družba. Ob koncu šolanja sem zaprosil, da bi služboval v Sloveniji in pomagal mami. Po učenem uspehu sem bil med boljšimi v svoji generaciji in mojo željo so upoštevali.«

Prva garnizija, v kateri je služboval Stane Kolar, je bila tolminska. Toda kmalu so ga premestili in prišel je v Bohinjsko Belo. Bil je vesel, da je med planinci, saj je tudi sam ljubil planine. Tako so te postale sestavni del njegovega življenja. Z vojniki je veliko časa preživel v planinah, pa tudi v prostem času je, sam in kasneje z družino, odhajal na ture. Leta 1957 so ga premestili v Kranj in Ljubljano in znova v Kranj, kjer je še danes.

Dokler ni bil poročen, je živel v samskih sobah; ko pa je stopil pred maticarja, je dobil tudi stanovanje. Žena je že od začetka vedela, da je vojak in se je sprijaznila s takšnim načinom življenja. Prav gotovo je bila družina velikokrat prizadeta zaradi posebnosti njegovega poklica, toda z dobro voljo so zadeve uredili tako, da so bili vsi zadovoljni. Sicer pa, v kateri družini pa niso potrebna odrekovanja in prilagajanja...?

V svoji vojaški karieri je Stane Kolar opravljal vrsto dolžnosti. Bil je komandir oddelka, komandir voda in tako naprej. Zaradi potreb

službe se je iz pehote prekvilificiral v veziste. Za vsako novo dolžnost je opravil dodatno usposabljanje, saj je vsako delovno mesto zahtevalo tudi druga znanja. Iz lastnega veselja se je vpisal in tudi uspešno končal študij na višji upravni šoli v Ljubljani. Vse znanje, ki si ga je pridobil med študijem, je koristno uporabil tudi na delovnem mestu.

V vseh teh letih je imel opravka s številnimi vojniki in si je ustvaril podobo o njih. »Ko sem začel svoj starešinski pot, so bili fantje, ki so prihajali v JLA, veliko bolj ubogljivi in voljni delati. Zdaj prinašajo v vojašnice razvade, ki pridejo navzkriž z vojaškimi predpisi. Delo starešin je zdaj težje, saj imajo fantje slabe delovne navade. Pri urjenju in usposabljanju pa je delo veliko lažje, ker je pouk zaradi tehničnih in drugih pripomočkov bolj nazoren.

Ne da pa se primerjati vojakeve življenjske ravni. Zdaj je ta veliko višja, kot pa je bila leta 1956. Precej višja

je tudi od tiste, ki sem jo imel jaz v internatu industrijske rudarske šole.« Ni mogel mimo osebnih dohodkov. Kot pravi, je starešinska plača včasih zagotavljala dostojno življenje, danes pa na žalost ni več tako. S svojo plačo ni zadovoljen. Toda življenje je še kar znosno, saj je tudi žena v službi, pri kruhu pa je tudi eden izmed obeh sinov.

»Če se ozrem v preteklost, sem prepričan, da sem izbral pravi poklic. Zadovoljen sem s službo, nikoli nisem imel težav s sodelavci ali vojniki. Če bi bil še enkrat na začetku, bi se prav gotovo znova odločil za uniformo. Zdi se mi, da me pri vojaškem poklicu najbolj prevzame meta red in disciplina ter da se natančno ve, kdaj, kje kako in zakaj se bo delalo. V JLA, še posebej v naši enoti, dajemo velik poudarek tovarištvu. Delo starešine je takšno, da se mora posameznik žrtvovati za kolektiv in tudi kolektiv se žrtvuje za posameznika.«

Med številnimi dogodki

...vojaki in starešine si podajajo kljuko vhodnih vrat in vsak prihod pomeni nove papirje.

v vojaški uniformi si je Stane Kolar posebno zapomnil enega izmed njih. »Bilo je leta 1958. Iz Bohinjske Bele smo se z vlakom odpeljali v Bihač in od tam peš odšli proti Sloveniji. Pohod je bil zamišljen kot premični tabor in vseskozi smo izvajali taktične vaje. Ko smo prišli do Starega trga ob Kolpi smo tam prespali. Ne vem zakaj, toda naša kuhinja je ostala na drugi strani Kolpe. Čez noč je voda precej narasla in odnesla most. Tako smo bili mi na eni strani, kuhinja pa na drugi obali Kolpe. Tisti dan smo se morali za hrano čisto po svoje znajti.

O uspešnosti Staneta Kolarja kot starešine pričajo tudi številni odlikovanja, ki jih je dobil med službovanjem v JLA. Tako je prejel medaljo za vojaške vrline, medaljo za vojaške zasluge, red za vojaške zasluge s srebrnimi meči, red JLA s srebrnimi žarki in še nekatere druge.

Ko je beseda nanese na čas po upokojitvi, je bil Stane Kolar nekoliko skrivnosten. Ni hotel natanko povedati, kaj bo počel, le skrivnostni nasmešek mu je prekril obraz. Prav gotovo bo še naprej planinril, saj ima osvojenih že nekaj tritisočakov v tujini, zdaj pa bo imel več časa za sprehode po njih. Še naprej bo aktiven krivodajalec, saj je do zdaj že devetindvajsetkrat daroval kri. Precej časa pa mu bo vzela tudi štiriletna vnučka. Dolgčas mu prav gotovo ne bo.

Pogovora je zapisal
Bojan Kuntarič

Komenda

Glavarjevo izročilo še živi

»Ni nam všeč, da lončarstvo izumira.«

Krajevna skupnost Komenda, deset vasic, nad katerimi se kraljevsko razgleduje Kravec, že pokrit s snežno odejo, ne sodi med revnejše; s tem pa ni rečeno, da jim je pod zasneženim gorenjskim očakom poslano z rožicami. Številne težave in skrbi prepredajo vsakdanje življenje ljudi v tem sicer zelo gosto naseljenem predelu Gorenjske.

Tako nekako je izzvenel pogovor pri Lojzetu Lahu, mogočnem, a dobrodušnem mo-

Viktorijan Demšar: »Najprej bi opozoril na darilno listino iz dobe okoli 1147 do 1154...!«

žakarju, obrtniku, sicer pa podpredsedniku komendske krajevine skupnosti. Tej sogovornik prerokuje še lepo prihodnost, »če bo seveda denar in če bomo zbrali dovolj volje in pripravljenosti, da bomo uresničili vrsto nalog in želja,« kot je dejal, vedro optimističen.

V komendski krajevni skupnosti je le še okoli 40 odstotkov kmečkega prebivalstva, preostali se ukvarjajo z obrtjo ali pa so zaposleni v bližnjih industrijskih središčih: Ljubljani, Kamniku, Domžalah, pa tudi pri domačih obrtnikih, ki jih ni ravno malo. Ne glede na relativno blagostanje so v krajevni skupnosti lani glasovali že za četrti samoprispevek, ki naj bi to dopadljivo sliko še popravil.

»Pomagaj si sam in bog ti bo pomagal,« se nasmeje Lah, ko utemeljuje potrebo po zadnjem samoprispevku, s katerim nameravajo zbrati denar za novo šolsko poslopje, (natančneje, za prizidek, saj je stara že zdavnaj premajhna) za posodobitev nekaterih cest in ulic, mostiček za otroke, pešpot in ureditev okolice, za pločnike in kanalizacijo, za novo cesto v Podboršt, obnovo javne razsvetljave; nekaj denarja pa bo dodelili namenili normalnemu delovanju družbenopolitičnih organizacij in društev. Pripravljena je že tudi vsa potrebna dokumentacija za gradnjo mrliške vežice.

Komenda se hitro širi

Kaže, da je bil Lah dobre volje: le malo pred mojim obiskom je dobil od območne vodne skupnosti pisanje, s katerim Komendi zagotavljajo, da bom prihodnje leto hidromeliorirano zemljišče pri Brniku in Pšati, ki gre vsako jesen in pomlad poplavlja potok Brnik, pri čemer so pod vodo tudi dvorišča tamkajšnjih domačij. To je, zagotavlja sogovornik, velik uspeh.

»Včasih je bilo lončarstvo v Komendi tradicija, z lonci, skledami, majolkami in podobno robo se je tod ukvarjalo, petnajst, dvajset let nazaj, okoli deset obrtnikov. Danes mesijo glino le še trije. Ni nam povšeči, da bo ta obrt slej ko prej izumrla. Danes drži to obrt pokonci le še lončarsko podjetje, pa še to je bolj na mavajih nogah. Strokovnjakov primanjkuje, prihodnost je vprašljiva.

Iz Komende in okoliških vasi se dnevno vozi na delo nekaj sto občanov in že dolgo premišljujemo, da bi vendarle dobili v kraj kakšen obrat, seveda ekološko nesporen, saj hočemo obdržati pokrajino čisto in nepokvarjeno, hkrati pa bi lju-

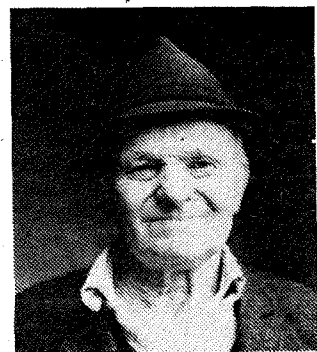
di obdržali doma,« zagovarja mnenje Komendčanov Lah.

Kraj se nenavadno hitro širi. Semkaj se iz ljubljanskega smoga selijo Ljubljanci in še kdo. Precej dobre kmečke zemlje je že žrtvovane, to pa Komendčanom ne gre v račun. »Ne bomo podpisovali računov, ki jih nismo sami izstavili,« pravi. »To družbi zelo zamerimo. Po drugi strani je namreč to še precej zemljišč, ki so za obdelovanje neuporabna. Odložili smo se, trdo pribijejo, da bo poslej moč zidati le v Podborštu.«

»Hkrati tudi zahtevamo,« razvija misel Lah, zraven pa vneto prikimava predsednik borčevske organizacije Stane Grgič, »da na novi zazidalni coni sočasno postavijo vse, kar takšno naselje potrebuje: trgovino, vrtec itd. Iz izkušnje namreč vemo, da vsi takšni objekti potem običajno padejo na ramena krajevine skupnosti, ki pa denarja preprosto nima.«

Turizem pod Kravcem

Obilo možnosti za razvoj turizma ponuja Komenda, a še ene same dobre gostilne nima, kaj šele prenočišča. Začnimo s konjeniškim športom, ki ima

Ivan Kosirnik je bil poslednji, ki je še videl ljudi v njihovi bolnici

v Komendi že tradicijo (vsako leto najmanj štiri prireditve!). Dodajmo k temu še igrišča za nogomet, tenis in košarko, razvito strelsko dejavnost, dobro urejena smučišča z vlečnico, čudovito pokrajino, možnost izletov, bližino Ljubljane in ljubljanskega letališča...

Pozornost ljudi, obiskovalcev, ki jih že sedaj ni malo, priteguje domovanje Petra Pavla Glavarja in njegove bogate knjižnice, kamor zahajajo predvsem mladi, zlasti študentje. Seveda so zanimive tudi domača cerkev ter Glavarjev gradič in številne druge kulturnozgodovinske znamenitosti, h katerim sodita tudi lončarska tradicija in partizanska bolnica dr. Tineta Zajca. Seznam seveda ni popoln.

»Prvi korak, da bi Komenda turistično zadihala, bo preureditev sedanje konjušnice v gostinski lokal s tujskimi sobami. To bo znatno pripomoglo k razvoju konjeniškega športa, za katerega menimo, da je del naše, slovenske tradicije, po svoje pa tudi pomemben člen v koncepciji splošnega ljudskega odpora. Po drugi strani pa bi bilo nujno potrebno konjušnico predstaviti izven centra naselja.

Nevzdržno namreč je, da ne moremo zadržati obiskovalcev, ki prihajajo na ogled Glavarjeve zapuščine, na konjeniške prireditve, v partizansko bolnico...«, pripoveduje Lojze Lah in dodaja, da je v kraju precejšnje število društev, ki bi jih bilo mogoče brez večjih težav vpreči v turistični voz, saj skoraj vsa brez izjeme dobro delajo. Lahko bi vsako leto, denimo, organizirali lončarski sejem z ustreznimi folklornimi prireditvami, izdali nekoliko obsežnejšo brošuro o Glavarjevem delovanju, ji dodali opis kraja in nekaj več o delu in tragediji partizanske bolnišnice. Pomemben delež

pri tovrstni dejavnosti bi lahko dodali mladi, združeni v aktivu mladih združnikov, ki gojijo stare kmečke običaje.

Lojze Lah je poln idej, a najprej je treba kraj urediti. Pomemben korak k temu je novi samoprispevek in znabiti, da bo Komenda, ta staroveški kraj, katerega korenine segajo daleč v preteklost, že naslednje leto zaživel bogateje, s svežo živahnostjo in polnostjo.

Cudno ime, Komenda, nič kaj slovensko ne zveni, kakšna skrivnost se skriva v tebi?

Stane Grgič: »Rad bi izkoristil to priložnost in pohvalil mladino«

Upokojeni dekan Viktorijan Demšar, ki smo ga obiskali takoj, ko smo kolikor toliko zbrali vse niti razvoja in načrtov komendske krajevine skupnosti, je velik del svojega življenja posvetil preučevanju domače zgodovine.

»Najprej bi opozoril na darilno listino iz dobe okoli 1147–1154, kar pomeni, da je bil že takrat v tem kraju dušni pastir. Podatek uvršča župnijo med najstarejše pri nas. Leta 1895 so na tem kraju odkrili staroslovansko grobišče.

Komenda? Člani viteškega reda hospitalerjev ali ivanovcev, ki so zašli v naše kraje, so dobili v last razna posestva, ki so se po njihovih redovnih pravilih imenovala komende, upravitelj takšne komende pa je bil zmeraj duhovnik tega reda, imenovan komendator. Temu viteškemu redu so rekli tudi maltezarji – sedež njihovega poglavarja ali velikega mojstra je bil na Malti.«

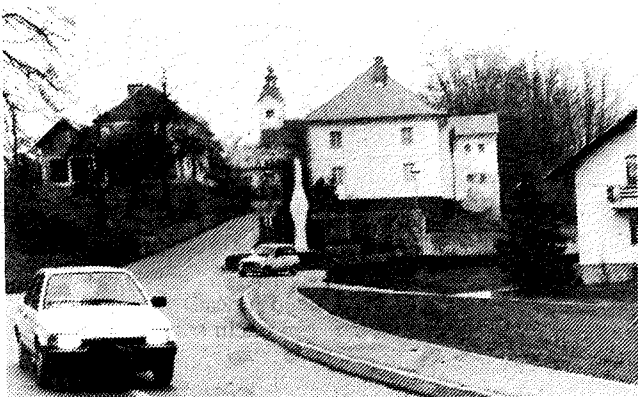
Prijazni in na moč ustrežljivi štirinosemdesetletni duhovnik Viktorijan Demšar nanese na mizo kup različnih člankov, razprav, knjig, med drugimi tudi Glavarjevo »družinsko knjigo«, svojevrsten popis prebivalcev, skoraj v celoti napisan v slovenščini.

Beremo: »Prvi znamenitejši komendator je bil Lattarne Schalis, ki je leta 1510 dal zgraditi drugo cerkev sv. Petra na istem mestu, kjer je sedanja. Po prvih turških vdorih v naše kraje so tudi v Komendi zgradili tabor, kamor so se zatekli ob nevarnosti...«

Izmed naslednjih komendatorjev je pomemben Peter Jakob baron de Testaferata, rojen Maltežan...

Med komendskimi župniki in najemniki komendske graščine je tako za farno kakor tudi za splošno narodno zgodovino najbolj pomemben Peter Pavel Glavar. Peter Pavel Glavar ni bil samo izobražen duhovnik, ampak tudi filozofsko in zlasti gospodarsko razgledan mož. Po mnenju pokojnega profesorja Kidriča spada med prve Slovence, ki so se seznanjali s teorijami sodobnih francoskih ekonomistov. Rojen je bil 2. maja 1721 v Ljubljani...

Viktorijan Demšar je svoja spoznanja objavil v številnih publikacijah. »Ne gre pozabiti,« nas je opozoril, »da je bil P. P. Glavar prvi na Slovenskem, ki je v domačem jeziku pisal o gospodarskih vprašanjih in da je bil tudi prvi, ki je sestavil sistematično urejeno družinsko knjigo (rodovnik vseh družin v fari)...«

Komenda se hitro širi

Slednja je Demšarju služila za študijo Sociološka struktura Komende v 18. stoletju, ki je bila prevedena v sedem jezikov in je izšla v Londonu in Los Angelesu v posebni reviji.

Mihova partizanska bolnica

Sredi umetniških slik, na steni vise prelepa upodobitev Demšarjevega očeta in matere Ivana Vavpotiča, Bucikova brata Hieronima, Koširjeva Škofje Loke, Gasparjev pastel, Matije Koželja Stara Komenda, Van Dyckova (kopija) Kristusova smrt, neumorni in v prijazno skromnost zaprti upokojeni dekan še vedno brska po komendski preteklosti, ob lepem, toplem vremenu pa izčrpno pouči o Glavarjevem življenju in delu slučajne ali najavljene obiskovalce. Takrat se s počasnim, dostojanstvenim korakom napoti v Glavarjevo knjižnico.

Ko se s Stanetom Grgičem, prišlekom iz vasiice blizu Bazovice, peljeva proti domovanju Ivana Kosirnika, kmeta iz Komendske Dobrave, ne zapravljamo časa.

»Dejal bi, da naši borci kakšnih večjih težav nimajo, imamo pa precej bolnikov in invalidov. Zdravstveno varstvo je urejeno, le denar nas žuli. Rad bi izkoristil to priložnost in pohvalil mladino, ki redno obiskuje bolne in priklenjene na posteljo. Mladi pa so voljni in delavni še drugače: letos so nam pomagali postaviti klopce pri partizanski bolnici. Kaj bi

o tem, da so pokojnine na sploh mizerne in da se človek včasih vpraša, zakaj se je sploh matral štirideset let po tej zemljici?«

Nič drugače ni, kot drugje, zaključiva začeto misel.

Borec 18. bazoviške Stane Grgič je po vojni prišel na Gorenjsko in tam tudi ostal – v Komendi.

Knjižnica Petra Pavla Glavarja, kjer je shranjeno več kot 2000 dragocenih knjig

Tragedija v gozdu

Kosirnik, možakar srednje, a močne postave, zvedavih oči in spročenega vedenja, naju kmalu po prvih besedah popelje v hlev. Čistoča in urejenost varuje več kot dvajset govejih repov. Zjutraj se je prikobalilo na svet tele, še vso nemočno leži ob materi in šibko maje z glavico. Nedaleč v stran dru-

ranjence pa v celoti rekonstruirali.

»Bolnica je bila ustanovljena v začetku marca 1944, zažgana pa je bila 11. junija istega leta, ko so po zaslugi izdaje zvedeli zanjo Nemci in jo, skupaj z osebjem, uničili. Jaz sem bil takrat v njej ekonom in kurir in prav v tistem času, bilo je zjutraj, sem odšel na javko, kjer sem slišal strele,« je pripovedoval Kosirnik.

Nemci so postrelili in pometali v ogenj devet ljudi: šest ranjencev, zdravnika in kuharico ter sestro...

To je le delček obširne Kosirnikove pripovedi, a o tem kdaj pozneje – z Grgičem naju je čas priganjal, čakala naju je še Mihova bolnica.

Ničesar ni bilo videti s ceste, vendar bi bilo greh ne obiskati tega kraja, ki ga Komendčani radi pokažejo obiskovalcu. Nekaj zaradi ponosa na svoje ljudi, še več zaradi opomina.

Smrečje in tišina. Potočič, skrit v praproti in pot, da jo

komaj vidiš, a dobro uhojena. Vidi se, da bolnica ni osamljena. In zgoraj komaj vidne globoke luknje. Zemljanke. Zlezava v temo prostora za ranjence. Vлага kaplja s strehe. Ne rečeva nič.

Sredi žalostnega prizorišča slišiš v podzvesti grozeče rohnenje bomb, strele in kričanje in čutiš obup, vohaš dim in zreš plamen. Tukaj je mučeniške smrti umrlo devet ljudi. Spomeniček in – hrast.

»Menda so ob ta hrast privezali dr. Tineta Zajca in ga pretepali,« ve povedati Grgič, ne zvem pa, kako to sploh vedo.

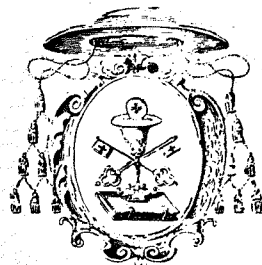
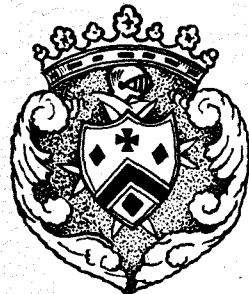
»Ljudje radi prihajajo semkaj. Zlasti mladina,« doreče v tihoti Grgič. Odideva.

Pripeljeva se na Zajčevo cesto. V spomin na žrtvovanega doktorja so jo poimenovali.

Časa je vselej premalo. Ne le za Komendo.

Iz humanističnega izročila Petra Pavla Glavarja, ki je v Komendi ustanovil knjižnico, bolnišnico, šolo, se zavzemal za petje v domačem jeziku, dal revnim in nadarjenim internat, poskrbel, da se je s pomočjo tiskane slovenske besede razširil poljudnogospodarski pouk (semkaj spada tudi slovenski prevod Janševe knjige o čebelarstvu), je zrastla današnja Komenda, zdi pa se, da to izročilo slovenska javnost vendarle ne pozna dovolj.

Milenko Strašek

Bibliotheca Beneficent Curia Glavariana Parochiae Commende 3 Petri in superiori Carniolia Inscriptio A Fundat. Petro Paulo Glavar Parocho

Grb knjižnice Petra Pavla Glavarja

– složnost je zlata vredna: ni je akcije, da ne bi stopili skupaj in naredili tisto, za kar smo se dogovorili.

Pokojnine? Da so nam eno vzeli, ukradli takorekoč? Kaj bi, bomo že prestali. Smo še kaj hušjeja in bomo še to, prav pa ni. Raje bi spregovoril

go, staro dva dni. Kosirnikove oči sijajo, ponosa ni mogoče zakriti.

Ivan Kosirnik je bil poslednji, ki je še videl ljudi v Mihovi bolnici, v bolnici dr. Tineta Zajca, ki so jo pred leti obnovili, označili objekte, prostor za

INDUSTRIJA GOSTINSKE OPREME LJUBLJANA – JUGOSLAVIJA

Podjetje za projektiranje, izdelavo in montažo opreme za vse vrste kuhinj, samopostrežnih restavracij in gostinskih obratov

UPRAVA: KOPRSKA 72
TELEFON: H. C. 264-461
DIREKTOR: 265-180
KOMERCIALA: 264-461
SERVIS: INT. 264
TELEGRAM: IGO LJUBLJANA
ŽIRO RAČUN: 50101-601-23381

PRIDRUŽUJE SE ČESTITKAM K DNEVU ARMADE

Koroški partizani na predsedstvu TO ZZB NOV Slovenije tudi o problemu dvojezičnega šolstva na avstrijskem Koroškem

Biseri ali kamni spotike?

»Dolgo so nam obljubljali, da ne bo rešitve slovenskega šolskega vprašanja brez sodelovanja koroških Slovencev,« nam je ob obisku predstavnikov Zveze koroških partizanov ter Zveze izse-

sti so kljub temu spravili za-
devo pred parlament ter po-
sredovali predlog na Dunaj;
tam pa so, kot je znano, vse
tri vodilne stranke (S Sinow-
cem, Mockom in svobodnja-
ki) potrdile, da je treba za-

sko univerzo, vendar je vse
to premalo. Naš deželni gla-
var uporablja krilatico češ,
»tako hoče večina«, se pravi
večinski narod, vendar to za
nas ni ustrezen argument.

Felix Wieser je za ilustra-
cijo navedel enega izmed po-
gostih primerov iz avstrijske
Koroške: v Slovenjem Pla-
iburgu so vsi otroci prijavlje-
ni k dvojezičnemu pouku,
vendar oblasti ne dovolijo
dvojezičnega napisa in - pi-
ka. Ali pa primer z borovelj-
ske občine: tam sta sicer dva
uradnika, ki za silo uporab-
ljata pogovorno narečno slo-
venščino, nikogar pa nimajo,
ki bi lahko tudi kaj napisal
v slovenščini...

»Se bomo šli na Dunaj in
še bomo protestirali, prepi-
šan pa sem, da bi bilo prav,

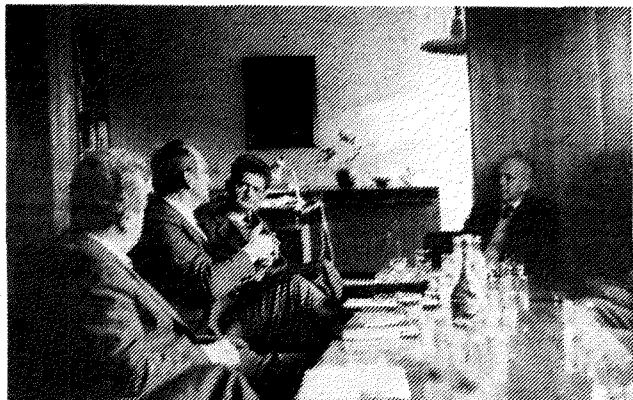
če bi bila tudi vlada v Beo-
gradu bolj glasna. Na zunaj
sicer lahko v Avstriji pogo-
sto slišite, da smo Slovenci
enakopravni, v resnici pa vse
deluje v prid asimilaciji.

Tako nam je o dogajanju
na Koroškem v kratkih obri-
sah povedal Felix Wieser st.,
medtem ko so se koroški
borci s predstavniki RO
ZZB NOV poleg vprašanja
o dvojezičnem šolstvu pogo-
varjali tudi o širših temah
medsebojnega sodelovanja.

Božidar Gorjan je orisal vr-
sto dejavnosti ZZB NOV
Slovenije v tem času, Janez
Wutte-Luc pa je opisal dejav-
nost Zveze koroških parti-
zanov.

Po pogovoru na sedežu
RO ZZB NOV Slovenije sta
delegacijo borcev z avstrijs-
ke Koroške sprejela tudi
podpredsednica slovenske
skupščine Marija Vičar-Zu-
pančič in predsednik repu-
bliške skupščinske komisije
za mednarodne odnose tova-
riš Škerlavaj.

B. Ž. J.

Obisk koroških borcev iz Celovca pri tovarišu Gorjanu

ljencev iz Celovca povedal
Felix Wieser starejši. »Tako
so obljubljali tudi socialisti.
Seveda je heimatdienst
vztrajal pri tem, da je treba
zdaj dvojezični sistem ločiti
in tako je menila tudi svo-
bodnjaška stranka. Mi, koro-
ški Slovenci, smo bili prese-
nečeni predvsem zaradi dej-
stva, da so takšno zahtevo
pograbili socialisti! Pri tem
ne kaže pozabiti, da se je na
referendumu o tej zadevi le
9 odstotkov ljudi opredelje-
valo za spremembo. Sociali-

kon oblikovati tako, kot je že
od vsega začetka predlagal
heimatdienst. Žalostno je, da
so se pustili tako zapeljati so-
cialisti - boječ se za svoje
volilne glasove.

Mi bomo šli spet na Dunaj.
Naši mladinci so opozorili
javnost, to so storile tudi slo-
venske matere, morda je
kanček upanja še pri Si-
nowcu...

»Velik del koroške in av-
strijske inteligence je na naši
strani, naj omenim le celov-

Demonstracije pred avstrijskim poslaništvom v Ljubljani (foto: Igor Napast)

Posvetovanje z zgodovinarji v Kopru

Marsikaj bo še treba postoriti

Drugi pomemben posvet
društva piscev NOB in revolu-
cije je bil 10. decembra
1987 v prostorih občinske
konference SZDL v Kopru,
z zgodovinarji obalno-kraške
regije. Tudi tukaj so se po-
sveta udeležili številni zgo-
dovinarji, muzejski delavci
in drugi. Bilo jih je več kot
20. Po poročilu predsednika
društva o razmerah v zgo-
dovinarstvu na Slovenskem, je
ravnatelj pokrajinskega mu-
zeja v Kopru Salvador Žitko
predstavil navzočim pregled
stanja in dosežkov v zgo-
dovinarstvu NOB v tukajšnji
regiji.

Nekoliko povzetkov iz te-
ga pregleda nam prikaže iz-
redno razgibano aktivnost:
Raziskovanja so v polnem
teku, gradiva pa se zbirajo za
razne teme in zgodovinska
dogajanja. V regiji so stro-
kovna zborovanja zgodovi-
narjev, razstave gradiv in do-
kumentov, prirejajo se oblet-
nice raznih jubilejev po-
membnih zgodovinskih do-
godkov in osebnosti, peda-

goško delo na raznih stop-
njah šol se nadaljuje.

Poročevalec je posebno
poudaril posebnosti regije
v primerjavi z ostalimi slo-
venskimi kraji. Na obalno-
kraškem območju se boj za
osvoboditev začel že leta
1918, zajema podpis rapalske
pogodbe in se končuje z le-
tom 1954 s podpisom lon-
donskega memoranduma,
ko se je cona »B« dokončno
priključila matični domovi-
ni. Izredna narodna zavest je
navdihovala Primorce in
istrske Slovence v boju za
obstane in svobodo. Slo-
venci v Trstu in Istri so se
v borbi proti fašizmu pove-
zovali z demokratičnimi sila-
mi italijanskega ljudstva. Ce-
lotna Primorska je povezana
s prekomorskim partizan-
skim gibanjem, zgodovino-
pisje pa mora upoštevati, kje
so se kot vojaške sile borili.
Krajevno zgodovino opisje
in obdelava mladinskega revo-
lucionarnega gibanja imata
v Primorju, zlasti v Istri dru-
gačne razsežnosti. Veliko je

zanimanje za krajevne krōni-
ke in manjša zgodovinska
dela. Obmorsko okolje
vzpodbuja raziskavo morna-
riških problemov. Na itali-
janski strani meje je tudi ve-
liko zanimanje za zgodovino
NO protifašističnega giba-
nja, kar nas obvezuje na so-
delovanje, pa tudi kritične
pristope do italijanskih zgo-
dovinarstev.

Zaradi naštetih posebnosti
v obalno-kraški regiji je zgo-
dovinska tematika bolj raz-
nolika in zahteva posebno
zanimanje in aktivnost, po-
vezana pa je tudi z različnimi
razlagami istega dogodka
z obeh strani meje.

Po tem referatu je govoril
Franci Strle in prikazal spo-
sobnosti tehniških pomagal,
zlasti računalnikov pri pisa-
nju raznih zgodovinskih del
in pri njihovem študiju.

Bogata razprava je odpira-
la nova in bogata vprašanja
zgodovinarstva. Najpo-
membnejše je sodelovanje
z zamejskimi zgodovinarji.

Italijanski zgodovinarji se
intenzivno ukvarjajo z vojno
zgodovino. Radi posegajo na
naše, slovensko območje.
Včasih pišejo tendenciozno
ali pa navajajo napačne po-
datke. Z njimi je potrebno
razpravljati, popravljati na-
pake in se odzivati na pole-
mike. Italijanski zgodovinar-
ji kljub našim prizadeva-
njem ne dobivajo zadosti
gradiva iz naše NOB, prema-
lo je prevodov naših temelj-
nih zgodovinskih del. Ta-
ka dela bi res bilo potrebno
prevajati v italijansko. Nu-
jen je intenziven pretok in-
formacij čez mejo. Problem
je, da nimamo sredstev za to.
Italijani so v tem oziru bolj
gibčni in finančno sposobni.
Ta problem bi morali na
vsak način rešiti.

Razpravljalci so se zavze-
mali za to, da bi bilo treba pri
recenzijah upoštevati po-
manjkanje dokumentacije za
nekatera dela, zlasti za krajše
teme iz političnega vojnega
življenja. Krajevne kronike
so koristne in potrebne. Tudi
avtorjem krajevnih kronik
ali piscem manjših zgo-
dovinskih del je potrebna stro-
kovna pomoč z avtorji, re-
cenzenti ali kako drugače.
Ne velja zanemarjati aktiv-
nosti pri pisanju lokalnih
zgodovinskih del. Mnogi po-
datki v nekaterih zgodovi-
nah pozabljajo na udeležbo
Slovencev, ki je bila pose-
bno pomembna tudi v opera-
cijah zunaj Slovenije: Drvar-
ska operacija, Sremska fron-
ta itd. Program zgodovino-
pisja je treba izpolniti. Ne
pozabimo, da je tudi veliko
neatraktivnih a pomembnih,
zgodovinskih dogodkov, ki
zaslužijo pozornost zgodovi-
narjev, saj se niso bojevale le
partizanske enote. Poleg teh-
ničnih pripomočkov so za
raziskave nujne bibliografi-
je. Razpisovati je potrebno
natečaje, da bi pospešili zgo-
dovinarstvo.

Na temelju predlogov s te-
ga srečanja bo potrebno raz-
misliti o nekoliko drugač-
nem in bolj razumevalnem
odnosu do programa zgo-
dovinarstva, za pospešitev raz-
iskav in pisanje pa še marsi-
kaj postoriti.

Lado Ambrožič-Novljan

Demokracija in bon-ton

Priprave na volitve v SZDL

Govorili in govorili smo, tako, da so nas dolgi sez-
nami pred dnevi v slovenskih dnevnikih kar presene-
teli. Evidentiranje kandidatov je povsod po svetu, kjer
se kakorkoli spravljajo k volitvam, zamudno in pred-
vsem, pomembno delo. Če je dobro opravljeno, je že za
dober začetek narejeno veliko. To velja tudi za našo
družbo. Še posebej pa je pomembno, če želimo demo-
kratizirati postopke izbora, kako predstavljamo, ozi-
roma, kako evidentiramo kandidate. Po pravilu demo-
kratizacije se morajo seznaniti kandidati nujno dalj-
šati, zato pa se z njimi ne sme ponavljati stara »šlampa-
rija«, ki evidentirance premetava kot polena iz »stol-
pca v stolpec«. Pri tem jih po možnosti nihče niti ne
obvesti, da bodo kandidirali, niti, kdo jih predlaga in
tudi tega jih ne vprašajo, če so za začetek - sploh za to.

Pred dnevi sem zagledala na seznamu evidentiran-
cev za najpomembnejše funkcije v SZDL znanstveni-
kovo ime. Nič nenavadnega, bo morda kdo pripomnil.
Meni pa se je utrlil pomislek, kako naj bo strokovnjak
zgodovinskih znanosti, ki naj bi se začel resneje ukvar-
jati s tekočo politiko, še nepristranski pri svojem znan-
stvenem delu. No, kasneje se je izkazalo, da je ome-
njeni znanstvenik svojo kandidaturo odločno odklonil.
V nekem drugem primeru je evidentiranka izvedela za
svojo »nominacijo« šele skozi šale svojih službenih
kolegov, ki so jo podražili, da jim ni nič povedala
o svojih ambicijah za politično kariero...

V silni želji po širini in demokratizaciji smo (očitno)
pozabili na nekatere osnovne pravne bon-tona. Če že
predlagamo nekega za določeno funkcijo, ker menimo,
da si je to s svojim dokazanim uspešnim delom zaslu-
žil, mu pa izvolimo izkazati še toliko spoštovanja, da ga
povprašamo, ali je sploh pripravljen nastopiti na
kakšni listi in, ali navsezadnje dovoli, da ga s polnim
imenom, datumom rojstva in vsem ostalim, objavimo
v javnih seznamih.

Odprta kandidatna lista in vse, kar je še novega, je
lepo in prav, če ne bodo v naglici dokazovanja novih
prijemov ostali le okrašeni formalni okvirji - vsebina
pa stara. K takšni pomisli me vodi podatek, koliko
časa bo »na svitem« končni predlog kandidatov. En
teden!

Bojana Žokalj-Jesih

Jugoslavija druga v Evropi

Zveste bralce bom kljub
naslovu že kar v uvodu krep-
ko razočaral, ker tokrat ne
gre za dosežke, za katere bi
socialistično samoupravo
in neuvrščeno Jugoslavijo
postavljali za vzgled drugim
državam.

Na žalost gre za korupcijo,
s katero nas v Evropi preka-
ša samo še socialistična Ro-
munija. Ker se prav dobro
zavedam teh težkih besed,
naj koj navedem vir, kjer
sem našel to, za Jugoslavijo
vse prej kot laskavo oceno.

Ameriška poslovna publi-
kacija »International Coun-
try Risk Guide« (Mednarod-
ni vodnik tveganja v posa-
meznih državah), namenjena
poslovnežem, ki sklepajo po-
sle v tujih državah, redno
razčlenjuje dejavnike po-
slovnega tveganja v raznih
državah. Ti so: ekonomska
realnost, polomi pri planira-
nju, politično vodstvo, tve-
ganje zunanjega konflikta,
udeležba vojske v politiki,
organizirana religija v politi-
ki, pravna tradicija in red,
rasne in narodnostne nape-
tosti, politični terorizem, tve-
ganje državljanske vojne,
razvoj političnih strank, ka-
kovost birokracije in koru-
piranost vlade.

V vodniku, ki je izšel 30.
avgusta 1985, je bil dejavnik
»korumpiranost vlade« za
Jugoslavijo ocenjen z oceno
3. Najslabša možna ocena je
po tem točkovniku 0 (najviš-
ja stopnja korumpiranosti),
najboljša ocena pa 6 (neko-
rumpirana vlada).

Za primerjavo: med evro-
pskimi državami je slabšo
oceno dobila le še Romunija
(2), Jugoslaviji pa delata
družbo Turčija in Ciper (3).
Najnižjo možno oceno
- 0 (ničlo) so podelili Baha-
mom, Bangladešu, Haitiju,
Filipinom in Zairu. Najvišjo
oceno - torej šestico - so
dobile Belgija, Kanada, Dan-
ska, Finska, Francija, Islan-
dija, Luksemburg, Nizozem-
ska, Nova Zelandija, Norve-
ška, Singapur, Južna Afrika,
Švedska, Svica in Velika
Britanija.

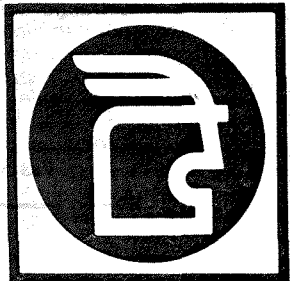
Ameriški vladi so dali oce-
no 5, sovjetski 4, zahodno-
nemški 5, italijanski 4, av-
strijski 5 in tako naprej.
Pravnik in sociolog dr. Ma-
tija Golob je na nedavnih Zi-

herlovih dnevih v Ljubljani
imel referat z naslovom
»Problem balkanskih koru-
pcijsko-civilizacijskih con«.
Opozoril je, da izraza ne upo-
rablja v zaničevalnem smi-
slu. Razčlenil je »tako ime-
novane čaršije s svojo turško
in bizantinsko tradicijo«, pa
tudi številne druge »cone«,
nastale na podlagi zgodovin-
skih vplivov: korupcijo av-
strijskega, madžarskega,
osmanskega, bizantinskega,
rimsko-papeškega in židov-
skega tipa, tem pa dodaja še
»avtohtono nacionalno koru-
pcijo jugoslovanskih etni-
jev«. Fikret Abdić po njego-
vih besedah »ni ravnal samo
kot »sodoben poslovnež«, ampak tudi v duhu »najbolj-
ših« tradicij balkanske
korupcije!«

Zaradi navedenega se sa-
mo po sebi vsiljuje vpraša-
nje: kako je mogoče, da se je
v Jugoslaviji tako razbohoti-
la korupcija sprčo avant-
gardne vloge Zveze komuni-
stov? Odgovor na to zaplete-
no vprašanje mi je dal član
CK ZKJ dr. Radovan Rado-
njić, ki je na zadnji seji CK
ZK Črne gore dejal: »Kot ko-
munisti ne moremo govoriti
odkriti, ker so mnogi vplete-
ni v različna nezakonita de-
janja, ker imajo mnogi obvez-
nosti do nekoga in zato ni-
majo druge izbire, kot da kr-
šijo ustavo in zakone. Vse
hočemo omejiti na področje
boja proti navadnim krimi-
nalcem in sodrži, nočemo pa
videti, da je največja nezako-
nitost prav to, če državo pri-
peljemo v položaj, v kakrš-
nem je zdaj! Ali se je moral
kdo zagovarjati, ker je tudi
Črna gora doživela trenutke,
kakršni so zdajšnji?«

In kako pristranič peruti ko-
rupciji, tej hudi jugoslovans-
ki bolezni? Moj recept je
preprost in težak obenem:
vse korupcioniste je dosled-
no (brez izjem) treba razla-
čati in jim zraven nabiti vsaj
še tako visoke obresti, kot
jih banke zdaj zahtevajo od
slovenskih kmetov. Pri raz-
laščenju korupcionistov ne
sme biti ovira niti visok po-
ložaj, niti zasluge med NOB.
Za dosego tega pa je po mo-
jem mnenju potrebna pred-
vsem politična volja po vsej
Jugoslaviji!

J. O.

MERKUR

TRGOVINA IN STORITVE
n. sol. o. KRANJ, Koroška 1

Dejavnost:

- trgovina na debelo in drobno
- javna skladišča in ostale storitve v blagovnem prometu
- izvoz in uvoz ter zastopanje tujih firm s konsignacijami

Merkur ima v svojih zalogah okrog 60 000 različnih
artiklov, namenjenih industriji, gradbeništvu, obrti,
trgovini in potrošnikom.

Mladi raziskovalci imajo spet polno dela

Dva posladka za pionirje-zgodovinarje

Pravzaprav ne vem, ali naj temu rečemo posladek ali jabolko, v katerega bo treba ugrizniti, se potruditi, ga pregledati do konca. Šele potem namreč pride na vrsto posladek – v obliki srečanja pionirjev zgodovinarjev, ki bo prihodnje leto, če bo vse po sreči, v Laškem. Eno pa je gotovo: muke ne bo, saj se bodo zagrizli samo tisti, ki jih raziskovanje zanima. In ker je zanimanje zelo različno, so tudi teme zelo različne. Razpisal jih je Pionir, poljudnoznanstvena revija za mladino. Druga številka, ki je izšla v oktobru letos, ponuja temo **Plečnik pri nas** tistim, ki jim je pri srcu arhitektura, za slavistično navdahnjene bo primerno raziskovanje pod naslovom **Napake v slovenskih šolskih spisih**, nekatere mlade raziskovalce bo morda bolj zanimala tema **Krajevna imena v slovenskem izročilu**, za biologe pa je kot nalašč **Naš ZOO**. Tudi mladi zgodovinarji ne bodo ostali brez dela, saj tretja številka Pionirja prinaša kar dve nalogi zanje: **Nastanek in razvoj domačega kraja** ter (za bolj etnološke radovedneže) **Način življenja med obema vojnama**. Peta številka Pionirja pa bo prinesla še nekaj za mlade geografje; lahko se bodo lotili raziskave **Trgovine v domačem kraju**.

Nekatere naloge se med seboj vsebinsko povezujejo, dopolnjujejo in se naslanjajo ena na drugo. Zato lahko, in celo prav je, da mladi raziskovalci iz različnih krožkov stopijo skupaj, delajo skupaj. Tako bodo njihovi izsledki popolnejši, naloge pa boljše, prav takšne, kakršne si želimo, da iz njih po koščkih spoznamo življenjsko zgodbo naše preteklosti, kraja in ljudi v njem, da bomo lažje razumeli tudi sedanjost.

Ni odveč povedati, da naloge teh mladih raziskovalcev dosega iz leta v leto višjo raven in zato imajo svojo vrednost tudi v širšem slovenskem prostoru, ne samo za šolskimi zidovi. Sploh niso od muh! Prav to je potrdil tudi predsednik dela z zgodovinskimi krožki Ivan Križnar na nedavnem seminarju za mentorje zgodovinskih krožkov in učiteljev zgodovine, ki je bil v Ljubljani.

»Največja vrednost nalog je v izvirnosti,« je dejal. »To kaže razpoloženje otrok in njihov odnos do dela. Vse priznanje gre seveda mentorjem, ki vlagate veliko prostovoljnega, požrtvovalnega, neplačanega dela. Brez vašega pedagoškega erosa, ljubezni do otrok, bi učenci ne bili sposobni prvih korakov v tem raziskovalnem delu. Težko je dajati neke šablon-

ske napotke, zato,« je položil mentorjem na srce, »delajte kot doslej, pač primerno vašim razmeram.«

Vsak mentor in vsak mladi raziskovalec pa se le sprašuje – kako? Kje začeti? Zato je bil tudi sklican seminar, za katerega je poskrbela komisija za delo zgodovinskih krožkov pri svetu Zveze pionirjev Slovenije. Pomagal naj bi sestaviti ogrodje za raziskovanje nastanka in razvoja domačega kraja ter načina življenja med obema vojnama.

Vsako raziskovalno delo temelji na spoznanju znanega, to je že odkritega, in ne preučevanju neznanega, z željo, da se približamo resnici o nekem pojavu, dogodku, osebi itd. Znano spoznamo iz literature, neznano pa nam skrivajo razni viri kot dediščina življenja, dela in razmišljanj ljudi v določenem prostoru in času. Marjan Drnovšek, avtor naloge Nastanek in razvoj domačega kraja, je pripravil dolg seznam tistega, česar se mladi raziskovalci pri svojem delu lahko oprimejo. Ker naj velja pravilo »od širšega k ožjemu«, so na prvem mestu uporabne literature enciklopedije. Za njimi pridejo na vrsto krajevni leksikoni, Kronika (časopis za slovensko krajevno zgodovino, ki je izhajala v letih 1934–1940

in po letu 1953), potem regionalna glasila, strokovna glasila drugih strok, krajevni zborniki, monografije posameznih krajev, poljudni pregledi slovenskega prostora, kot je na primer knjiga Zakladi Slovenije, zbirka Naravni in kulturni spomeniki Slovenije s kratkimi orisi posameznih krajev, posebej je omenil slovenski prevod Valvasorjeve Slave vojvodine Kranjske, prav pridejo koledarji, turistični vodniki in prospekti, lokalna glasila ter številne spominske publikacije raznih šol, društev, podejtij.

Največ dela je z iskanjem sledov v virih samih. Poleg Arhiva SR Slovenije največ gradiva za krajevno zgodovino hranijo posamezni regionalni arhivi. Arhivsko gradivo imajo tudi nekatere knjižnice in muzeji. Marsikaj skrivajo časopisni viri starejšega izvora. Vsekakor pa bo treba pobrskati tudi doma, na podstrešju in v drugih odmaknjenih kotih hiše, kjer so morda zaprašene fotografije, razglednice, osebni dokumenti, zapiski in podobno, kar lahko odkrije nekaj zelo zanimivega in za nas povsem novega.

Naj bo vodilo: Nikar preširoko zamahniti, ne geografsko in ne časovno! Primerno odmerjena tema, ki bo osvetlila delček preteklosti doma-

čega kraja, bo prinesla več kot izgubljanje v splošnem!

Podoben napotek velja tudi za mlade raziskovalce, ki se bodo lotili načina življenja med obema vojnama, naloge, ki jo je pripravila Ingrid Slavec. Zanimivo bo popotovati v čas pred 50, 60 leti, v vsaj navidezno zatišje med prvo in drugo svetovno vojno. Prav ta časovna omejenost naj bi bila mentorjem v pomoč, da naloge ne bi časovno preširoko zastavili. Po drugi strani pa bo ta časovna omejenost, kakor je opozorila Prvenka Turk z Zavoda za šolstvo SRS, prinesla zadrego krožkarjem šestih in sedmih razredov ter njihovim mentorjem, saj se z obdobjem med obema vojnama srečajo učenci po učnem programu šole v osmem razredu. Težko je raziskovati nekaj, če v to nimaš splošnega vpogleda.

Mladi zvedavi etnologi se bodo skozi naloge Način življenja med obema vojnama srečevali in pogovarjali z ljudmi, ki so takrat odrasli in se spominjajo, kako je njim in njihovim krajanom takrat teklo življenje. Ustni viri pa naj ne bodo edini znanilci takratnega načina življenja in množične kulture v najširšem pomenu besede. Podprejo naj jih verodostojni materialni viri: značilne zgradbe, delavnice, orodje, ki so ga ljudje uporabljali, saj je še veliko ohranjenega.

Etnologi odkrivajo življenjski utrip preteklosti nekega kraja z ugotovitvami o različnih skupinah ljudi, kakor temu pravijo strokov-

no – o različnih družbenih plasteh ali slojih prebivalstva. Zanimivo je, da se skupine ljudi razlikujejo po poklicu, ki ga opravljajo in da nek poklic daje specifičen značaj nekemu kraju; npr. rudarstvo, ribištvo in podobno. Veliko dragocenega gradiva je tudi v kmečkem načinu proizvodnje (od razporeditve delovnega časa do orodja, življenjskega prostora in oblačil), kar gotovo sodi v zakladnico naše preteklosti. Pa naj bo to namig za mlade raziskovalce, da se za temo opredelijo po tradiciji neke dejavnosti v kraju.

Pionirjem raziskovalcem in njihovim mentorjem zaželimo veliko uspehov in raziskovalne sreče pri delu, saj je tudi ta potrebna. Če smo s pionirji-zgodovinarji doslej zadovoljni, naj bomo v prihodnje še bolj. Nekaj pomanjkljivosti, ki so se pokazale lani na srečanju v Kranju, bo treba še odpraviti. Tako bo na primer treba vložiti več truda v to, da bodo člani krožkov znali svoje naloge tudi predstaviti. Ni brez pomena usposabljanje mladih za javen nastop. Nekaj pa bo treba storiti tudi za vzpodbudo mentorjev. Na Zavodu za šolstvo SRS bodo ugodili prispeli prošnji, naj izberejo ožje število mentorjev zgodovinskih krožkov, ki so sodelovali pri raziskavah mladih zgodovinarjev v vseh teh dvajsetih letih in si s tem prislužili zahvalo in pohvalo. Naj bo to vzpodbuda za mlade obraze med njimi, da bodo ravno tako zagrizeni.

Živa Drole

Naše teme

Politkomisar Sime zbira in komentira

Brez odgovornosti

V odmevnih stavekah delavcev v makedonski prestolnici, s katerimi so sprejeli Mikuličev protiinflacijski program, so delavci zelo glasno zahtevali tudi odgovornost za nastali položaj v naši najjužnejši republiki, ki je vse prej kot rožnat.

Član predsedstva CK ZK Makedonije Petar Gošev je na vprašanje, kaj misli o tej odločni zahtevi delavcev, med drugim odgovoril: »V Makedoniji in Jugoslaviji smo prišli v položaj, ko je postalo vprašanje odgovornosti v političnem in ekonomskem sistemu povsem postransko. Obstoječi ekonomski sistem ne zahteva ekonomske odgovornosti. Če je le-ta brez odgovornosti, je potem povsem normalno, da je takšen tudi politični sistem. Zanikati velike napake v makedonski razvojni politiki je povsem nesmiselno.

Ko sedaj delavci protestirajo, zahtevajo odgovornost, kar je dobro. Delavci niso zadovoljni s tem, kar je bilo v preteklosti narejenega in se stalno vračajo na to. Strinjam se, da odgovornost za FENI ni bila izvedena do konca in nisem proti tem zahtevam. Vendar je Makedonija zagotovo bila prva, ki je zahtevala odgovornost za zgrešene investicije, čeprav so to celo z jugoslovanskega vrha poskušali zaustaviti. Kaj pa počnete, so nas spraševali. Bili so se, da se to ne razširi.«

Za naše razmere bi bilo prav senzacionalno, če bi Petar Gošev zmogel toliko poguma, da bi poimensko naštel ljudi z jugoslovanskega vrha, ki so tako učinkovito zavrnili iskanje odgovornosti za številne velike zgrešene investicije...

Neuresničena napoved

Predsednik zveznega izvršnega sveta Branko Mikulič je pogovor na beograjski televiziji 24. oktobra 1986 takole zaključil:

»Prepričan sem, da bomo s pametnimi potezami, z odločnostjo in večjim združevanjem kos težavam. Toda v to moramo vložiti vse ustvarjalne sile ter z državnimi ukrepi ustvariti na splošno ugodne možnosti za to. V prihodnjem letu bo položaj boljši!« (podčrtal Sime). Spoštovanemu Branku Mikuliču in njegovi vladi pa se zares vse po(ne)sreči... Ob tem me močno zanima, kaj bo naš premier ob koncu letošnjega leta napovedal za blizajoče se leto 1988.

Kje je milijon mark?

Predhodno opozorilo: bralce, ki ne poznajo dobro zagrebških razmer, moram v izogib zamenjavam opozoriti, da je ugledni zagrebški družbenopolitični delavec Ivan Vrhovec brat še uglednejšega Josipa Vrhovca, člana predsedstva SFRJ in uspešnega organizatorja zagrebške univerziade '87. Sedaj pa k stari.

Začelo se je letošnjo pomlad, ko sta člana predsedstva nogometnega kluba Dinamo Josip Drpić in Stjepan Kuhada pisala vsem družbenopolitičnim forumom in okrožnemu javnemu tožilstvu Zagreba o črnem fondu in nezakonitem poslovanju Dinama, za kar sta obtožila predsednika kluba Ivana Vrhovca in trenerja Miroslava Blaževića – Čira. Sledila je izključitev Drpića, Kuhade ter Vite Severja iz predsedstva kluba z utemeljitvijo, da so hoteli »razbiri enotnost« kluba in ustvariti »frakcijo« v predsedstvu kluba, kar naj

bi bilo škodljivo za tako ugleden klub, kot je Dinamo.

Temu so sledile javne obtožbe in nasprotne obtožbe v športnih in ne-športnih časopisih. V »opozicijo« proti vsemogočnim Vrhovcu in Blaževiću je pristopilo še pet članov predsedstva, tako, da jih je bilo osem. Razlog: ta fond pa je bil povsem na voljo samo Vrhovcu in Blaževiću, ki nista nikomur polagala račune...

Funkcijo v.d. tajnika pa je prostovoljno zapustil znani športni novinar Pero Zlatar. Pri obtožbah Vrhovca sta najostrejša Vito Sever, diplomirani pravnik, dolgoletni gospodarstvenik, sedaj direktor firme Merkur – Mainz (ZR Nemčija) in Josip Drpić, dolgoletni šef uprave državne varnosti v Zagrebu...

Tako je Vito Sever Vrhovcu javno postavil vprašanje obračuna za milijon mark in okrog sto milijard starih dinarjev! Zadovoljivega odgovora po mnenju Severja pa ni bilo...

Zaradi vsega navedenega je Jože Snoj (stari partizani ga poznamo pod imenom Piki), delegat Slovenije, 1. avgusta na seji predsedstva konference Nogometne zveze Jugoslavije dejal, da obstaja utemeljen sum, da ima NK Dinamo črni fond. Njegov predlog, da disciplinska komisija NZJ uvede postopek proti Dinamu, je bil sprejet.

Vito Sever je povsem odkrito govoril o črnem fondu Dinama in pri tem navedel, da ga zagotovo imajo tudi vsi ostali jugoslovanski prvotilgaši. Brez ovinkov je še povedal, da je bosanskemu nogometašu Harisu Škori za njegov prestop k Dinamu plačal 275.000 mark, (!) Škoro pa je še dobil večsobno stanovanje v Zagrebu in avto!

Ob tem pa so javnosti nasuli peska v oči z izjavo, da so Škori plačali prestop k Dinamu v dinarjih, pač v skladu s predpisi NZJ! Resnici na ljubo moram zapisati, da plačevanje igralcev z devizami ni Dinamov izum, temveč že dolgoletna trdovratna de-

javnost jugoslovanskih li-gašev.

Naj še zapišem, da se Vrhovec, Blažević, Drpić in Kuhada sedaj vseprek tožarijo...

Zanimiva je Drpićeva izjava, da ima trener Blažević dvojno državljanstvo (jugoslovansko in švicarsko) in da je vložil dva milijona švicarskih frankov v jugoslovanski business. Omeniti še velja, da je bil Ivan Vrhovec predsednik mestne konference SZDL Zagreba, preden je postal predsednik NK Dinamo. O njem Drpić govori: »Vrhovec že več kot 20 mesecev prejema plačo v Socijalistični zvezi in ne želi, da bi ga razporedili na novo funkcijo. Saj ni nor! Bolje je biti predsednik Dinama kot pa direktor kateregakoli podjetja. V Dinamu neomejeno razpolaga z denarjem in kdo mu kaj more!«

Po dolgem času se je končalo in zganilo vodstvo MK SZDL Zagreba. Odpoklicalo je devet svojih delegatov v skupščini NK Dinamo, med njimi tudi Vrhovca in imenovalo nove. Toda Vrhovec je odstopil z mesta predsednika Dinama šele po novih zapletih in v svoji odstopni izjavi ostro napadel vodstvo mestne in socialistične zveze Zagreba.

Glede Dinamovega črnega fonda in nezakonitega poslovanja do sedaj nista še ničesar izjavila disciplinska komisija NZJ in okrožno javno tožilstvo v Zagrebu. Tako zaenkrat obtožbe Severja, Dr-

pića in Kuhade še niso dokazane...

Dinamov stadion v Maksimiru je močno posodobljen, sredstva za to je v glavnem prispevala zagrebška univerziada, ki jo je sila uspešno organiziral Josip Vrhovec, brat nekdanjega predsednika NK Dinamo.

Zaključno vprašanje: kdo in kdaj bo počistil Avgijev hlev jugoslovanskega nogometa, ki je po svojih športnih dosežkih na dnu evropskega nogometa?

Protesti zaman

Številni protesti javnosti o vse preštevilnih potovanjih vseh mogočih jugoslovanskih delegacij po vseh straneh zemeljske oble so zaman. Pri tem prav nič ne pomaga sklicevanje na hudo pomanjkanje deviz, na težko gospodarsko in tudi moralno krizo, ki se še pogloblja. Na žalostno dejstvo, da večina delovnih ljudi zelo težko živi ob hudi inflaciji, ne da bi še naprej našteval.

Najnovejši dokaz je že tu: Delegacija zvezne konference SZDL Jugoslavije, ki jo je vodil sekretar predstavnštva Stojan Dimovski, je med 14-dnevnim potovanjem obiskala Novo Zelandijo in Avstralijo.

Pri tem je zanimivo, da pri takih, jaz jih kar naravnost imenujem turističnih potovanjih, ni nikoli zadrževanja z devizami, ki so vselej in pravčasno na voljo, medtem ko jih, na primer, za zdravila ni!

Ker so vsi protesti proti takim potovanjem v sedanjih časih bob ob steno, lahko v najkrajšem času utemeljeno pričakujem Tanjugovo sporočilo, da je jugoslovanska delegacija obiskala otočje Fidži sredi Tihega oceana, kjer so vojaki razglasili republiko. Tudi to potovanje bo, doslej so še vsa bila, gotovo uspešno in koristno.

Hamdija le plačal elektriko

Šele po »udaru« Agrokomerčevih menic na temeljno banko Travnik Privredne banke Sarajevo sta morala Hamdija Pozderac in Zafko Kolenda, predsednik gospodarske zbornice Bosne in Hercegovine, plačati elektriko za vikenda na Vlačiću, ki ju imata že nekaj let. Razen njiju je moralo elektriko za nazaj plačati še nekaj eminentnih zaljubljenecv v lepo planino Vlačić (občina Travnik). To so izjavili na sestanku osnovne organizacije ZK »Elektro-Travnik«.

Ob tem velja še omeniti, da običajnim zemljanom že po enem mesecu odklopijo elektriko...

Sicer pa ima uprava za dohodke občine Travnik velike težave z registracijo vikendov. V vsej občini imajo registriranih samo 334 vikendov, medtem ko jih je samo na Vlačiću nad 500! Olajševalna okolnost je, da lastniki vikendov niso socialno ogroženi.

Vaš Sime

KMETIJSKI KOMBINAT VIPAVA
TOZD PREDELAVA

Čestitamo za dan JLA – 22. december vsem pripadnikom JLA, teritorialne obrambe in delovnim ljudem z željo, da varujejo pridobitve socialistične Jugoslavije!

Ob pozivu mestne ZZB NOV Beograda

Nesprejemljiva metoda

Že znani poziv mestnega odbora ZZB NOV Beograda, v katerem pozivajo »v imenu 70 tisoč borcev NOV, ki živijo v Beogradu,« vse jugoslovanske borce, naj se združijo v obrambi revolucionarnih izročil, bratstva in enotnosti ter integritete SFRJ je, čeprav obravnavan pod točko razno, izzval burno razpravo v predsedstvu Zveznega odbora ZZB NOVJ.

Ob tem, ko je seznanil član predsedstva s sejo MO ZZB NOV Beograda, na kateri je bil sprejet poziv, je Vlado Bajić ponovil nekatere stališča, ki jih je zastopal na že omenjeni mestni seji. Dejal je, da se naša družba nesporno že dlje časa nahaja krizi, ki jo lahko premagamo le z doslednim izvajanjem stališč 13. kongresa ZKJ in številnih drugih sklepov, ki so bili sprejeti po njem, nikakor pa ne z apeli. Zanj je poseben pomembno tudi vprašanje, na kakšen način posamezni deli borčevske organizacije sprožajo pomembna vprašanja za vso Jugoslavijo. Pri tem je poudaril, da bi moral MO ZZB NOV Beograda podobno pobudo sprožiti prek RO ZZB NOV Srbije ali Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije. Komuniciranje znotraj borčevske organizacije bi moralo biti, po Bajićevem mnenju, boljše in živahnije, da bi se izognili podobnim paralelizmom znotraj same organizacije.

Radoslav Nedeljković, ki je poudaril, da je beogradska borčevska organizacija zelo zapletena, da združuje borce iz vse Jugoslavije, generale, vojskovodje in znane politike, je dejal, da med beograjskimi borci že dalj časa prevladuje prepričanje, da sta Republiški in Zvezni odbor vse preveč pasivna pri reševanju spornih vprašanj. Na podlagi takšnega prepričanja je tako vzniknila ideja o pošiljanju poziva borcem vse Jugoslavije.

V Republiškem odboru ZZB NOV Srbije so vztrajali, da se ta poziv ne pošlje, vendar, je rekel tovariš Nedeljković, je mestni odbor Beograda to kljub vsemu storil in poslal poziv v javnost.

»Menimo, da imajo beograjski borci pravico do svojega stališča o vseh vprašanjih,« je rekel Božidar Gorjan, ki je dodal, da je s tem pozivom treba seznaniti borčevsko članstvo. Da pa bi lahko o tem stekla poštna razprava, je treba najprej slišati stališče RO ZZB NOV Srbije.

Dimitrije Popović je menil, da ne smejo kar tako mimo poziva, o katerem je tekla beseda. Ljudje so zmedeni in ne vedo, na koga naj se obrnejo.

»Teško bi bilo odrekati ustvarjalcem tega poziva njihove dobre namene,« je dodal Popović, »vendar pa ni dovolj le dober namen! Treba je preučiti tudi posledice, ki jih povzroči takšno obravnavanje k javnosti. Kajti to je po polno nezaupanje Republiškem odboru ZZB NOV Srbije in Zveznemu odboru ZZB NOV Jugoslavije, kakor da le-ta nista sposobna prepoznavati položaj in, kot da so ustvarjalci poziva edini vsevedni in vsevideči. Kaj bi bilo, če bi po takšni grobi poti nezaupanja stopili še drugi?«

Drago Stojović se ni strinjal s predhodnikom ter njegovimi »diskvalifikatorskimi« ocenami in je predlagal, naj se o tem vprašanju najprej razpravlja na RO ZZB NOV Srbije.

Gojko Tintor je dejal, da ni naključje, da so se beograjski borci odločili za ta poziv. Položaj je kritičen, zato je normalno, da borci »nastopajo« prvi. »Te dni«, je nadaljeval Tintor, »bo RO ZZB NOV Hrvške posredoval ZO ZZB NOVJ pismo z zahtevo po pogovoru z vodilnimi funkcionarji v državi in

z zahtevo, da se opozori na nevarno stanje ter na morebitne posledice. Tudi beograjski borci bi se po njegovem menju morali najprej obrniti na RO ZZB NOV Srbije in šele, če njihove zahteve ne bi bile upoštevane, bi lahko šli naprej.«

»Tako občutljivega vprašanja ne bi smeli dajati pod točko »razno«, je rekel Mihailo Švabić. »Dejanje, kakršno je bilo to, je samo zrcalo stanja v borčevski organizaciji Beograda. Menim, da bi morali biti mirnejši od njih, in ne bi smeli tudi sami prispevati k temu, da bi se ta »primer« sprevrnil v spopad med Mestnim odborom ZZB NOV Beograda in Zveznim odborom ZZB NOVJ. Treba je delati načrtno, sistematično in mirno, ne pa, da »mečemo bombe« eni drugim.

Po Švabićevem mnenju je apel odraz nezaupanja beograjskih borcev do Republiškega in Zveznega odbora. Izvira pa iz velikega nezadovoljstva nad splošnim stanjem, zato naj se torej preučijo, ali ima to nezaupanje kakšno podlago.

Bogdan Pecotić je poudaril, da je poziv predvsem povzročil zmedenost med borčevskim članstvom in da je sklicevanje na 70.000 beograjskih borcev zavestna manipulacija, saj o njegovi vsebini niso razpravljali na občinskih odborih v Beogradu. Poziv je preprosto delo skupine ljudi, ki niso znali vzpostaviti soglasja, kljub številnim plemenitim idejam v pozivu.

Na koncu je bil sprejel predlog Bogdana Pecotića, da poziv ne more biti sprejet kot konstruktivni dokument, na podlagi katerega naj bi stopila zveza borcev v konkretno akcijo. To pa zaradi metode in hkrati številnih nesprejemljivih zapisov stališč.

(povzeto po Četrtem juliju, zveznem glasilu ZZB NOVJ)

Iz gradiva za sejo Republiškega komiteja za borce in vojaške invalide

Poenostaviti usklajevanje

Republiški komite za borce in vojaške invalide je pripravil spremembo in dopolnitve zakona o vojaških invalidih in zakona o civilnih invalidih vojne, ki jih bodo (kot predlog za izdajo zakona z osnutkom zakona) obravnavali jutri na seji komiteja.

Na potrebo po preciziranju in poenostavitvi nekaterih rešitev iz zakona o vojaških invalidih je opozorila že Informacija o izvajanju zakona o vojaških invalidih iz leta 1986, ki jo je obravnaval in sprejel Izvršni svet Skupščine SR Slovenije, poleg tega pa se bo zakon o vojaških invalidih v posameznih določbah usklajal z zakonom o civilnih invalidih vojne. Do sprememb slednjega bo prišlo v skladu s sklepom Skupščine SR Slovenije z dne 20. novembra 1987, s katerim je bila sprejeta pobuda Zveze društev civilnih invalidov vojne SR Slovenije za spremembo zakona glede dodatka za postrežbo in tujo pomoč in glede denarne pomoči.

Kakšne spremembe so predvidene v zakonu o vojaških invalidih? Predvsem gre za enostavnejšo ureditev vsakoletne »prevedbe« invalidskih dodatkov in dodatkov za postrežbo in tujo pomoč, oziroma dodatkov za samohranilce. Tako osnova za odmero dodatkov (nanizja pokojnina za polno pokojninsko dobo, ki jo določi Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji za tekoče leto) kot tudi spremembe v višini prejemkov iz preteklega leta, se bodo upoštevale od 1. aprila vsakega tekočega leta, do tedaj pa bodo upravičenci prejemali ustrezno usklajene prejemke iz preteklega leta. Invalidski dodatki se bodo, kot doslej, medletno usklajevali glede na gibanje pokojnin, od 1. julija tekočega leta naprej, vendar bolj tekoče kot doslej.

Na nove temelje bo postavljen družinski dodatek, ki pripada družinskim čla-

nom (uživalcem družinske invalidnine) umrlih najtežjih vojaških invalidov I. do VI. skupine, ki so do smrti prejeli dodatek za postrežbo in tujo pomoč. Osnova za ugotavljanje pravice in določanje višine tega dodatka ne bo več odvisna od višine dodatka za postrežbo in tujo pomoč, ki ga je prejemal umrli invalid, ampak bo enotna in bo znašala predvidoma 120% najnižje pokojnine za polno pokojninsko dobo. Vsakoletna prevedba in usklajevanje družinskih dodatkov bo urejeno enako kot za invalidske dodatke. Predvideno je tudi povečanje oskrbnine, ki pripada invalidom v času poliklicne rehabilitacije – od zneska povprečnega mesečnega OD vseh zaposlenih v SR Sloveniji iz preteklega leta na znesek povprečnega mesečnega OD vseh zaposlenih iz predhodnega polletja.

Za civilne invalide vojne je glede denarne pomoči predvidena enaka ureditev prevedbe in medletnega usklajevanja kot za invalidske oz. družinske dodatke. Najpomembnejšo spremembo pa predstavlja razširitev kroga upravičencev do dodatka za postrežbo in tujo pomoč na civilne invalide vojne II. skupine in povečanje višine dodatkov tako, da bi prva stopnja dodatka znašala 100% dodatka druge stopnje vojaških invalidov (sedaj 85% tega zneska), druga stopnja dodatka pa 100% dodatka tretje stopnje vojaških invalidov.

Republiški komite za borce in vojaške invalide je pripravil tudi Informacijo o domskem varstvu borcev NOV in izvensdomskih oblikah varstva ter pomoči ostalim udeležencem NOV. Pri tem so bili ugotovljeni pozitivni rezultati tako pri nude-nju domske oskrbe, kot prvi uspehi pri razvijanju izvensdomskih oblik pomoči v posameznih sredinah. Informacija opozarja na potrebo po nadaljnjem razvoju domskega varstva zaradi vse večje potrebe po negi in zdravstve-

ni oskrbi ter drugih izvensdomskih oblikah pomoči udeležencev NOV, na področju izvensdomskih oblik varstva pa predvsem tudi na potrebo po vključevanju v zagotavljanje teh oblik pomoči vseh dejavnikov, odgovornih za razvoj varstva starejših občanov. Tudi navedena informacija bo obravnavana na seji komiteja.

In še o uskladitvah invalidskih prejemkov in priznavalnin:

V težnji po čimbolj sprot-nem usklajevanju invalidskih prejemkov je republiški komite v mesecu decembru sprejel sklep o 26% povečanju invalidskega dodatka, dodatka za postrežbo in tujo pomoč ter dodatka za samohranilce po zakonu o vojaških invalidih in denarne pomoči po zakonu o civilnih invalidih vojne od 1. julija 1987 naprej. Civilne invalidnine in dodatek za postrežbo in tujo pomoč civilnih invalidov vojne (katerih usklajevanje je vezano na medletno usklajevanje denarnih prejemkov vojaških invalidov, po zveznih predpisih), pa se bodo povečale za 13,18% od 1. januarja 1987 naprej. Višji zneski navedenih denarnih prejemkov po zveznih in republiških predpisih za mesec januar 1988 bodo skupaj z nastalimi razlikami izplačani upravičencem do konca meseca decembra 1987.

Tudi večina prejemnikov stanih priznavalnin bo v decembru prejela nove, višje zneske priznavalnin oz. enkratno priznavalnino. Priznavalnine, ki so bile ob prevedbi ali ob kasnejši valorizaciji usklajene s kriteriji in merili Odbora udeležencev družbenega dogovora, se bodo povečale za dodatnih 10%, sicer pa bodo v občinah iz ostanka sredstev izravnali višine stalnih priznavalnin v skladu s kriteriji in merili oz. izplačali enkratne priznavalnine.

Republiški komite za borce in vojaške invalide

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČE

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČE

Smolnik Fala – Letna skupščina KO ZZB NOV

Množično sodelovanje je načelo dela borčevske organizacije na Smolniku

Številna udeležba na skupščini najbolj opravičuje resničnost besed, zapisanih v naslovu.

Prvi so letos pripravili letno skupščino, to pa zato, da se je lahko udeležijo tudi bolehní in starejši člani, ki v zimi in snegu ne morejo na pot.

Poročilo predsednika Maksa Gašperiča in drugih Komisij ter razprava o delu v minulem obdobju sta pokazala, da ni ostala neizpolnjena niti ena naloga iz lanskega programa dela. Nasprotno, opravili so mnogo več, kot so načrtovali. Tu ne gre za puhle pohvalne besede, ampak za dejstva izrednih aktivnosti te organizacije, ki je v občini, pa tudi v širšem prostoru najbolj delovna.

Njihova posebna skrb je obeleževanje in odkrivanje pomnikov ter njihovo podružljanje. Ta dejavnost sega tudi v druge krajevalne skupnosti, opravljene pa so zvečine s prostovoljnim delom številnih aktivistov, ki zato ne zahtevajo posebnega plačila (honorarja). Tako so na svojem območju doslej odkrili že petnajst pomnikov, lani pa so na Glazuti odkrili še spominsko ploščo Francu Minariku, uglednemu Slovencu in farmaceutu, ki je med vojno izdatno podpiral partizane z zdravili. Odkrili so tudi spominsko ploščo izgnancem na ruški železniški postaji.

Izredno pozornost namenijo bolanim in ostarelim članom, katere redno obiskujejo in jih seznanjajo z delom organizacije. Pri tem imata največ zaslug Ruža Ambrož in Valerija Fridrih – dosedanja predsednica komisije za zdravstvo in socialno varstvo, ki je tudi ena najbolj aktivnih komisij z zelo obsežnim področjem dela.

Prav tako so izredno uspešne pohodne zgodovinske ure, ki jih organizirajo za pionirje, dijakke srednjih šol, študente in tudi odrasle. Začnejo se v muzeju NOB v Rušah in nadaljujejo ob spomeniku in grobnici na vasi – na Smolnik, Klopni vrh, Šumik, Osankarico k Trem žebeljem ali proti Lobnici, mimo domov in obeležij, ki so jih postavili v spomin na TV-12 in boje Šerčerjeve

brigade. Tretja smer jih vodi čez Dravo na Kozjak ob obeležjih zadnje poti Đura Đakovića in Nikole Hečimovića ter obeležij bojev Lackove čete, bataljona in odreda.

Pohodnih zgodovinskih ur se udeležujejo tudi mladi iz drugih mariborskih občin in iz občin Slovenska Bistrica, Lenarta in Ptuj.

To je prav gotovo pomemben prispevek te organizacije v seznanjanju mladine z zgodovino NOB in moralno-etničnimi vrednotami naših ljudi v času NOB.

Ob organiziranju številnih prireditev, bodisi pri odkrivanju pomnikov ali drugih krajevnih praznikov, so tesno povezani s šolami in pedagogi, ki se vsestransko aktivno vključujejo v programe z raznimi kulturnimi in drugimi prispevki. Med temi so najbolj prizadevni prof. Genica Pen, Majda Črnko, Cvetka Remšak in Janko Čar, profesor na pedagoški fakulteti v Mariboru. Tudi za naslednje, enoletno obdobje imajo načrtovanih veliko nalog iz zgodovinske in revolucionarne preteklosti teh krajev. Med drugim se že dogovarjajo za postavitev pomnika znani Breznikov družini na Smolniku in najmlajši borki Silvi Breznik, ki je junško padla v poslednjem boju I. Pohorskega bataljona. Obeležje bodo odkrili ob naslednjem prazniku občine Ruše, ki bo prihodnje leto na Smolniku.

Obvezali so se še za predstavitev monografije Lackovega odreda, ki bo v tamkajšnji gasilski dvorani. Avtor monografije je dr. Milan Ževart.

S primernim obeležjem in organiziranjem okroglega mize nameravajo osvetliti še zgodovino Kmečkega bralnega društva v Rušah, ki ga je l. 1865 ustanovil smolniški kmet Davorin Grizold in bil do svoje smrti tudi njegov predsednik.

S pedagoško fakulteto v Mariboru pa se dogovarjajo o obeležju in osvetlitvi delovanja Ruške 6 – razredne gimnazije (ustanovljena leta 1645) in njen vpliv na prosvetljenost in krepitev slovenstva v tem obdobju.

To je le del nalog za naslednje leto, ki pa so za Ruše z okolico izrednega pomena, saj gre za našo zgodovino, ki so jo pomagali ustvarjati nekateri tukajšnji nacionalni rodoljubi. Tako in podobna takratna rodoljubna dejanja so bila zameetek in podlaga kasnejšemu razvoju delavsko revolucionarnih gibanj, katerim je leta 1941 sledil uspešen razvoj narodnoosvobodilnega gibanja v tem kraju.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH O

Jurišniki 15. udarne

26. novembra je bila v kulturno-informacijskem centru Križanke otvoritev razstave o bojni poti Jurišnega bataljona 15. udarne divizije. Razstavo je pripravil odbor jurišnega bataljona v sodelovanju s tov. Kosom iz Oddelka ljudske revolucije mestnega muzeja v Ljubljani, kjer hranijo fotografije, dokumente in eksponate borcev te enote.

Jurišni bataljon je bil ustanovljen iz skupine borcev Cankarjeve brigade, ki jo je vodil poročnik Karo Krais; druga skupina je prišla iz Dvanajste brigade, tretja iz Gubčeve brigade in zadnja iz Petnajste brigade. V štirinajstih dneh, v času, ko so prihajali drugi borci iz omenjenih enot, so ostali pripravljali in čistili orožje, ki so ga dobili iz divizijskega skladišča. Iz poročila štaba 15. udarne divizije z dne 30. novembra 1944 je razviden tudi datum ustanovitve jurišnega bataljona. Omenim naj še, da so bili borci jurišnega bataljona v glavnem prostovoljci.

Pred tem je bila razstava o isti tematiki v občini Ljutomer, kjer ima bataljon že 20 let domicil. Ob tem se odbor zahvaljuje predsedniku skupščine tov. Severju in predsedniku občinskega od-

bora ZZB NOV tov. Štebihu, ki sta botrovala postavitvi razstave. Otvoritev je bila 6. junija ob občinskem prazniku v galeriji A. Trstenjaka. Ob številnih obiskovalcih je razstavo odprl in govoril o bojni poti Alojz Papič,

se udeležujejo tudi tradicionalnih pohodov po poteh jurišnega bataljona. Ljutomerska razstava je bila dopolnjena tudi s prikazom bojne poti 15. udarne divizije. To je posebej razveselljivo, če vemo, da med drugo sve-

Alojz Papič pri otvoritvi razstave v Ljutomeru

predsednik odbora jurišnega bataljona. Na žalost pa se vabilu, razen delegacije, ni odzval noben borec jurišnega bataljona.

Kljub temu je odbor s to razstavo razglasil sodelovanje s šolami v Ljutomeru, ki

točno vojno ni v okolici Ljutomeru operirala nobena večja partizanska enota. S temi razstavami se je dejavnost odbora jurišnega bataljona zares razširila.

Lojz Tršan

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČE

Kalejdoskop

»Noč mirovnikov«

Ko je ob koncu slovesne večerje, po podpisu »zgodovinskega sporazuma« Ronald Reagan in Mihail Gorbacov, v Beli hiši sloviti pianist Van Cliburn zaigral prve akorde skladbe Podmoskovske večeri, je mladodane vso zbrano občinstvo pritegnilo napevu priljubljene ruske melodije. Take podobe pa si ne bi mogla predstavljati niti najbolj drzna domišljija v času prvih let Reaganovega mandata, do katerega je prišel tudi po zaslugi svojih ostrih protisovjetskih stališč. »Noč mirovnikov«, kot je časopis Washington Post označil datum podpisa sporazuma in dogajanje v zvezi z njim, slikovito ponazarja dramatično spremeno odnose do nedavna dveh zagrizenih nasprotnikov.

Čeprav voditelja niti na področju nadzora oboroževanja, niti o nekaterih drugih vprašanjih nista dosegla resnega napredka, pa smo vendarle bili priče pravcemu kopernikanskemu preobratu v načinu razmišljanja obeh voditeljev. Ostanje seveda zadržek ob misli, da bo med velesilama zdaj vse drugače. Kljub podpisanemu sporazumu o zgodovinskem uničenju neke vrste jedrskega orožja namreč še vedno ni jasno, ali bosta velesili in njuni prihodnji voditelji meče uporabili za sekanje glav nasprotnikov ali pa jih bosta prelili v pluge za rahljanje zemlje. Nadaljnji razvoj to-

vrstnih odnosov pa bo odvisen tudi od tega, v koliki meri bo državnikoma uspel obračun s pritiski in pomisleki konservativcev znotraj lastnih taborov.

S podpisom sta voditelja Reagan in Gorbacov zanikala nekaj, na kar sta velesili zavezniki še do včeraj zvesto prisegali. Svet pa se ne slepi, da so temu botrovali tudi njune lastne politične potrebe in skupni imenovalec klestenja astronomskih oboroževalnih stroškov, ki so breme tako za bogate kot za revne. Sporazum o jedrskem rekvemu zajema sicer od 3 do 4 odstotke celotnega jedrskega potenciala obeh velesil, njegova vrednost pa je bolj v tem, da utegne, kot prvi korak k nadaljnjemu, odpreti vrata za sklenitev obsežnejšega sporazuma o polovičnem zmanjšanju strateškega jedrskega orožja, s tem pa ohraniti tudi mukoma doseženo kontinuiteto dialoga med velesilama. To pa nadalje pomeni tudi odstranjevanje ovir za napovedan pomladanski obisk ameriškega predsednika v Moskvi.

Upanje in optimizem sta zato vnaprej razumljivo pomešana z dobršno mero zadržkov, ki se nanašajo na primer na vprašanje ratifikacije sporazuma, pa tudi na dejstvo, da sta voditelja galantno obšla spor okrog razumevanja protiraketnega sporazuma iz leta 1972, oziroma okrog »vojne zvezd«. Nena zadnje o rezultatih obiska zgovorno priča tudi skupno

sporočilo, ki je v poglavju o človekovih pravicah in regionalnih problemih v svetu nenavadno kratko. Voditelja se torej nista razhajala le o vrstnem redu prioritarnih vprašanj, temveč zlasti o njihovi vsebini.

Poker pod Hindukušem

Poglavitni zadržek v pogajanjih o sklopu t.i. regionalnih vprašanj med velesilama je še nadalje sovjetski umik iz Afganistana, kjer so uporni mudžahedini prav med vrhom v Washingtonu okrepili ofenzivo proti režimskim enotam na jugu te gorate dežele pod Hindukušem. Sovjetsko zvezo, pa tudi Združene države so ob tem obtožili, da poskušata ustanoviti koalicijsko vlado v Kabul, ki naj bi ustrezala zlasti interesom velesil, še najmanj pa afganistanskemu ljudstvu. Zato so jo že vnaprej zavrnil kot marionetno.

Uporniki, ki naj bi po lastnih izjavah nadzirali kar 85 odstotkov afganistanskega ozemlja in ki jim je izdatna ameriška pomoč v obliki učinkovitih raket Stinger v marsičem pomagala vojaško srečo obrniti sebi v prid, med drugim zavračajo tudi nedavno plemensko skupščino – džirgo, na kateri je šef države Nadžibulah napovedal možnost o sklicu mednarodne mirovne konference o Afganistanu, ki bi se je udeležili tudi obe velesili.

Zdi se, da zaradi mladodane že desetletje krvaveče sovjetske rane v afganistanskih gorah Moskva poskuša zagotoviti legitimnost kabulskega režima in ga toliko utrditi,

da bi se omenjeni kontingent v doglednem času lahko umaknil. Sodeč po letos začetem procesu narodnostne sprave, ki pa niti približno ni dal zelenih rezultatov, zlasti pa po doslej najhujših bojih na jugu države na območju Paktie, na meji s Pakistanom, je negotovo, do kdaj bodo neposredno ali posredno sprte strani še licitirale roke za sovjetski umik iz pokra pod Hindukušem.

Podelitev Nobelovih nagrad

V senci ameriško-sovjetskega vrha, okrog katerega se je tokrat, vsaj v medijem smislu, vrtil svet, so v Stockholmu in Oslu podelili letošnje Nobelove nagrade, mladodane povsod, vsaj simbolično, pa so obeležili dan človekovih pravic.

Daleč od tega, da bi komurkoli od letošnjih dobitnikov hoteli odrekati zasluge

za nagrade, pa vendarle ne gre prezreti, da tudi izkazovanje časti, tudi nagrade za plemenita človeška dejanja, nikoli niso bile in najverjetneje tudi ne bodo imune pred daljnosežnimi lovskampodaljški ideološke razkladnosti današnjega sveta. Prav zaradi tega številni iz tako ali drugače diskreditiranih ali ob rob potisnjenih kotičkov sveta teh nagrad, čeprav bi jih objektivno zaslužili, ne bodo nikoli dočakali.

Človekove pravice

Čeprav je priznanje človeškega dostojanstva vseh članov družbe in njihovih enkratnih in neodtujljivih pravic temelj svobode, kot med drugim poudarja uvodni del Deklaracije o človekovih pravicah, ki jo je leta 1948, na deseti dan v decembru, sprejela generalna skupščina Združenih narodov, pa je seveda prav tako res, da vsi ni-

koli niso bili enakopravni in da najverjetneje tudi nikoli ne bodo. Prav zato se obdobje mednarodne zaštite človeka pred državno samovoljo še dolgo ne bo končalo. Kot so med drugim pokazali neposredni dogodki pred prihodom Mihaila Gorbacova v Belo hišo, je tudi vnaprej pričakovati, da bo košara človekovih pravic še naprej tudi nekakšna ideološka orožarna, iz katere bodo, ne samo ZDA, črpale svoje argumente za napade na pomanjkljivosti drugih držav ali sistemov. Kljub temu, da okrog 70 mednarodnih pogodb v svetu s področja zaštite človekovih pravic predstavlja velik korak na poti spoštovanja človekove osebnosti, pa dnevni dogodki, tudi v Jugoslaviji, kažejo, da je človeštvo sicer bližje cilju, a hkrati od njega še zelo oddaljeno.

Pripravi: Miha Lamprecht

Slovinci v Italiji

Prispevek – priložnost za nove dosežke

Dogodek je brez dvoma pomemben za slovensko skupnost v Italiji. Italijanski senat je namreč, pri sprejemanju tako imenovanega finančnega zakona, odobril tudi postavko, ki določa za slovensko skupnost v Italiji (deloma pa tudi za italijansko skupnost v Jugoslaviji) prispevek v višini 30 milijard lir za tri leta. Italijanska skupnost v Jugoslaviji bo v prihodnje treh letih prejela še 7 milijard lir in pol (vendar iz proračuna zunanjega ministrstva).

Za prispevek slovenski skupnosti v Italiji so glasovali domala vsi senatorji. Pobudnik je bil senator v italijanskem parlamentu, Stojan Spetič, v imenu Komunistične partije, listino pa so podpisali še predstavniki štirih levičarskih strank. Da bo predlog sprejet, je bilo jasno od trenutka, ko se je tudi krščanska demokratska stranka opredelila za ta prispevek.

Za predlog so glasovali tudi MSI-jevci (predvsem kot pomoč italijanski skupnosti

v Jugoslaviji, ki da je bržčas v težavah), toda hvalevrednega dogodka to ne more skali: povedati pa moramo, da je bilo izglasovano enotno, verjetno pa tudi na podlagi druge inčice.

Slovencev v Italiji pa ta zanje pomemben dogodek seveda ne bo uspaval. Njihova občila namreč opozarjajo na nekatere pomanjkljivosti ter še na vse tisto, kar bo treba storiti, da bi predlog takorekoč »operacionalizirali«. Najprej ugotavljamo, da je vsota pravzaprav manjša od tiste, ki so jo zagotavljali leta 1985 za tri leta. Šlo je za 33 milijard lir, ki pa jih Slovenci niso prejeli, ker v parlamentu niso uspeli sprejeti tako imenovanih izvedbenih zakonov. Zato so si morali sami financirati na primer svoje kulturne, deloma pa

tudi vzgojne ustanove; tudi poslopja, v katerih domujejo slovenske ustanove, so pogosto v takem stanju, da oblast grozi, da jih bo iz varnostnih razlogov zaprla.

Med Slovenci v Italiji je kajpak utrjeno prepričanje, da bodo morali tudi sami napeti sile, da bi do izplačila le prišlo. Seveda bodo imeli omejene možnosti, vendar mirovati očitno ne bodo smeli. Znano je, da izplačilo preprosto odpade v primeru vladne krize, volitev, ustavnih sprememb in podobno. Skupnost pa bo lahko veliko storila pri krepitevi politične klime njej v korist; pri utrjevanju, kot se temu reče, politične volje.

Ustanove slovenske skupnosti pa te dni tudi menijo, da je odobritev finančnega prispevka priložnost, da se

zopet postavi na politično tapeto zakon o globalni zaščiti. Delovanje v zvezi z njim je zadnje čase nekoliko zamrlo; manjšinske silnice razmišljajo, kaj in kako storiti, da bi problem spet prišel na dnevni red. Globalni zakon bi kajpak moral pomeniti priznanje vseh manjšinskih pravic povsod tam, kjer žive Slovenci, se pravi v tržaški, goriški in videmski pokrajini.

V Furlaniji-Juljski krajini si veliko obetajo od deželnih volitev. Ob tem je bil te dni v Vidmu vodja socialistične stranke Bettino Craxi, ki je na posebnih, ganljivi slovesnosti počastil tudi spomin na znanega borca za globalni zakon, Lorisa Fortunato. Krajino pa je obiskal tudi generalni sekretar KP Natta, ki je prav tako vnovič izpostavil vprašanje globalnega zakona.

Med dogodki, ki že zaznamujejo politično klimo v Italiji (ter seveda v Furlaniji-Juljski krajini) sta tudi bližnja kongresa socialistov in krščanskih demokratov. Od pokrajinskega kongresa socialistov, ki bo januarja v Trstu, si Slovenci pravzaprav ne obetajo preveč.

O poglobljenih prizadevanjih za napredek bodo zato predstavniki slovenske skupnosti v Italiji razpravljali na rednem letnem občnem zboru, ki ga bodo imeli 20. decembra v Gorici. V ospredju bo globalni zaščitni zakon, v precep pa bodo vzeli tudi predloge, da bi organizacija še bolj učinkovito in še bolj takorekoč »sodobno« uresničevala svoje poslanstvo. Pogoje seveda ima.

Miro Kocjan

Med stare znance

Tudi za najbolj zakrknjenega zločinca se najde kdo, ki ga poskuša rešiti pred zasluženjo kaznijo. Če drugega ne, največkrat doseže vsaj nekakšno kompromisno rešitev. Nekaj podobnega je bilo z ustaškim morilcem Mirom Barešičem, ko je prestajal zaporno kazen na Švedskem.

Neposredno preden so se v Stockholmu zbrali letošnji Nobelovi nagradenci, ljudje plemenitih misli in velikih dejanj, so švedske oblasti izgnale iz države Mira Barešiča, človeka popačenih misli in hudih zločinov.

Nekako tako je napredna švedska javnost komentirala deportacijo ustaškega terorista v daljni Paragvaj. Švedi so tudi zadovoljni, ker je naša, jugoslovanska javnost, pozdravila to odločno akcijo in s tem okrepila vsaj en člen v boju proti mednarodnemu tolovajstvu, saj se je že pripravljalo, da bo slavilo še eno zmago po svojem okusu.

Na sam dan podeljevanja Nobelovih nagrad, po tradiciji jih je izročil švedski kralj, je bilo v domačem časopisu sicer največ člankov

posvečenih tej ceremoniji, vendar pa je bilo mogoče prebrati marsikaj tudi o obračunu z ustaškimi divjaki. Kako zelo so si Švedi želeli, da se rešijo enega izmed balistov, ki je s svojo dejavnostjo vznemiril dve državi, je najbolj pokazal velik naslov v visokovladnem časopisu Expressen. Z naslovom Švedska bo plačala njegovo novo življenje pojasnjujejo, da bo stroške za vzdrževanje deportiranega Mira Barešiča v Paragvaju plačevala švedska državna blagajna.

Za to akcijo določeni švedski pilot je v eni uri opravil veliko dela. Odletel je s stockholmskega letališča in se spustil na bližnje vojaško letališče Tulinge. Tam je njegovo letalo tipa »Herkules« obdal močno oborožen oddelek policije, komandosi, ki naj bi zagotovili nemoteno vkrcanje »potnikov«. Posebna ravnanja pa je bila deležna njegova družina: ženo in dva otroka so nastanili v montažni počitniški hišici, ki so jo v ta namen sestavili znotraj letala! Težav ni bilo, kajti nosilnost »Herkulesa« je 50 ton. Na tako dolgem potovanju čez Atlantik naj bi tako družini zagotovili vsaj nekaj udobja.

Za vse druge države na svetu razen za Paragvaj je bil Miro Barešič nezaželen gost, pa tudi nobena civilna letalska družba v Evropi ga ni hotela prevažati. Zdej pišejo, da na začetku tudi Paragvaj ni bil pripravljen sprejeti »specialnega gosta«. Kasneje je bil denar tisti, ki je odločil. Tajni dogovor Švedov s kolegi iz Paragvaja je bil sklenjen.

Preden se je letalo s posebnim pilotom dvignilo s stockholmskega vojaškega letališča in se usmerilo proti Južni Ameriki, so švedske oblasti izročile Miru Barešiču še 10.000 kron »žepnine«, že v Stockholmu pa so ga seznanili s pogoji njegovega bivanja v paragvajskem glavnem mestu Asuncionu in s pogoji, v katerih mu paragvajska vlada dovoljuje za-drževanje na njenem ozemlju. Švedski tisk je opozarjal, da ima Barešič v Paragvaju kar dovolj »znancev« sebi podobnega kova, tudi starih nemških nacistov, ustaških in vojnih zločincev.

Tam je namreč preživel že nekaj let, potem ko so ga njegovi sodelavci z izsiljevanjem rešili iz zapora, kjer je sedel zaradi uboja našega veleposlanika na Švedskem Vladimira Rolovića. F. L.

Od tedna do tedna ■ Od tedna do tedna ■ Od tedna

Bruselj: Svet za sodelovanje med Jugoslavijo in Evropsko skupnostjo je opozoril na politično in gospodarsko pomembnost medsebojnih odnosov. Države Evropske skupnosti naj bi bile pripravljene sodelovanje z našo državo še okrepiti in razširiti.

Washington: ZDA so izrazile zaskrbljenost zaradi nemirov na zasedenih palestinskih ozemljih na območju Gaze. Ukrepe izraelskih oblasti so najostreje obsodile.

Razmere na zasedenih ozemljih bo na zasedanju v Tunisu obravnaval tudi Svet arabske lige. Dogovorili naj bi se o skupni politiki arabskih držav do izraelskih ukrepov.

Dunaj: Države članice OPEC so se sporazumele, da bo cena nafte v prihodnje pol leta ostala pri 18 dolarjih za sod, količine načrtane nafte pa ne bodo spreminjali. Sporazuma ni podpisal le Irak.

Madrid: Separatistična organizacija ETA je prevzela odgovornost za nedavni napad na vojašnico v španskem mestu Saragoza. Atentat je terjal enajst žlvejenj.

Rio de Janeiro: Vlada je napovedala, da bo te dni prenehal veljati moratorij, ki ga je Brazilija uvedla februarja na odplačilo 68 milijard dolarjev dolga. Država bo menda dobila še tri milijarde dolarjev posojil za poravnava zapadlih obveznosti.

Manila: V filipinskih prestolnici se je ob izrednih varnostnih ukrepih začelo dvodnevno vrhunsko zasedanje Združenja držav članic jugovzhodne Azije – ASEAN. Po mnenju opazovalcev je uspeh srečanja že v tem, da so se udeleženci sploh zbrali, izdelali pa naj bi izhodišča za nadaljnjo spodbuditev gospodarske, kulturne in politične integracije.

Brata Beznik sta zgorela v Ažmanovi hiši

Tudi tokrat si priče niso enotne

Upor v Bohinju decembra 1941. leta je zamrl, še predno se je razplamtel. O teh viharjih dneh je bilo doslej v časopisih in knjigah že toliko napisanega, o smrtih prvih žrtev upora pa bom navedel nekaj doslej še neobjavljenih podrobnosti.

Zvečer, 15. decembra 1941, so se v Ažmanovi hiši na Nomenju zbrali voditelji upora in še enkrat pregledali načrt akcij in razpred bojnih skupin. Pred polnočjo so se preselili k Sušniku, po domače Sušnšču. Janko in Mirko, sinova Jožeta in Franciške Ažman (Jože je padel že v začetku avgusta kot prvi partizan v Bohinju) sta se priključila upornikom.

Zgodaj zjutraj sta iz Bohinjske smeri v vas pripeljala nemška oklopna avtomobila in se zaradi preprek na cesti ustavila med Znidarjevo in Pavovčevovo hišo. In tu je prišlo do kratkega spopada. Uporniki so se v skupinah in posamično urno umaknili brez žrtev.

Ob teh prvih streljih sta Franciška Ažman in njena hčerka Rozka (poročena Torkar, živi na Selu pri Bledu) zbežali brez hrane in obleke na Anškovot kozolec (vse do novembra lani je bil še enak, potem so ga popraviili). Na tem kozolcu sta bili v hudem mrazu štirideset ur. Nekaj ur sta morali biti povsem tiho, ker so bili spodaj nemški vojaki. Popoldne sta skozi špranjo na strehi gledali, kako v vasi gori pet hiš z gospodarskimi poslopji, med njimi tudi njuna domačija.

Rozka je pozneje z grenkobo s svoj dnevnik zapisala:

»Tudi vseh 22 moških z Nomenja, ki so sodelovali v uporu in so se potem vrnili v gozdove, se je po nekaj dneh vrnilo domov. Nikoli ne bom razumela, zakaj je naše vodstvo to dovolilo. Vsaj tisti, ki so imeli v rokah orožje in tisti, ki so bili politično bolj vzgojeni, naj bi se ne vrnili. Ne vem, kdo se je pogajal z Nemci in razglasil, da se jim ne bo nič zgodilo, če se vrnejo domov. Potem pa je prišlo do takega izdajstva, da je trpela četrtina vaščanov. V našo gorečo hišo so potisnili živa Senekarjeva brata in ju polili z bencinom, da sta zgorela. To so mi vaščani povedali šele po nekaj dneh. Veliko vaščanov so zaprli in čez tri mese-

ce pet ustrelili v Dragi, med njimi tudi mojega brata Mirka, starega dvajset let.«

Očividec pripoveduje

Poleg Ažmanove hiše na Nomenju je trgovina, nekoč last Jožeta Marenka, svaka najstarejšega bohinskega komuniste Jožeta Ažmana (Ažmanova žena je bila Marenkova sestra). Marenk je po vojni zapisal v zvezek svoje spomine na te hude dni. Z njim sem se pogovarjal lani, ko je bil star 87 let. Tedaj mi je povedal tole:

»Najprej želim pojasniti svoje poreklo. Šef železniške postaje na Nomenju Teodor Adlešič, menda Ljubljčan, me je kmalu po okupaciji ovadil gestapu, da sem Žid (med vojno so partizani Adlešiča ubili). Grozila mi je nevarnost, da me izženejo v Srbijo ali kako nemško uničevalno taborišče. Pohitel sem v Kranj in tam na matičnem uradu dobil dokumente, da je bil moj oče iz Dražgoš, ded pa je bil Čeh in se je pisal Marenk s kljukico na črki r, ki se izgovarja kot črki rž. Ker Slovenci nimamo te črke, smo postali Marenk.

Moj ded je sedem let služil v avstroogrski vojski nekje v Bosni, kako pa je prišel v te kraje, nisem mogel ugotoviti. Te dokumente sem predložil komisiji za rasna vprašanja in se tako znebil suma, da sem židovskega porekla.

16. decembra 1941 okrog druge ure popoldne je iz Bohinjske Bistrice pripeljal avtomobil s policisti in aretiranci, med katerimi jih je bilo štirinajst iz Stare Fužine. Videl sem, kako sta iz avtomobila izstopila dva policista in rekla policistu, ki je bil že z drugimi od jutra v vasi, da sta notri dva bandita. Odpeljali so judo nekaj metrov oddaljene in že goreče Ažmanove hiše. Gorelo je podrešje, spodaj še ne. Z ženo sva skozi okno trgovine z grozo opazovala, kako so me-

ni nepoznana fanta postavili ob zid Ažmanove hiše, tako da sta gledala v cevi brzostrelk (proti cesti). Ker brzostrelk tedaj še nisem poznal, sem mislil, da imata v rokah kratki puški. Streljala sta dva policista, vsak v enega.

Tedaj vstopi v trgovino policist ali gestapovec in zahteva liter petroleja. Rekel sem mu, da je to na karte. Na te besede mi ves besen uperi pištolo v glavo in bruhne: »Hočete, da vam preluknjam čelo?« Ves tresoč sem mu dal petrolej. Ko je odšel, sva z ženo spet skočila k oknu. Videla sva, kako so trupli potegnili v vežo goreče Ažmanove hiše in tam polili s tistim petrolejem.

Vas je bila obkoljena, vse hiše zastražene, ker je hkrati gorelo pet hiš in več gospodarskih poslopji. Bal sem se, da mi bo zgorela trgovina, pa sem hotel ven po vodo. Nagnali so me nazaj in ukazali, da ne smem iz trgovine, tudi če se bo vnela. Bova pač z ženo zgorela.

Ob petih popoldne spet vstopi isti gestapovec in me vpraša, do kdaj je trgovina uradno odprta. Do šestih, odgovorim. On: do te ure morata biti v trgovini.

Ves čas sem pogledoval na uro in takoj ob šestih sva z ženo zapustila trgovino. Zunaj naju že znani gestapovec vpraša, če sva še živa. Hvala, še. Z zlobnim nasmehom je pripomnil: Škoda!«

Kdo sta bili žrtvi

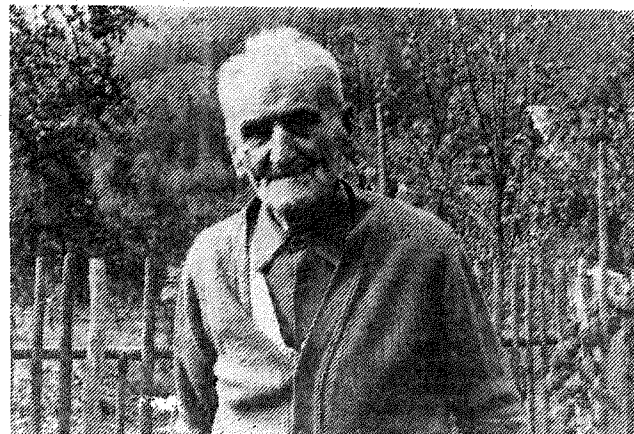
Iz Sodarjeve družine na Nomenju se je upora udeležilo pet bratov, sicer pa je sodelovala vsa družina, saj je bil v tej hiši nekaj dni pred uporom sestanek, ki ga je vodil Tomaž Goddec. Po upor se je vseh pet bratov Žnidar, to je Sodarjevih, znašlo v begunjskem zaporu. Dva so obsodili na smrt in ustrelili, trije pa so šli skozi pekel Dachaua.

Tone Žnidar, Sodarjev, tedaj star 14 let, je srhljiv prizor pred Ažmanovo hišo videl malce drugače kot Marenk. Kot kmečkemu sinu so mu Nemci ukazali, da mora vpreči konja

in ga z vozom pripeljati pred vhodna vrata na drugi strani Ažmanove hiše. V Ažmanovi hiši je bilo namreč suho meso dveh prašičev in tega so policisti sami znosili na voz. Tone ga je potem moral odpeljati na konec vasi, kjer ga je dohitel kombi s policisti, ki so meso preložili v avto, fanta pa nagnali nazaj domov.

Ni težko uganiti, zakaj policisti niso že pri Ažmanu naložili meso v svoj avto.

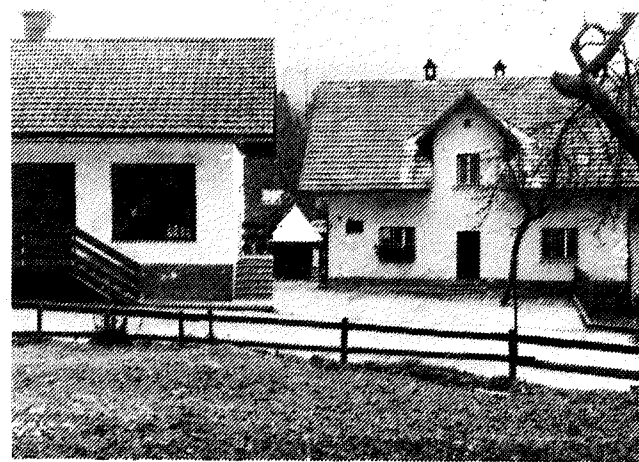
V času, ko so policisti nosili iz hiše meso na voz, je Tone pogledal, kaj se dogaja spredaj, pred hišo. Pravi, da je videl dva policista, ki sta s pištolami in ne z brzostrelko ustrelila dva neznanca. Potem so ju potegnili v vežo, polili z neko tekočino, sneli dvokrilna vhodna vrata in ju vrgli na trupli.

Nekdanji trgovec Jože Marenk, rojen 1899 iz Nomenja, svak revolucionarja Jožeta Ažmana, je skozi okno trgovine videl zločin. (foto: J. Vidic)

Tonetov brat Alojz Žnidar, gospodar kmetije, mi je povedal, da je njegova mati prizor opazovala skozi kuhinjsko okno (v razdalji tridesetih metrov). Videla je, da so živa nagnali v Ažmanovo hišo in kako se je eden teh dveh žrtev med vrati obrnil, ker je opazil namero sovražnika. Tega so ustrelili zunaj, blizu vrat; smrt drugega ni videla.

Pri Senekarjevih na Koprivniku so v revščini živeli oče,

Ažmanova hiša na Nomenju; na levi strani je trgovina, nekoč Marenkova. Prvi žrtvi upora v Bohinju sta bili ustreljeni pred Ažmanovo hišo.

trije sinovi in hčerka Ivana. Bili so gozdni delavci. Lovrenc Beznik, Senekarjev, je bil star 34 let, poročen in oče sina, Viktor, star 35 let, je bil še samski. Zakaj so Nemci osem ur po

rom uporniki aretirali in imeli zaprtega pri Jeklarju v vasi, da ne bi mogel izdati priprav na vstajo. Ker pa je bila ta za en dan odložena, so ga na prošnjo in prepričevanje, da ne bo nikogar izdal, izpustili. Toda čim je bil Dijak na svobodi, je pohitel na orožniško postajo v Srednjo vas v Bohinju (ali na Bled na gestapo?) in izdal vse, kar je vedel, pri tem pa navedel, da sta ga aretirala brata Beznik, Senekarjeva.

Av gust Dijak je pripeljal policiste na Koprivnik 16. decembra 1941 od sedmih zjutraj, torej le tri ure po prvih in edinih streljih ob uporu na Nomenju. Senekarjeva brata so zalotili doma; eden je sedel na peči, drugi ob njej. Iskali so tudi druge vaščane, toda tega dne niso dobili nikogar več.

Čez šest dni je Dijak drugič pripeljal policiste na Koprivnik, takrat pa so odpeljali več vaščanov.

V času opisanih dohodkov je Tine, tretji Senekarjev fant, živel in delal na Jesenicah, kjer je pred leti umrl. Podatek morada ni niti pomemben, toda navajam ga, ker sem v časopisih že zasledil napačen podatek, da je bil julija 1942 ustreljen v Goricah pri Golniku. Toda tam so med petimi talci ustrelili Antona Beznika – Jeklarjevega s Koprivnika. Gre torej za enak priimek.

Izdajalca Avgusta Dijaka s Koprivnika so partizani ubili junija 1942.

Jože Vidic

Spomini živijo dalje

Na poti proti domu, ko sva se razšla s prijateljem, soborcem, sem se spomnil članka, ki sem ga že pred leti prebral v izseljenem glasilu »Slovenski list« iz Buenos Airesa, objavljenem junija 1946. let. Članek ni bil napisan za »Slovenski list«, temveč je pismo mojega prijatelja, sovaščana, udeleženca NOV Jožeta Zlogarja iz Radovice. Ta ga je 5. marca 1946. pisal svojemu očetu v Argentino, kamor je že pred drugo svetovno vojno odšel iskat delo.

V tistih časih po vojni ni bilo v Argentini veliko resničnih podatkov o Jugoslaviji. Politična emigracija – četniki, ustaši in slovenski domobranci, je prihajala v Latinsko Ameriko, kjer je dobila politično zatočišče. Širili so lažne vesti o partizanih in njihovem boju. Zato je bila vsaka resnica tem bolj dobrodošla, da so naši izseljenci zvedeli resnico, kdo se je bojeval proti okupatorju. Jožetovo pismo je bilo tako čustveno in polno zanosa, da ga je urednik objavil v celoti. Menim, da je vsebina pisma še danes zanimiva, zlasti za mladino. Pismo se glasi:

»Dragi ate! Prejeli smo tvoje pismo in te zanima, če smo ostali živi; saj je sploh čudno, da smo ostali, posebno midva, ki smo bili v zaporih, internacijah in borbah. Ne more se opisati, kaj nam je zla in trpljenja zadal prokleti fašizem.

Mene so med prvimi iz kraja zaprli že novembra 1941. Štiri črni vrage so prišli iz Metlike po mene, me zvezali kot hudo delca in odgnali v Metliko. Potem so me mučili; mogoče si slišal kaj od njihovih metodah, še sedaj čutim posledice tega v glavi in bom dokler ne umrem. Sedem dni sem bil zaprt, za enkrat se mi je bilo posrečilo se izvleči ven. Dne 28. julija 1942 pa so Italijani odpeljali 26 moških iz Radovice v internacijo na otok Rab. Dva dni poprej so pa požigali po vsej Belokrajini in Provinciji; ob 8 uri zjutraj, kamor si pogledal okoli povsod je gorelo.

V Radovici so tisto nedeljo zažgali Grčevo, Jarnežovo, Jožecovo, Rozino, Staniševo in Marko Bajukovo. Ribarkino so pozneje na Vel. Šmaren zažgali; od teh hiš so šli prvi v partizane. Jaz sem prebil 14 mesecev v peklu na Rabu, od 11.000 ljudi jih je umrlo 4652 od lakote. Iz 84 kg sem prišel na 51 kg. Na 10 ljudi 1 kg kruha na dan. 25 tednov sem preživel brez da bi rabil žlice. Iz Radovice jih je ostalo tam 6 oseb: Guze Janez, Rajk Janez, Marko Ribarev, Slavec Jože, Stanko Bajuk in Grčev Janez.

Ob kapitulaciji Italije smo se formirali v logoru v brigado in prišli oboroženi domov; dva dni in pol sem bil doma, pa spet v vojsko. Partizanska vojska bila je taka: Trpi z vsemi hudičevimi bandami, 36 ur marš po hribih, dežju in snegu, v 6 dneh samo enkrat jesti in še takrat malo. Več o tem ti ne

bom pisal, ker ne doumeš tega nikdar. Imel sem nesrečo pri Ozlju, kjer so me 18. decembra 1943 zajeli ustaši in domobranci, niso bili divjaki in tako sem ušel tistemu, da me niso zaklali. Odvlekli so me v Kralovac, kjer sem »obiskal« vse zapore in komande, od tam pa v Zagreb, nato pa v lager v Sisak; tam sem bil 8 dni, nato so me odvlekli Švabi v Zagreb, bil tam spet 2 dni, potem v Maribor in od tam v Strasdorf pri Dunaju in nazadnje v Berg pri Bratislavi, kjer sem se vical do 1. aprila 1945. Ko se je bližala armada Malinovskega, sem bil rešen in se umaknil pred fronto in po desetih dnevih zanimive vožnje prišel na Gorenjsko, kjer sem šel v partizane in 27. oktobra 1945 sem bil dodeljen kot hranilec.

Ko sprašuješ, če sem bil jaz v vojski, ti gotovo ni prišlo na pamet, da je bil Tonček tudi dve leti; 10. novembra 1943 je šel 16 let star in v raztrganih čevljih, na pol bos je gazil sneg do kolen, nosil pol težke Brede 16 mesecev, je bil dan in noč v borbi v Suhi krajini. Zelo redki so tisti, da so preživeli 16 mesecev v Suhi krajini. Ni bil samo enkrat v borbi in ni samo na eden bunker jurišal, pa ni bil niti enkrat ranjen. Da boš vedel, partizani so z ročnimi bombami osvajali bunkere in čevljev niso sezuli dokler se niso raztrgali. Morje trpljenja je bilo treba prestopiti, ne samo enkrat pogledati smrti v oči, pa prebili smo vse, pa lahko rečem, ne najsilabše. Tonček je 18 mesecev vršil oficirsko funkcijo, bil je poveljnik enemu oddelku. 16. novembra

1945 pa je bil tudi on odpuščen iz vojske na prošnjo in sva sedaj oba doma. Jaz sem vodil brigadno vojno pošto in prehrano ter bil poveljnik vozaškega eskadrona 5. brigade Ivana Cankarja.

Zdaj pa doma pestujemo revmatizem. Žalostno je to, jaz pri 23 letih. Tonček pri 19-letni starosti, pa vlečeva noge za seboj kot starca. Zdaj delamo, da vsaj nekoliko v red postavimo dom, saj je raspokano na vseh koncih; vole imamo pa bomo že prerinili. Poleg dela imamo doma še več različnih funkcij, pa piši, govori, delaj, hodi v Črnomelj, v Novo mesto. Pri nas je zdaj tako, da imamo siromaki v rokah oblast, bogati nič več, delamo za sebe, zato pa delamo z veseljem in navdušenjem. Mi bomo našo državo pod mirnim vodstvom Maršala Tita tako uredili, da bo veselje. Hrast je ves požgan. Tete stanujejo v Ravnacih, mož od Nežke je prišel iz ujetništva iz Nemčije, bil je tam 4 leta. Pišeš, da si bil bolan in si še sedaj in tudi na operaciji da si bil. Pa vsaj pri vas tam ni bilo hudega in vas ni toliko prizadelo.

Zdaj bom končal z mojim pisanjem. Prav lepo Te pozdravljamo žena Meri in sinova Jože in Anton.»

Jože še danes živi s svojo družino in mamo Meri (brat Tone je že pred leti umrl) na Radovici in obdeluje svojo majhno kmetijo.

Tone Slobodnik

Zveza združenj borcev narodnoosvobodilne vojne SAP Vojvodine

RAZPIS

za nagrado Jovan Popović za leto 1988.

Svet za podeljevanje nagrade Jovan Popović Pokrajinskega odbora ZZB NOV Vojvodine razpisuje splošnojugoslovanski razpis za nagradjevanje najuspešnejših stvaritev s tematiko narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije narodov in narodnosti Vojvodine. Nagrade bodo podeljene za najboljše stvaritve, objavljene ali izvedene v letu 1987. Za izredno, dolgoletno in povezano delo bodo podelili tudi nagrado za življenjsko delo.

Denarne nagrade in diplome posameznikom in listine organizacijam združenega dela, ustanovam, družbenopolitičnim in družbenim organizacijam bodo podelili ob dnevu borca.

Nagrade se bodo podeljevale za najboljše stvaritve iz književnosti (med njimi tudi za književnost za otroke), publicistike, časopisnega, radijskega in televizijskega novinarstva, zgodovinskih in drugih družbenih ved (med njimi tudi za pisanje učbenikov); likovne umetnosti; glasbe, filmske in gledališke umetnosti; (med njimi tudi za dramska dela na radiu in televiziji).

Nagrajence lahko predlagajo organizacije združenega dela, znanstvene in druge ustanove, družbenopolitične in družbene organizacije, združenja in posamezniki.

Predloge za nagrajence je treba dokumentirati in obrazložiti. Dela iz področja književnosti, publicistike, zgodovinskih in drugih družbenih ved je nujno treba priložiti v treh primerkih. Predloge je treba poslati do 30. marca 1988 na naslov: Pokrajinski odbor SUBNOR Vojvodine, Novi Sad, Bulevar maršala Tita 6/I, z oznako »Za konkurs« – nagrada Jovan Popović.

Naknadno poslane predloge ne bodo upoštevali.

Zgode in nezgode partizanskih kulturnikov

Smeh celi rane, pesem jih suši

»Klepet ob tabornem ognju, večer za večerom, me je zblizal s komisarjem Šiškovcem, s Sašo, nekdanjim mornariškim podoficirjem. Saša je bil dobričina, namazan z vsemi žavbami, vendar neizprosno do strahopetcev in hinavcev ter oblasti željnih. Bil je razgledan možakar, veder optimist, za vse uporaben, zato je vedno rojilo okoli njega. Imel je oster jezik in je zelo dobro vedel, da »ta višji« težko oprostajo kakršne koli očitke, četudi so resnični. Saša je jezik tepel...

Z jezikom pa sem imel težave tudi sam, čeprav sem bil nič, če, pikizmar v naši četi. Na novo nastale težave sva s Sašom prepočila z – novim humorjem, saj sva vedela, da se kaj prida spremeniti ne moreva.

Bil sem že pomočnik mitraljeza Bobeka v Jankovi četi. Po vaseh smo zbirali orožje, ki so nam ga nosili nam naklonjeni kmetje. Takrat mi je Sašo predlagal, naj sodelujem z njim v skeču, v igrici z naslovom Orožja je dovolj. Bilo je na Korinju. Jaz naj bi igral hvalisavega partizana, on pa prav takšnega fašista Džovanija. Sašo je bil v škripcih. Igrice ni utegnil napisati, pa je pomislil name, da bi zadevo »rešila« v živo. V trenutku sem se ogrel. Bil je moj prvi nastop na odru.

Mitingi so bili spomladi 1942 že resna oblika boja, za nekatere aktiviste še preveč, saj so na vsa usta razlagali, da zdaj še ni čas za orožje, pač pa za duhovno prebujanje ljudi. Razumljivo, da so zanje vedeli tudi Italijani in vse skupaj jim ni bilo prav všeč. Marsikateri med njimi bi se nam raje pridružil, preklinjali so vojno, ki so se je nažrli že v Grčiji, Abesiniji, Albaniji, Eritreji, Španiji in še kje. Pogosto so italijanske izvidnice tiho prisluskovala našim pesmim, harmoniki, recitacijam in šalam.

Tako sem se pojavil na mitingu.

Bil je takšen kot desetine prejšnjih. Govor komisarja. Venčel partizanskih pesmi. Edina obogatitev sporeda: Sašo s svojo točko! Skeč »Orožja je dovolj!«

Komisar Romun je prenehal govoriti. Govoril je spoštljivo, skoraj šepetaje, kot da je v spovednici in tudi negodovanje zadnjih vrst ga ni omajalo. Slišali so ga le oni v prvih vrstah. Pevci so imeli z venčkom partizanskih več sreče, ploskanje je razviharilo prostor, ponoviti so morali skoraj vse pesmi.

Napovedovalec je spregovoril o »hrabrem italijanskem fašistu Džovaniju, ki da zdaj zdaj pride na oder. Glej, glej, so mrmljali ljudje, tile pa sami povečujejo svoje sovražnike... Ko je prišel na oder našemljen Italijan v pravi pravcati uniformi, so odprli usta, zazijali v čudo. Sašu italijanščina ni delala preglavic in kaj hitro je ustvaril podobo laškega črnuha. Otroci so v hipu onemeli, tudi kmetje se niso upali smejati, strah pred Italijani jim je še vedno krepko tičal v kosteh. Ob vse preveč očitnem hvalisanju pa so se borci razigrano nasmejali, pritegnili so jim še kmetje, kmetice pa so začele celo ugibati, ali ni morda fakina na odru vendarle tisti iz Kočevja, ki je zadnjič kradel kure...

Ko je zaključil z »O, mama mia, u Šloveniji šama polomija,« in zapustil oder, je nastalo viharo navdušenje, kakršnega doslej še nismo doživeli. Vsi so hoteli nazaj tistega makaronarja, ki se je tako boril,« da ima že dvakrat znučane gate!

Sedaj sva bila na vrsti midva, jaz in znova Sašo. Zataknilo se je že na začetku: šotorsko krilo se zaradi številnih vozlov ni hotelo odgrniti, nestrpnost je rastla kot pred ofenzivo. Na odru je stal šivalni stroj, za njim dekle, ki jo je moral Saša prej dodobra »obdelati«, da je sploh sprejela vlogo uboge deklice, ki s šivanjem preživlja bolno mater, starega očeta, gara kot Pepelka... Vse to je morala povedati med hilpanjem in pa seveda, da je slišala za partizane, da bi rada za njimi v hribe, gozdove, v boj za domovino...

Zdaj je na glas »šepetal« Saša.

Naenkrat se je zaslislalo močno trkanje, za njim italijansko preklinjanje (val smeha!), vrnil se je črnuh, »ki ima znu-

cane gate«. Tokrat je bil drugačen, v črni srajci, črn v obraz, rdeč v nos, na glavi mu je čepele črna čepica in na dolgem traku črn cof, debel kot kravji rep. Za pasom je bingljalo vse, kar je mogel obesiti, od kupa rdečih bomb do čutarice in ponvice za hrano. Zvončkljalo je, kot da bi se po odru peganjal trop bohinjskega goveda.

Igralka se je začela smejati, niti besedice več ni mogla izustiti in Sašu je bilo jasno, da bo igrice propadla, zato jo je kar na odru odmerjal. Ni mu uspelo, zato pa je meni postalo jasno, da moram naglo na oder. Takrat je počilo, vsi so se prestrašili, tudi Saša, saj se ni nadejal, da bom tako hitro ustrelil, zaklel je »partidžani, porka mizeria« in pobegnil za zaveso.

Aleksander Peče-Sašo, partizanski gledališnik

Ljudje so ploskali, prepričani, da je konec zadevščine, tokrat pa se je na odru pojavil borec, zadolžen za zaveso in povedal, da še ni konec. Ljudje so se spet posedli.

Prišel sem na oder, jaz, partizan Tone iz Zabukovja, s triglavo kot škofovo kapo, nos so mi pobarvali z rdečo vodo barvico, za pasom sta mi viseli dve čutarici in pa torbica, iz katere je visela klobasa. Nagovoril sem dekle za šivalnim strojem, sladko, nežno, prenežno... Štefka moja, srček moj zlati... Branila se je mojih vsiljivih rok, nisem Štefka, je re-

kla, sem Ivanka, kaj bi rad, tovariš? Tvoje srce, dekle. Mi, partizani, se borimo s srcem in prav je, da mi daš še ti svojega. In seveda, da je čutarica prazna in da sem lačen tudi že sedmi dan in če je kaj videla italijanske izvidnice. Pa še nekaj o mojem strahovitem pogumu... Dekle, sem govoril, kjer sem seveda pustil puško. Toneta iz Zabukovja, zaradi katerega Italijani beže že, če le slišijo zanj. Čuj, dekle, hitro, hitro, ranjenci čakajo na hrano, pijačo...

Zdaj je zadaj za zaveso znova tresčilo. Zakričal sem Madona Italijani in že sem bil za odrom, kjer sem seveda pustil puško. Dekle je ostalo na odru, brez besede je obstalo ob šivalnem stroju, takrat pa se je prikazal njen oče z zračnico od kolesa v rokah. Dekle, je dejal, obedve sta počili, danes ne bom mogel v mesto. Zagledal je puško na tleh, pobaral, kaj je to...? Tone ga je prinesel, oče, je reklo dekle, ravnaprav za mene, da lahko grem v partizane, orožja je dovolj. Nasvidenje vsem zbranim in le glejte, da se kmalu vidimo.

Ploskanje, odobravanje, smeh, dvorana je bučala, navdušenje se je prelivalo skoraj čez rob. Morali smo se znova pojaviti na deskah, priklonili smo se, še enkrat poželi slavo svoje umetnosti. Potem je prišlo drugo dejanje. V precep nas je vzel štab, ki ni bil tako navdušen kot mi in ljudje. Saša je preveč preklinjal, jaz pa sem postavil partizansko vojko v preslabo svetlobo... to ne gre: žicanje, hvaljenje, laži, strahopetnost. Greh je prevzel nase Saša, kot komisar.

Vse se je dobro končalo, vendar je bilo treba poslej »umotvoren« dati najprej v pregled štabnim ljudem in obljubiti, da se bomo natanko držali zapisanih besed. Saša je poleg komisarskega dela pisanje igrice prevzel. Nastalo jih je še več, svojemu Italijanu, »črnuhu« pa je nadel stalno ime »Pepe«. Fašist Pepe.

Žal sva se morala posloviti in iskrica kulturnega življenja ni rodila ognja. Sašo je postal komisar takratnega Šiškovskega bataljona in odšel na Štajersko, jaz pa sem ostal v Vareto- vemu bataljonu na Dolenjskem.

Po pripovedovanju Olega Križanovskega-Igorja zapisuje Milenko Strašek (Se bo nadaljevalo)

Spominski zapisi

Utrinek iz težkih dni

Ivan Jamnik, aktivist in borec NOB, pripoveduje o mučenju v Dravogradskih zaporih.

»Bilo je takrat, ko sem bil zaprt v Dravogradu. Odpeljali so me v sobo, kjer so me zaslisevali in tepli. Bil sem zelo tepen, a izdal nisem niti besede. Po tem molku in jezi švabov so me odpeljali v posebno sobo. Bila je majhna, temna, hladna in umazana. Tam sem prebil približno 12 dni. Jedel nisem skoraj ničesar, še huje kot lakota pa me je mučila žeja. Rekel sem jim, naj mi dajo malo piti. Dali so mi slano vodo v človeški lobanji. Tega seveda nisem mogel piti. Po dvanajstih dneh so me zopet odpeljali na zasliševanje. Postregli so mi z dobrim zajtrkom. Pijače, dače je bilo, kolikor se mi je zahotelo. Vedel sem, kaj hoče-

jo Nemci, ampak zvijača jim ni uspela. Kljub temu nisem ničesar izdal. Odpeljali so me nazaj. Šli smo po dolgem hodniku. Naenkrat zagledam svojega tovariša. Bil je voditelj naše ilegalne skupine. Vprašali so ga, ali me pozna. Izdal me je. Tedaj pa je v meni zavrelo. Oglasim se in govorim:

On je bil vodja svoje ilegalne skupine. Govoril je, kaj naj natisnemo na letake in kje jih naj raztrosimo. Bil je moj najboljši prijatelj.

Videl sem, v očeh je imel eno samo solzo, odšel je brez besede.

To je bilo eno izmed doživetij, ki nam jih je pripovedoval Ivan Jamnik. Čas je bil odmerjen, morali smo se posloviti.

Adolf Ankon

Kako sem zopet postal komandir

To se je bilo pri štabu Dva-najste že nekajkrat zgodilo. Karkoli je bila brigada v škripcih, je prišlo povelje in moral sem na čelo brigade. Brigado sem moral rešiti iz obroča, in to največkrat brez boja.

A nisem bil med najpogumnejšimi borci. Nekako v sredini, se mi zdi. Bil sem star partizan, zato sem poznal vsak del Dolenjske. Bil pa sem tudi resnično dobro oborožen in vešč svoje oborožitve. Pištolo sem imel »štajerko«, pridobljeno od lastnoročno zajetega »feldvebla« v St. Janežu, brzostrelka je bila češke izdelave z močnejšim strelivom. Naboj je bil daljši od običajnega in je imel stisnjeno grlo kot pri nabojih za puške: dobil sem jo med boji z vermani na Brunko pri Radečah v ofenzivi naših brigad do Save.

Spomnim se, da smo, ko sem brigado peljal čez cesto od Mirne do Gabrovke, izza ovinka videli zadnje belogardiste. Ker pa je bila pred nami strmina, smo jih presene-

tili. Ta sektor so pustili nezaseden, mi pa smo se izvlekli.

Drugič se je znašel 2. bataljon med eno večjih ofenziv nad železniško progo med Semičem in Uršnim selom. Zaradi moje že prej omenjene oborožitve, trme in nedisciplin sem bil razrešen dolžnosti in na razpologo v bataljonu. Štab bataljona pa se ni in ni znašel, kje se nahajamo in katero pot naj uberemo. Borci so bili po vseh prestanih bojih zelo izčrpani in potrebni tople hrane. Pa so se spet spomnili name. Do večera sem jih pripeljal v neko vas, iz katere se je pravkar umaknil sovražnik.

Prebivalci, še vsi v strahu, da se bodo vrnili, so nam dali dovolj hrane.

Med potjo pa sem nabiral skupine in posamezne izgubljene borce in vključeval v enoto tudi vse terence, ki so se v takih razmerah radi vključevali v naše operativne enote. Nabral sem jih za celo četo, ki mi je ostala za nagrado. Spet sem bil komandir čete. Srečko Grašič

Trbovlje – Zborovali so delegati Tretje brigade VDV

Sedemnajstega novembra so se že šestič zbrali na letnem zboru, kjer so pregledali svoje dejavnosti in ocenili opravljene naloge.

Iz poročila je bilo razvidno, da odbor te brigade tesno sodeluje z odborom Prve slovenske divizije VDV-NO, pri čemer je še vedno na prvem mestu dejavnost, ki se povezuje z zapisovanjem, pripravo in izdajo monografskih besedil na temo teh brigad in divizije. Ni še dolgo, odkar je izšla knjiga o Drugi brigadi VDV, zdaj je pripravljeno za objavo še eno besedilo.

Med pomembne dejavnosti sodi tudi sodelovanje z domicilno občino Trbovlje in usklajevanje dela bataljonskih odborov. Tam se še posebno intenzivno zbira gradivo za monografijo, tam organizirajo srečanja borcev, skrbijo in pomagajo, da pride do postavitev spominskih obeležij na krajih iz njihovih bojnih poti in tudi širše skrbijo za ohranjanje revolucionarnih izročil. Pridni so tudi v bataljonskih odborih, povezujejo se z domicilnimi občinami in vsako leto priredijo srečanja borcev. Dobro sodelujejo z mladimi po šolah, saj imajo v nekaterih celo organizirane spominske kotičke.

Tudi monografijo o Tretji brigadi VDV je napisal Drago Vresnik, pri čemer je tesno sodeloval s komisijo, ustanovljeno za pripravo (izdajo) tega dela. Besedilo je oblikoval ob upoštevanju pripombe recenzentov oziroma te komisije. Rokopis bo za nadaljnjo pot obravnave v kratkem nared, pri tem pa velja povedati, da je komisija opravila po svoji strani prav tako veliko delo, ko je zbrala potrebne fotografije in jih tudi dokumentirala, priskrbeli nekatere medvojne dokumente, ki se nanašajo na snov v knjigi in opisala vsa spominska obeležja ter pripravila spiske borcev po bataljoni. To delo je bilo še posebno zamudno.

Ugotavljali so, da bo knjiga kmalu ugledala beli dan, če bodo vsi, ki imajo vzvezi z njo porazdeljene naloge, svoje deleže obveznosti tudi zares opravili – od vsebinskega, prek tehničnega pa do razpečevalskega dela. Tako bomo v knjižnici NOV in POS dobili še eno pomembno delo. Tako kot pri knjigi o Drugi brigadi VDV, bo tudi tokrat knjiga izšla v založništvu Naše obrambe.

Zbor vedevejevcev je sprejel tudi delovni načrt za leto 1988, kjer je precej prostora posvečenega sodelovanju z domicilnimi občinami in širšemu področju ohranjanja ter razvijanja revolucionarnih vrednot (tovarištva). Sem pa sodi tudi pozornost in skrb za soborce, ki so v svojih jezenskih dneh potrebni pomoči. Sklenili so še, da si bodo prizadevali razširjati število naročnikov na TV-15.

Franjo Marošek

Matični odbori OF v Ljubljani

Med bančniki ni bilo izdajalcev

Uslužbenci, zaposleni v bankah in tisti iz zavarovalnic so imeli skupen matični odbor OF, ki je povezoval člane v 18 ljubljanskih zavodih. Prvi sekretar je bil dr. Jože Brilej. Najmočnejša organizacija je bila v Poštni hranilnici.

Lojze Kersnič piše, da so bili v začetku, v letu 1941 pri svojem delu za OF precej naivni. On je kot sekretar OF sklical množični sestanek, ki se ga je udeležilo približno 180 uslužbencev. Voditi mu ga je pomagal Ciril Vidmar, blagajnik in član mestnega odbora OF Ljubljane.

V Poštni hranilnici je bilo le od 16 do 20 izrazitih nasprotnikov OF. Kako močna organizacija je bila, dokazuje komemoracija za njihovim uslužbenecem in članom glavnega štaba partizanskih odredov Sloveni-

je Dušanom Podgornikom. Znak za začetek je bil udarec z roko. Vsi uslužbenci so vstali in pet minut molčali. Temu se ni nihče upr. Revolucionarna diferenciacija se je na tej ustanovi pričela šele 1943, ko je šel med domobrnce prvi uslužbenec Ivan Bano. V Mestni hranilnici je bil v organizaciji OF tudi Ivo Škerl, ki svojo vključitev opisuje takole: »Konec maja 1941 sta me službena tovariša Otmar Pehani in pokojni Vlado Stepšnik izpraševala za moje mnenje o okupaciji in okupatorju, pri čemer sem bil toliko previden, da nisem takoj pristal na sodelovanje, ker mi je bila stvar nejasna, predvsem pa nisem bil poučen, kdo vse naj bi bil v hranilnici še vključen. Nekako sredi junija, en mesec po njunem prvem sondiranju pa sem se tej skupini pridružil, saj sem medtem izvedel, katere tovari-

še so in katere bomo še poskusili vključiti. Morda štirinajst dni po tem sestanku sem bil vključen tudi v ožji odbor fronte.

Dr. Brilej je bil sekretar OF in partijske celice za bančnike in zavarovalničarje do srede leta 1942, nakar pa je pod pretezo, da gre službeno na nemško ozemlje, odšel v ilegalno in v partizane. Nasledil ga je Franc Kramar. Med bančniki ni bilo večjih aretacij, ker ni bilo izdaj, razen v aprilu 1944, ko so dobili policaji spisek plačnikov števnih lir za OF. Aretiranih je bilo 14 uslužbencev, različnih zavodov v Ljubljani, ki so jih nato poslali v koncentracijska taborišča.

Bančni uslužbenci so bili tudi vestni blagajniki rajonskih in okrožnega odbora OF. O blagajniških poročilih je bilo v mesecu marcu 1942 v bankah in zavarovalnicah 16 odborov

SKUPŠČINA OBČINE KOPER

Pripadnikom JLA ob 22. decembru, njihovem prazniku, čestitamo!

SKUPŠČINA OBČINE IZOLA

Čestita za dan JLA – 22. december vsem pripadnikom JLA, teritorialne obrambe in narodne zaščite!

Ob obletnici športnikov, padlih v NOB

Ljubo Šercer

V mladosti je bil vsestranski športnik in je rad zahajal v gore – V jugoslovanski vojski je bil poročnik – Junaškega voditelja so Italijani obsodili na smrt in ustrelili.

Šercerjeva družina je pred prvo svetovno vojno živela v Braniku na Primorskem, kjer je oče Ivan kot avstrijski orožnik služboval. Tu se je Ljubo tudi rodil, mlajši brat Miro pa je bil rojen v Koprivnici, kamor se je družina, pred fronto na Soči izselila.

V Jugoslaviji so Šercerjevi živeli v Medvođah, Kamniku in v Ljubljani v Šiški. Ljubo in Miro sta obiskovala gimnazijo v Ljubljani in skupaj telovadila, igrala nogomet pri NK Kamnik in ZSK Hermes v Ljubljani in hodila v kamniške hribe. Po mali maturi 1930 leta se je Ljubo prijavil na vojno akademijo v Beogradu. Vzljudil je vojaški poklic.

Kot kadet je bil med najboljšimi gojenci. Žal pa mu je bilo, ker kadeti niso smeli javno tekmovali v športnih klubih, zato pa je vsako leto ob počitnicah z izrednim veseljem igral nogomet in telovadil.

Vojaško sodišče za Slovenijo in Dalmacijo je obsodilo...

Iz vojaškega zapora so 16. decembra 1941 karabinerji pripeljali pred predsednika italijanskega vojaškega sodišča polkovnika Antonia Benikasa 15 partizanov, okovanih v verige, na čelu z Ljubom Šercerjem. Obtožnica jih je bremenila, da so sodelovali v napadu na Lož, da... »so izvršili zločine proti obstoju države in da je Šercer, pod imenom Ljubo Petrič, bil glavni pobudnik, organizator in vodja.«

Kapetan Pivotti in štirje vojak, nekdanji partizanski ujetniki, ki jim je prav komandant Šercer rešil življenje, so obtoževali ujetje partizane in Šercerja. Ves dan je trajalo zasliševanje pred nabito dvorano fašistov in sorodnikov obtoženih. Obtoženi niso priznali krivde, bili so odločni, odgovarjali so ponosno in z dvignjeno glavo. Ljubo Šercer-Petrič je spretno odgovarjal na vprašanja tožilca in sodniki mu ni-

so mogli dokazati, da je prav on vodil napad na Lož. Sodba se je glasila:

»... Na smrt z ustrelitvijo so obsojeni: Ljubo Šercer, Ivan Verbič, Valentin Kariža, Rado Kogoj, Karlo Kranjc, Ignac Žagar in mladoletnika Filip Lipovec in Ladislav Janežič...« Ostale obtožene so obsodili na do dvajset let ječe. Ni bilo čuti- ti kesanja, obtoženci so dostojanstveno in ponosno sprejeli obsodbo.

Šercerjeva mladostna leta

Njegov brat inž. Miro Šercer (upokojeni polkovnik iz Ljubljane) se spominja: »Ko se je družina preselila v Kamnik, sva se z Ljubom vpisala v nogometni klub. Ljubo je igral srednjega napadalca, jaz pa sem v napadu igral desno zvezdo. Že jeseni istega leta je odšel Ljubo v Beograd, ko pa se je poleti vračal na dopust v Kamnik in kasneje v Ljubljano, se je vključil v moštvo in tudi uspešno igral na raznih tekmo- vanjih po Gorenjskem in v Ljubljani. Ko je kot oficir služboval v Kninu, sem ga obiskal. Igral je v moštvu mestne- ga NK Dinara in bil kot šport- nik in tovariš zelo priljubljen in cenjen.«

Poročnik Ljubo Šercer je bil v Kninu komandir mitralješke čete. Ob napadu na Jugoslavi- jo je prišel ukaz, da se morajo umakniti globoko v bosanske gozdove.

V Sisku so ga aretirali ustaši in ga zaprli pa je ušel, se pri kmetih preoblekel v civilno obleko in 26. aprila 1941 pot- kal na Hotimirjevi v Šiški, pri starših. Bil je izčrpan, globoko razočaran. Že čez nekaj dni je bil z Mirom med svojimi znan- ci, šišenski sokoli in šport- niki. Ljubo Šercer politično ni bil razgledan. Kot oficir ni imel zvez z napredno mladino in sprva tudi ni bil poučen o pri- pravah na vstajo in boj proti okupatorju. Globoko v srcu pa je bil kot napreden, narodni oficir, velik jugoslovanski ro- doljub.

S pomočjo brata Mira se je povezal s prijateljem Jožetom Nedogom, ki je vodil eno od bojnih grup šišenske mladine, z dr. Alešem Beblerjem, ki mu je CK KP Slovenije zadal nalo- go, da se poveže z nekdanjimi aktivnimi oficirji in podoficir- ji. Šercer se je ves predal no- vim nalogam, ki jih je dobival: organizaciji oboroženih skup- pin, pouku o rokovanju z oro- žjem, obisku terena in drugim.

Človekoljuben in preudaren poveljnik

Prve dni v juliju 1941 je Lju- bo Šercer stopil v Molniško četo in postal mitraljezec. Ker pa se je izkazal, so ga sami borci izvolili za svojega komandirja, komisar pa je bil prekaljeni predvojni komunist Slavko Zid- anek. Komandir Šercer je iz- vršil več vojaških akcij, organi- ziral je miniranje proge, zasede in druge napade. Izredno se je zvel v specifično partizansko taktiko, ki je bila včasih »skre- gana« s strokovnimi taktikami vojaških akademij: sovražnika presenetiti, hitro udariti, zaple- niti orožje, se čim preje uma- kniti, pogosto spreminjati me- sto bivanja, udariti pa vedno tam, kjer se sovražnik najmanj ne- daje.

Daki se v svoji knjigi »Naj- boljši so padli« spominja tudi enega svojih najhujših parti-

Poročnik Ljubo Šercer, na- rodni heroj, je bil vsestranski športnik in odličan partizan- ski komandant.

zanskih prekrškov jeseni 1941. Po napornem nočnem maršu je njegov vod v »šolskem tabo- rišču« v Zali sprejel stražo. Da- kija sta popoldansko sonce in utrujenost zazibala v sen. Te- daj je komandir Šercer prišel v taborišče. Komandir je pre- budil spečega stražarja.

»Ali veš, Daki, da te moram razorožiti in najstrožje kazno- vati?« »Vem, tovariš Ljubo, komaj smo se vrnili z nočnega pohoda... nismo spali... zelo smo izmučeni...« je zajecjal Daki.

»To ni izgovor za partizane, to se ne sme nikoli več zgoditi! Tako bi lahko bila uničena cela četa,« je ostro ukoril Dakija komandir.

Daki je mirno poslušal. Ko- mandirjeve besede so sekale kot meč.

Razmišljajoči, tovariški in humani Ljubo Šercer je od- ločil:

»Daki, ti si dober borec, odli-

Nogometni klub Kamnik leta 1934. V zadnji vrsti tretji Miro, peti pa Ljubo Šercer.

čen tovariš. Vedno si med pro- stovoljci in prvi v juriših. Zato me tvoj prekršek tako boli. Za- radi tvojih zaslug pa ti pred celo četo oproščam!« je pred borci dejal komandir Šercer. Kljub strogosti in odgovorno- sti je bil Ljubo Šercer človek, ki je razumel človeške napake.

Daki je Šercerja vseskozi nadvse cenil in spoštoval. Po vojni ga v vseh svojih knjigah opisuje kot zelo sposobnega in strogega vojaškega voditelja, prijatelja, sočloveka in nepo- zabnega tovariša.

Ljubo Šercer je uspešno vo- dil partizansko četo. Ob zna- nem napadu na Lož 19. okto-

jev odprl celice na smrt obsoje- nih. V mrzlo megleno jutro je po hodniku zaporov odročljalo šest na smrt obsojenih. Oba mladoletnika je sodišče pomi- lostilo in obsodilo na zaporno kazen. Natovorili so jih na ka- mion, na drugega pa so naložili na hitro zbite krste iz desk. Ko- lona kamionov je krenila pod Krim, proti zaselku Rante bli- zu Tomišlju.

Eksekucijski vod italijan- skih karabinerjev je odvlekel obsojence pod drevesa. Drugi so iztovorili šest krst. Obsoje- ni so odrekli, da bi jim zavezali oči. Strelji so presekali šest mladih življenj...

LJUBO ŠERCER je bil rojen leta 1915 v Braniku pri Gorici. Družina se je preselila v Jugoslavijo. V Ljubljani je končal štiri razrede gimnazije, v Beogradu pa vojno akademijo. Pred napadom na Jugoslavijo je bil poročnik v Kninu. V dijaških letih je telovadil kot naraščajnik pri Sokolu, igral je nogomet, smučal in planinaril. Bil je tudi zelo dober šahist. Kot mladinec je nogomet igral pri NK Kamnik, kot aktivni oficir pa pri NK Dinara v Kninu.

V Ljubljani se je prek dr. Aleša Beblerja povezal z OF. Bil je eden prvih oficirjev, ki se je vključil v bojne grupe. Politično je bil med napredno usmerjenimi v društvu Sokol. Ljubil je domovino in zavedal se je, da se kot oficir mora boriti proti okupatorju. Julija 1941 se je priključil Molniški četi in postal mitraljezec. Zaradi izredne borbenosti, vojaške sposobnosti in človeških vrlin so ga soborci izbrali za svojega komandirja.

Velik uspeh je dosegel kot komandant polbataljona oktobra 1941, ko je sredi belega dne napadel italijansko posadko v Ložu. Po umiku se je Šercer z Dakijem, Novakom, Močnikom in drugimi soborci vrnili v Ljubljano in se vključil v ile- galno delo. Zaradi izdajstva je padel v roke Italijanov, zverin- sko so ga mučili, toda molčal je kot grob, kot pravi rodojuba. Na sodišču je izjavil: »Sodite mi kot jugoslovanskemu oficirju, ki je ostal zvest prisegi, ki jo je dal svojemu narodu in domo- vini!«

Skupaj s petimi soborci je bil ustreljen v Rantah pri Tomišlju. Tajno so jih pokopali nekje čez staro mejo v Italiji. Za narodnega heroja je bil razglašen med prvimi Slovenci, skupaj s Tonetom Tomiščem, še med vojno, oktobra 1943.

bra 1941 popoldan je bil po- stavljen za komandanta polba- taljona. Po boju so se borci v visokem snegu umikali proti Travnju gori, kjer so zakopali orožje in se po skupinah prebi- li v Ljubljano.

Pod tujimi imeni so se pos- krili pri znanjih in nadaljevali z ilegalnim delom. Večina so se konec 1941 vrnili v parti- zane.

Ljuba Šercerja in še nekaj posameznikov so zaradi izdaj- stva Italijani aretirali. V zaporu so ga pretepali in nečloveško mučili, toda ni priznal.

Streli pod Krimom

Še pred jutrom 22. decembra 1941 je poročnik kraljevih ka- rabinerjev Pietro Resimi v spremstvu dveh karabinjer-

Neznana bi bila smrt Šercer- ja in tovarišev in njihovo obna- šanje pred fašističnimi cevmi, predno so se poslovnili od živ- ljenja, če ne bi bilo poročnika Resimija. Ta je dne 22. decem- bra zapisal: »Obsojenci so pred ustrelitvijo klicali: Živela svo- boda! Živeli tovariši! Ljubo Šercer je dvignil okovane roke in vzkliznil: Smrt fašizmu, to- variši pa so mu odgovorili: Svoboda narodu!«

Ime narodnega heroja Ljuba Šercerja je zapisano na ploči TVD Partizan v Spodnji Šiški, ki po njem nosi tudi ime, ter na stadionu nekdanjega ZSK Hermes v Ljubljani. Oficir, ro- doljub, uspešen partizanski komandant in dober športnik tako med mladino ne bo po- zabljen.

Miloš Rutar

Še zadnji odstavki iz dnevnika

Na dolgi poti do doma

Sobota, 16. junija. Že ob pe- tih smo na nogah. Naši železni- čarji so prišli na zajtrk. Pogo- varjamo se z njimi, kako in kdaj vozijo vlaki. Tudi mi smo deležni črne kave in kruha. Pri zajtrku se dokončno odločimo, kam kdo potuje. Na dvorišču že stojijo z vrečami in sodi nalo- žen kamion. Major Povh dovo- li Joštu, umetniku Babiču in meni, da se smemo potegniti v Beograd. Maca in Kardeji pojdeto z osebnim, vsi drugi pa s transportnim vlakom čez Bu- dimpešto, Gradec in Maribor v Ljubljano, ker drugih zvez zaradi podrtih mostov ni. Ob pol devetih se začne naša vož- nja proti Horgoši in Stari Ka- niži. Senti in Dragutinovo, kjer v mlin oddamo vreče za moko. Vse banske občine oddajajo po svojih močeh žito v mlin za prehrano Slovenije. Vojaki urejajo prevoze do Subotice, kjer nalagajo transportne vla- ke. Vseposod naletiš na slo- venske partizane. Vozi nas skoraj nov Fordov avto, ki imenitno prenaša vse po- manjkljivosti banaških cest. To niso ceste, so le slabi poljski kolovozi ali le travnata pu- sta. Kakor žoge poskakujemo na sedežih, posebno ko odda- mo vreče v Petrovaradinu, Sarči in Alibunarju. Tu smo nazadnje le na glavni cesti. Ra- čunali smo, da bomo že okoli osmih v Beogradu. Ampak zdaj, ko bi lahko hitreje vozili, nagaja bencinski vod, tako da ga mora šofer večkrat poprav- ljati. Ura je že devet proč, ko pridemo v Pančevu do podrte- ga mostu; v temi ne vidimo, tako da nas stražar šele zadnji trenutek ustavi, da ne zgrmi- mo v Donavo. Brod ponoči ne

dela. Stražar nas legitimira in napoti proti zemunskemu bro- du. Treba je na ozkem prostoru obračati. Levo do mostu nas spet zavrne stražar. Vozimo in vozimo, ceste ni konec. Na drugem bregu Donave je že zdavnaj mimo Zemun. Spet se vračamo. Brod tudi tukaj ne dela. Težava je, ker je šofer nemški ujetnik, spremljevalec poročnik politični komisar pa zelo nadut fant, ki tudi ne po- zna kraja in nam vso pot ne pri- vošči niti besede. Jošt je bil nad trideset let visok uradnik pri Južnih železnicah, da mu je vsa okolica znana in bi lahko kaj pomagal, vendar... Odpe- ljemo spet nazaj. Ura je že enajst. Poročnik in šofer odi- deta nekam prenočevat, kami- on in nas pustita brez besede na cesti. Vsak po svoje se zave- jemo in v polsnu čakamo dne- va in izredno hladni noči. V vr- bah ob Savi žgoliijo slavčki, na drugem bregu migotajo lučke čarobno razsvetljenega Beo- grada z rdečo zvezdo na stavbi Narodne armije.

Nedelja, 17. junija. Komaj se zdani, smo že na nogah in si s sprehajanjem ogrevamo pre- mrle ude in čakamo, da začne voziti brod čez Savo. V veliki skrbi, da nam ne zmanjka ben- cina, iztočimo ostanke iz vseh sodov. Zaradi velike tonaže ka- miona je imel poročnik hude boje z brodarjem. Iz Zemuna pridemo v Beograd po novem ledenem mostu. Sestra Roza je šele komaj vstala, ko že pozvo- nijo na Mišarski ulici. Bilo je dosti radostnega joka, saj se celih pet let nisva videli. Zane- sljivo me je pričakovala, ko je slišala, da se vsi interniranci vračajo čez Subotico. Popold-

ne obiščeva še sestro Franci.

Ponedeljek, 18. junija. Na re- patrijskem uradu dobim potno dovoljenje in nekaj pod- pore v denarju, sicer pa počiv- am, ker sem zelo utrujena.

Sreda, 27. junija. Po dobrem tednu me sestre postavita na noge za odhod v Ljubljano. Dosti je bilo pripovedovanja. Nazadnje pride ura slovesa, ki je zmeraj težka. Zjutraj odpelje neznansko dolg vlak, natlačen z interniranci, proti Zagrebu in Ljubljani. Vožnja je zelo kočljiva in nevarna. Preobteženi vla- ki vozijo počasi, ker je nemška vojska ob umiku prežagala vse prage na tirih in je velika ne- varnost, da se vlak iztiri. Želez- niške postaje v Sremu so ena sama razvalina. Tu so bili zad- nji, pa zelo hudi boji z Nemci. Povsod so še mine, da se je marsikdo ponesrečil še na tem potu. Šele ko bomo prestopili domači prag, bomo res doma. V Zidanem mostu se vlak usta- vi pod hribom Majland. Na pe- ronu pa že stojijo vlaki proti Ljubljani. Zdirjamo tja in se obesimo na prenatlačeni vlak, ki nas okoli enajstih odloži v Ljubljani.

Četrtek, 28. junija. Bilo je ob času kosila, ko v Šiški pre- stopim prag sestrine hiše in zvem, da mi je sestra medtem

umrla. Namesto sestre najdem tam svojega moža.

Dolga, zelo dolga je bila pot iz internacije v Ljubljano, še daljša – skoraj tri mesece – pa je bila iz Ljubljane v Velike Lašče, preden sva smela z mo- žem prestopiti prag svojega popolnoma izropanega doma, ki ga je med najinim pregnan- stvom in internacijo zasedla nemška vojska in domobranci, po osvoboditvi pa do jeseni po- litična uprava. Dokler se ni okraj 15. septembra 1945 pre- selil v Grosuplje, z možem ni- sva mogla in smela v svojo hišo.

Tile zapisi so prepis dnevnika, ki sem ga ob vsaki prilož- nosti pisala večidel na liste to- aletnega papirja. S tem posku- šam iztrgati pozabi dva meseca – od odhoda iz taborišča Ra- vensbrücka 28. aprila do priho- da domov 28. junija 1945 – na- šega štiriletnega trpljenja, čas, ko sem spet postala samostoj- no misleč človek in ko nisem bila več razčlovečena taborišč- na številka 34902.

Ne spominjam se več dobro, kako smo se prvi mesec na po- ti kljub težavam le nekako pre- hranjevali. Vselej, ko smo se ustavile, sem pisala dnevnik in počivala. Bila sem najstarejša

in noga me je bolela, zato so mi bile prihranjene marsikateri dolžnosti. Ker so se s tem uba- dali drugi, je meni zbledelo v spominu, kolikor si nisem sproti zapisala. V glavnem smo pa imele srečo. Na vsej poti nismo nikoli naletele na suro- vost ali moško vsiljivost. Po- polnoma neznani ljudje, ki so imeli tudi svoje težave, so nam radi pomagali, saj smo bile ta- ko ubogo nemočne, kadar smo imele pokvarjena kolesa. In brez koles ne bi mogle domov, razen če bi se bile zatekle v ka- tero izmed zbirnih taborišč. Me pa smo se iztrgale iz množice. Nemogoča se nam je zdela misel na to, da bi se morale znova vključiti vanje. In ven- dar sem naredila napako, ker sem se v Čeških Budějovicah odločila in odšla naprej z veči- no. Če bi se bila pridružila Voj- ni, ki se je vrnila v Prago, bi mi bila marsikatera težava prihra- njena.

Mogoče koga zanima, kaj je- bilo po naši ločitvi predvsem z mojima sopotnicama in še nekaterimi, ki jih omenjam v teh spominih.

Mija je oblekla črnino. Njen mož je umrl v Treblinku v plin- ski celici. Ko so se nekaj let po vojni na Češkem razmere po- slabšale, je zapustila Prago in odšla na Dunaj, kjer je pred leti umrla.

Vojna je v Pragi počakala na zanesljivejši prevoz, kakor je bilo staro kolo. Organizirali so češki ambulanti avtobus. Iz ene izmed praških bolnišnic je odpeljala nekaj naših dahav- cev, ki so bili tam na zdravlje- nju in so komaj čakali na pot domov. Tako je kakšnih tride- set Jugoslovancev, ki so bili ta- krat v Pragi, brez težav prišlo prek Dunaja v Ljubljano. Bila je doma dosti pred menoj.

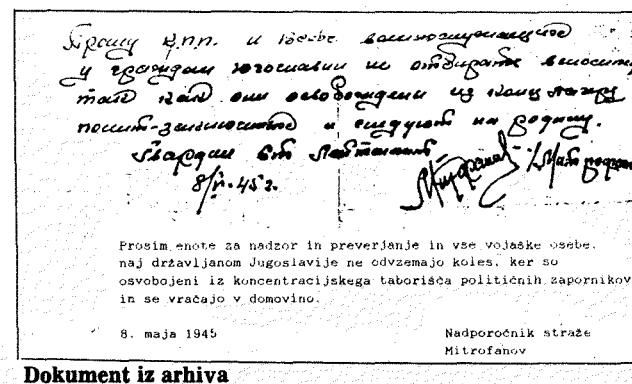
Njene Prosečanke, na katere je mislila na vsem potovanju, so doživele vsaka svojo usodo. Silvo, ki je bila zelo bolna, sta

na transportu iz taborišča proti Stettinu podpirali in vlekli nje- ni sestre Vida in Slavka, poma- gala jim je še ena Poljakinja. Tiste, ki so onemogle zaostale, so namreč vojak prve dni stre- jali. Ko je transport razpadel in so esesovke in vojak pobegnili, so se s številnimi drugimi znašle v Neustrelitzu, kjer so že bile organizirane ambulan- te. Mala Poljakinja, ki je poma- gala Silvi, je tam našla svojega brata. Bil je zdravnik in je Silvi takoj pomagal, kolikor je le mogel. Zaljubljen se je vanjo in jo prosil, naj gre z njim na Poljs- ko, kjer ji bo omogočil vse, samo da se pozdravi. Ampak usoda je hotela drugače. Zdravnik je dobil tifus in čez teden dni umrl. Zalostno so stale od njegovem grobu se- strica in tri Slovenke. Silva je nazadnje le prišla domov, se zadržila in pozdravila v Trstu. Poročila se je, dobila hčerko in dočakala, da se je hčerka poro- čila. Nazadnje pa jo je bolezen premagala.

Fantje, naši naključni sopot- niki, Francozi, Čehi, Slovaki, so šli svojo pot. Kam drugam neki, vsak proti svojemu do- mu. Njihovi obrazi so mi zble- deli v spominu, tudi imen si nisem dobro zapomnila. Saj se nismo kaj prida menili za živ- ljenje drug drugega in se pogo- varjali o tem. Le hrana, preno- čišče, kolesa, pot, to nas je združevalo in zanimalo. Ves čas smo bili vsi neusmiljeno utrujeni. Nekoč sem videla film: gorel je pragozid. Vse ži- vali, majhne in velike, in krvo- ločne zveri so družno bežale, se pogledale se niso, kaj šele, da bi se napadale. Bežale so, hotele so iz goreče strahote, na varno. Tako smo mi hodili po osovraženi, razdejani Nemčiji, stran iz zmešnjave – domov. Domov v varno zavetje dragih domačin.

Justina Jagodič

(konec)

Dokument iz arhiva

Čvrste vezi med nami in vami, Slovenci

Sredi novembra je prišla na obisk v osnovno šolo Borcev Lackovega odreda Brezno-Podvelka delegacija Zveze koroških partizanov. Takole so jih pozdravili in jih sprejeli medse:

»Dragi gostje!

Prisrčno vas pozdravljamo ob tem našem srečanju. Ko smo izvedeli, da nas boste obiskali, smo bili presenečeni in še bolj veseli. Verjetno vam je znano, da naša šola že precej časa neguje in ohranja tradicije NOB in da ob tem tesno sodelujemo z borci in obveščevalci Lackovega odreda, pri katerih vselej naletimo na vsestransko pomoč in razumevanje, in za kar se jim ob tej priložnosti najtopleje zahvaljujemo.

Ceprav ste danes v drugi državi, ste vi, borci s Koroške, ločeni od nas s črto, ki je ni potegnili niti vaša niti naša roka, ampak roka ljudi, ki niso znali ceniti in spoštovati zgodovinske pravice slehernega človeka, da sam odloča o svojem življenju in o svoji prvobitni pravici – da živi med ljudmi, ki jih povezuje jezik, šege, običaji, tisoče enakih stvari, med svojimi brati po krvi.

Zavedamo se vaših žrtev in truda, da bi svojim vnukom danes dajali vse tisto, za kar ste se z zavestnim prepričanjem bojevali: lepo domačo besedo, ki bi jo lahko spregovorili, lepo domačo pesem, ki bi jo lahko zapeli, ne da bi ob tem neprestano bila senca mračnih sil, ki že dolga stoletja poskuša na Koroškem uničiti vse, kar je slovenskega. Premočno je naš slovenski narod pognal korenine v svojo lastno zemljo in vi ste živ dokaz, da teh korenin ne bo moč izrjaviti nikdar!

Ne pozabite, da smo z vami v teh vaših prizadevanjih, da poznamo 7. člen avstrijske državne pogodbe in da ste vi, čeprav ločeni s krivično mejo, vedno z nami.

V imenu pionirjev, mladincev, cicibanov in kolektiva naše šole izražamo željo, da bi to naše srečanje ne bilo edino, da bi nas obiskali še večkrat, da bi se tako med nami spletale tiste nežne, a hkrati čvrste vezi, ki so se spletale med vami borci v najtežjih trenutkih in ki naj se spletajo zdaj med vami in nami Slovenci in vsemi tistimi, ki čutijo in mislijo kot vi in mi.

Zgodovinski krožek

Na Vačah

Z zgodovinskim krožkom smo se odpravili na Vače. Vstati smo morali zgodaj zjutraj, nato pa še pešati eno uro v hrib. To nas je po malem spravljalo v slabo voljo. A misel na to, da bomo imeli priložnost kopati na kraju, kjer so že odkrili pomembne arheološke izkopanine, nas je osrečevala.

Vače so geološko središče Slovenije. Poleg tega pa je tu pomembno nahajališče arheoloških ostankov. Najpomembnejša med njimi je seveda vaška situla. Tudi mi smo se prijavi k mladinskemu arheološkemu taboru z namenom, da kaj odkrijemo.

V šoli na Vačah nas je sprejela ravnateljica in nam pokazala kopijo vaše situle.

Original se nahaja v muzeju v Ljubljani. Počakali smo še na našega vodiča – arheologa. Skupaj smo odšli na Klenik, k jami. Bili smo vedno bolj nestrpni. Tudi rahlo rosenje nas ni prestrašilo.

Prišli smo na kraj izkopavanja. Jama je bila že izkopana do globine približno 1,5 metra. Čakal nas je najlepši del opravila. Dvigniti je bilo treba skale, pod katerimi so arheologi nekaj pričakovali. Najprej smo očistili skale v jami. Dobili smo metlico in kele, tako, da smo jih lahko dobro očistili. Nato pa je prišlo na vrsto delo arheologov. Prerisati sta morala celotno jamo – vse zemeljske plasti, vse kamne in skale. Tudi fotografirala sta. A to delo je bilo zelo zamudno. Jama je

bila zelo dolga, kar deset metrov. Vsak meter posebej je bilo treba prerisati. Medtem, ko sta onadva to risala, pa smo učenci in naša tovarišica odšli na kratek sprehod po sprehajalni poti geološkega središča Slovenije, do opuščene cerkvice na hribu.

Ko smo se vrnili, je bilo delo že skoraj pri koncu. Nato smo morali dvigniti skale. Vsi smo bili nestrpni, kaj se bo pokazalo pod njimi. Kopali smo namreč na keltskih grobiščih. Vsaj tako so trdili arheologi. Bilo je polno oglja in ostankov keramičnih posod. Pod skalami se je ponovno pokazalo oglje in velik kos keramične posode. Med zemljo, ki smo jo izkopali, smo našli tudi kosti in dobro ohranjen človeški zob.

Dan se je že nagibal v popoldne, zato smo morali počasi zaključiti z delom. Na žalost smo morali jamo zasuti, ker se je za leto delo arhe-

ologov končalo. Prepričani pa smo bili, da bi se na tistem kraju našlo še kaj zanimivega. Seveda smo si skrbno označili kraj, kjer smo kopali, da bodo prihodnje leto spet kopali na istem kraju.

Po opravljenem delu smo bili vsi veseli pozornosti domačinov, saj smo za sodelovanje prejeli tudi lična spominska priznanja. Seveda smo se pred spomenikom (povečana vaška situla) tudi slikali za spomin. Čas pa žal ni dovoljeval, da bi si ogledali še geometrično središče – geoss.

Dan, ki smo ga preživeli, nam je bil všeč in marsikdo je sklenil, da se bo izkopavanj z veseljem udeležil tudi drugo leto.

JANA PREŠEREN
in BARBARA COŽ,
Zgodovinski krožek
OŠ Leopold Maček-Borut
Ljubljana

Ko imaš deset let, misliš, da si že odrasel

V naši ulici je veliko otrok. Naši sosedi imajo štiri leta starega fantka. Ime mu je Marko. Nekega dne smo se igrali zanimivo igro. Igrali smo se 1,2,3. V njej smo res uživali. Ob strani so stali majhni otroci in nas opazovali. Hoteli so se nam pridružiti. Toda nismo jim dovolili. Mislili smo si: »Kaj bo ta drobiž?!« Nekateri so se uprli, zlasti Marko. Razjezili so nas in smo jih spodili stran. Prestrašeni so šli domov.

Cez nekaj časa smo se naveličali igre. Postala je dolgočasna. Nismo vedeli, kaj početi. Zdaj smo si mislili, kako bi bilo lepo, da bi bili tudi manjši otroci z nami.

Žal nam je bilo, ker smo jih spodili.

Naslednji dan smo se spet zbrali na dvorišču. Prišli so tudi naši mali prijatelji. Povabili smo jih v igro. Imenitno smo se zabavali. Spoznali smo, da so tudi manjši otroci prav zanimivi.

ANKA PERHAVEC, 4. a
OŠ Drago Bajc, Vipava
P. S.: Draga Anka, svojo napako ste desetletniki že sami spoznali, zato o tem ne bi rekla ničesar. Pač pa me zelo zanima, in vem, da tudi kdo od naših mladih bralcev že poka od radovednosti, kakšna je tista igra, ki se ji pravi 1,2,3? Nam boš razložila?

Kar je dobrega v meni, pozdravlja tisto, kar je dobrega v tebi

Deček, ki je pred leti »posodil« glas za Kekčevo pesem, se je pojavil pred nami kot odrasel mož. Po triletnem potovanju po Indiji se je vrnil v Slovenijo.

Z nastopom v naši šoli nam je predstavil klasično indijsko glasbo. Za uspešnejšo predstavitev je prinesel s seboj štiri instrumente. Na prvega, narejenega iz tikovega lesa, imenovanega sítar ali sítar, je zaigral in ob njem tudi zapel nekaj indijskih skladb, ki govore o popolnosti sveta in njegovega stvarnika. Ta instrument je podoben kitari in ima lahko od osemnajst do trindvajset strun. Ob njegovih nežnih zvokih smo skupaj zapeli tudi Kekčevo pesem. Predstavil nam je še klasično kitaro. Najzanimivejši pa sta bili preprosti tolkali, v indijskem jeziku imenovani table. Ob njiju nam je razložil, kakšen je ritem indijskih pesmi.

Spoznali smo, da v različnih krajih sveta nastaja različna glasba. Ljudje v njej izražajo svoja občutja v obliki, ki najbolj ustreza njihovim običajem in načinu življenja.

Naš gost (morda ste že uganili njegovo ime), Martin Lumbur, se je od nas poslovil tako, da je sklenil roke in se priklonil. To je indijski pozdrav, ki pomeni, kar je dobrega v meni, pozdravlja tisto, kar je dobrega v tebi.

KRISTINA ŠKIBIN, 6. d
NARVIKA BOVCON, 6. c
OŠ. 9. korpus NOVJ
Nova Gorica

V bolnišnici Franji

Za praznike smo se odpeljali na izlet v bolnišnico Franjo. Po dolgi vožnji skozi Celje, Trojane smo prispeli v Cerkno. Najprej smo ga malo iskali, ker pa to mesto poznajo vsi, smo ga kmalu našli. Pot je bila ovinkasta. Vozili smo se med hribovi. Do bolnišnice smo šli peš. Mimo teče potok. Videli smo veliko rož. Po ozki brvi smo pripeli do kočic, kjer so se med vojno zdravili partizani. Lepo so jih skrili med skale. Bolnišnica nosi ime po zdravnici Franji. Čudila sem se, da sovražniki niso odkrili te bolnišnice in vesela sem tega. Partizani so za nas veliko storili. Izbojevali so nam zlato svobodo in lepo življenje.

URŠKA KRAJŠEK, 4. r.
OŠ Stranice

Občinski kviz »Kaj veš o prometu?«

V sredo so se zbrale tekmovalne ekipe vseh šol občine Brežice na Veliki Dolini. Pomerile so se v znanju iz poznavanja prometa.

Najprej smo se preizkusili petošolci in šestošolci. V tej skupini smo zmagali Artičani. Veselje je bilo nepopisno. Tudi jaz sem bil v zmagovalni ekipi. Pri sedmošolcih in osmošolcih je bil boj bolj izenačen. Šele po dodatnih vprašanjih je zmagala ekipa iz Cerkelj.

Zmagovlaci smo prejeli lepe nagrade. Vse skupaj pa so popestrili pionirji OŠ Velika Dolina s kulturnim programom. Kviz se mi je zdel poučen in zelo zanimiv. Všeč mi je takšno druženje pionirjev. Všeč pa mi je bila tudi okusna zakuska po naporu delu. Medobčinsko tekmovalje pionirjev prometnikov bo v Krškem.

GORAZD BALAS, 6. b
nov. krožek, OŠ Artiče

Razstava v brestaniškem gradu

Ladka Likar-Kobal je odprla svojo fotografsko razstavo na brestaniškem gradu. Na svojih fotografijah nam predstavlja mlade ljudi iz Brestanice in okolice v njihovih dveh pomembnih življenjskih obdobjih: zgodnjem otroštvu in v cvetu mladosti. Podobno razstavo je pripravila tudi pred petimi leti. Letošnja ji je zelo lepo uspela, saj se je tudi pošteno

trudila. Na slikah smo se znašli tudi njeni nečaki in nečakinje. Otvoritve se je udeležilo veliko ljudi. Vse skupaj so popestrili še pionirji s svojim programom. Ladka je obljubila, da bo vsako leto pripravila po eno razstavo v sodelovanju s Foto-Tivolijem iz Ljubljane.

ANUŠKA MOTORE, 8. r.
nov. krožek, OŠ Artiče

Bralna značka

V naši šoli vsi beremo za bralno značko. Tretji in četrti razred beremo za Prežihovo, drugi in prvi pa za Cicibanovo. Upam, da bom tudi letos tako uspešen, da jo bom dobil. V našem razredu pa tekmujejo še, kdo bo prvi opravil vse naloge; se pravi, kdo bo prej prebral tri knjige in povedal eno pesmico. Vendar se meni zdi, da hitrost ni tako pomembna. Kdor počasi bere, več ve in si bolj zapomni. V razredu imamo tudi take učence, ki se tepejo za tanke in kratke knjige. Radi bi le značko, ne pa znanja. Jaz preberem veliko več knjig kot je treba. Zato pa tudi več vem. Rad imam pravljice, partizanske in druge zgodbe. Mama mi pravi, da je prav, ker rad berem. Znanje je bogastvo, ki ti ga nihče ne more vzeti.

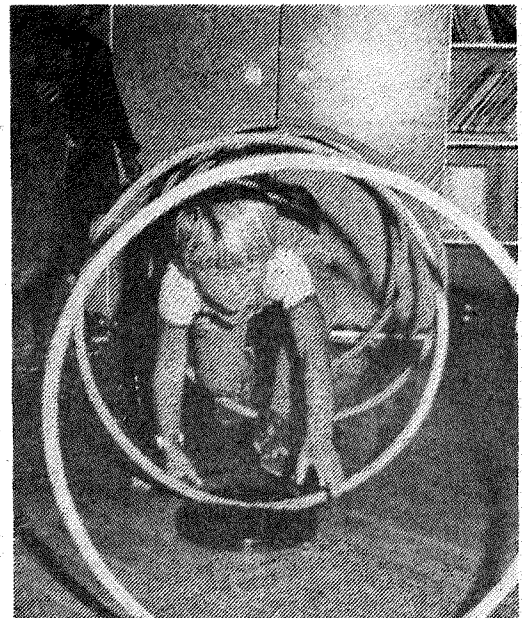
Ob koncu bralne značke vedno povabimo kakšnega pisatelja ali pesnika, ki nam značke podeli, z njim pa še prijetno pokramljamo.

VANČI KUMAR, 4. r.
OŠ Stranice

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Najraje se igram

Pa vendarle so naši otroci še otroci! Čeprav imam vedno pogostejše občutek, da jih je pogoltnil ta naš priganjalski čas in da otroštvo ni več, kar je bilo. Tako zrelo premišljajo, kot da so že odrasli, čeprav še v prekratkih hlačah in supergah. Pa vendar, vsemu temu ob strani stojijo otroške igre in moram priznati, da sem se resnično razveselila, ko sem prebrala naslov enega zmed sestavkov »Najraje se igram«, ki je na mojo uredniško mizo prav danes pripihal z burjo, glasilom osnovne šole Boris Kidrič iz Ajdovščine. Napisal ga je Urh Černigoj iz 3.

b razreda. Pravi, da v prostem času izrezuje iz lepenke, papirja in kartona. Včasih se žoga, kolesari in, če ga pustijo, gre tudi na sprehod. »Res, lepo se je igrati,« piše dalje, »a tudi staršem moram pomagati. Prosti čas je otrokom v veselje. Majhni otroci se v naši drvarnici igrajo ladjo ali pa letalo, večje punce se pred blokom, kjer so drva, igrajo vrtec, nam pa preostane žoganje ali kolesarjenje. Najlepše se je igrati z žogo, kadar je asfalt moker.«

No, tega o kombinaciji mokrega asfalta in žoge res nisem vedela. Prej bi mislila nasprotno. Toda, če ti, Urh, tako praviš, bo že držalo.

Tale burja pa prinaša še druge ideje za prosti čas in o prostem času. Ga imamo dovolj ali premalo? se sprašujejo ajdovski osnovnošolci. Ga po nepotrebnem upravljamo za »neumnosti«? Bi ga imeli več, če bi šolske obveznosti opravili takoj in brez »zafrkavanja«? Vsi, ki so odgovarjali (kar med šolskimi odmorji), so trdili, da imajo premalo prostega časa, da ga ni nikoli dovolj, da jim ga vsak dan sproti zmanjkuje za branje knjig, sprehode v naravo... Veliko jih v prostem času sodeluje pri krožkih, društvih, berejo, gledajo televizijo, pomagajo doma in se tudi igrajo.

Če bi pobrskala po vsem slovenskem prostoru, sem prepričana, da bi tu in tam še našla stare zanimive kratkočasne igre, ki se prenašajo iz roda v rod in so značilne za ta ali oni kraj. Mi boste pomagali, dragi mladi sodelavci? Vprašajte mame, babice, očete in dede, pa sosedje in vse, ki se še z veseljem spominjajo lepih trenutkov svojih rosnih let, trenutkov iger – takih za mizo ali pa na dvorišču. Kolikor se bo dalo, jih bomo objavljali na naši mladinski strani TV-15. Naj bodo za dolge zimske večere ali za prešerne poletne dni.

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Nemir in hrepenenje mladih

Naša družina se zvečer pogosto zbere doma. Pogovarjamo se o šoli in o drugih problemih. Starša pa zvesto spremljata poročila. Večkrat prisluhnem tudi jaz.

Nedavno se mi je v spomin vtisnila novica o prebivalcih na raznih koncih Zemlje, ki trpijo zaradi lakote in hudih bolezni. Videl sem sestradne otroke, bolne matere in onemogle starce. »Le zakaj tako?« sem se vprašal, »zakaj toliko vojn in lakote? Zakaj toliko gorja? Ali so vojne res potrebne? Komu?«

Na svoja vprašanja nisem dobil odgovorov, pa vendar bi rad pomagal. Ukinil bi vse vojne in prepovedal orožje. Potem bi bilo hrane za vse in vsi otroci bi imeli srečno otroštvo kot jaz.

Zadnje čase me skrbi in vznemirja bolezen, ki razsaja že po vsem svetu. Pravijo ji AIDS. Ljudje umirajo v hudih mukah in zapuščeni. Zdravil zanjo ni in ogroženi

bomo mladi. »Ali bo ogrožena mladost in njeno iskanje prijateljstev?« Skrbijo me vsa ta vprašanja in v mislih iščem svetle utrinke.

Ob koncu tedna se dobimo s prijatelji z motorji, da se popeljemo po Divači in okolici. Srečujemo se z dekleti in se z njimi pogovarjamo ali pa jim pomagajmo. Srečujemo se skrivni pogledi in poraja se ljubezen – tista prva – na daleč. Tedaj smo daleč proč od resničnosti. To mi daje moč, da rešujem svoje probleme in težave in svojo srečo v družinskem krogu ob topli peči in prijazni besedi staršev.

Današnji čas je poln presečenj in težav. Moj svet pa bi bil svet brez vojn in lakote, svet delovnih ljudi in takih, ki bi se imeli radi. Svet poštenih ljudi bi bil moj svet.

MARKO ROŽANC, 8. b
OŠ Divača

Minilo je devetnajst let od ustanovitve teritorialne obrambe

Močan sestavni del oboroženih sil

Praznik, kot je 22. december, je priložnost, da se pregledajo rezultati dela v minulem letu in tudi priložnost, da se spomnimo, kje in kdaj se je porodila ideja o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti, katere udarni del sta JLA in TO. Ob letošnjem prazniku naših oboroženih sil smo poprosili predsednika mestne konference ZRVS Maribor Iva Gradiška, sicer rezervnega polkovnika, da spregovori o nekaterih problemih dela in razvoja teritorialne obrambe, katere devetnajstletnico ustanovitve smo obeležile letos. Na tem področju ima naš sogovornik veliko izkušenj, saj je bil soustvarjalec TO severovzhodne Slovenije.

Dejal je, da je bil z odlokom Izvršnega sveta SR Slovenije 20. novembra 1968 imenovan štab za splošni ljudski odpor SR Slovenije. To naj bi bil tudi datum ustanovitve Teritorial-

pa je v tem, da so se vse organizacijske in druge rešitve prejele preverile v praksi in so šele potem na vrsto prišle zakonske rešitve. Teritorialna obramba vzhodnoštajerske po-

nju je Ivo Gradišek poudaril, da so bili doseženi hitri premiki glede kakovosti usposobljenosti štabov in enot vzhodnoštajerske pokrajine. Dosegli so jih v zelo kratkem času. Ni treba posebej poudarjati, da je bila prav ta usposobljenost večkrat za vzor ne samo ostalim pokrajinam v SR Sloveniji, temveč tudi TO Jugoslavije. Izredno uspešne komandnoštabne in druge vaje, kot so bile vaje Pohorje '75, Maribor '77 in druge, potrjujejo dobro usposobljeno poveljniško sestavo štabov in enot. Z entuziazmom in strokovno usposobljenostjo so uspeli motivirati in angažirati vse ostale strukture krajevnih skupnosti, OZD, občin in pokrajine za množično in aktivno sodelovanje. Vse te uspehe pa potrjujejo številna priznanja posameznikom, štabom in enotam, visoke ocene treh generalnih inšpekcij ter odličje »22. dečember«, ki ga jim je podelil državni sekretar leta 1979. Na vse uspehe in dosežke v Teritorialni obrambi vzhodnošta-

Pred proslavo dneva JLA

Po sklepu predsedstva občinske konference Zveze rezervnih vojaških starešin Radovljica bo letošnja osrednja proslava dneva JLA v radovljiški občini v ponedeljek, 21. decembra zvečer, v osnovni šoli v Lescah. Za kulturni program bo poskrbela Zveza kulturnih organizacij Radovljica. Ob tej priložnosti bodo zaslužnim rezervnim starešinam in organizacijam ZRVS podelili nagrade in priznanja.

V počastitev dneva JLA je tudi letos občinska konferenca ZRVS razposlala konec novembra vsem osnovnim šolam v občini natečaj za najboljši spis. Tokratni temi sta: »Braniti domovino je čast in dolžnost« in »Naša armada – porok miru in svobode«. Avtorjem – učencem, ki bodo do 20. decembra poslali najboljšo pisno prispevke na omenjeni temi, bodo podelili nagrade in priznanja.

JR

Med urjenjem je vsak trenutek počitka dobrodošel.

terske pokrajine pa so zaslužni tudi dobri in iskreni tovariški odnosi med starešinami in vojniki, ki so temeljili na odgovor-

nem, discipliniranem in delovnem vzdušju. Teritorialna obramba v vzhodnoštajerski pokrajini je

v teh devetnajstih letih dosegla pomemben napredek na vseh področjih. Danes so enote Teritorialne obrambe usposobljene za učinkovito delovanje v vseh pogojih vojne in še zlasti na začasno zasedenem ozemlju. Glede zaledne oskrbe se je oblikovala in uresničila zamisel o partizanski bazi, ki predstavlja osnovo za materialno oskrbo splošnega ljudskega odpora. Vse močnejša pojava specialnih sil v urejanju mednarodnih odnosov z uporabo sile je pogojevala tudi ustanavljanje enot Teritorialne obrambe za PSD. Danes v Teritorialni obrambi delujejo tudi protidesantne, protiočlopne in protidiverzantske enote, saj bi v primeru vojne bilo celotno področje Slovenije izpostavljeno nevarnostim desantnih operacij.

Marjan Kos

Predpraznični pogovor z Vladkom Spasovskim

S sodelovanjem do skupnega cilja

V enoti, kjer je zaposlen, ga poznajo vsi. Prikljubljen je med vojniki in starešinami, vedno dobrodošel pa je tudi med mladimi iz ilirskobistriške občine. Vsake naloge se loti z vso resnostjo in ne pozna besede ne morem. Za našega sogovornika, starešino Vladka Spasovskega, pravijo njegovi nadrejeni, da je vzoren in delaven starešina. Zaradi tega so ga tudi izvolili za predsednika mladinske organizacije v njiho enoti. Na začetku pogovora smo ga zaprosili, da nam pove nekaj osnovnih podatkov o sebi.

»Pred dvaindvajsetimi leti sem se rodil v majhnem mestecu Kratovo, v vzhodni Makedoniji, izhajam pa iz delavske družine. V rojstnem kraju sem končal osnovno šolo, tam pa sem bil sprejet tudi v mladinsko organizacijo. V Kratovu se je začela tudi moja vsestranska in bogata dejavnost, s katero sem nadaljeval tudi na srednji vojaški šoli v Beogradu. Tudi v mladinski organizaciji na srednji šoli sem kot član predsedstva skrbel za stike in sodelovanje z mladinsko organizacijo in mladino mesta. Tako je bilo vse do prihoda v Ilirsko Bistrico.«

Kako ste se znašli v novem okolju?

»Ko sem leta 1984 prišel sem, me je Ilirska Bistrica spominjala na moje rodno Kratovo. V začetku sem se počutil nekoliko osamljen, toda kmalu so mi starejši kolegi pomagali, da sem začel spoznavati več in več mladih ter s številnimi sem postal prijatelj. Zdaj sem se že povsem vživel v to okolje.«

Kako pa ste uspeli z mladimi iz Ilirske Bistrice vzpostaviti vsestransko sodelovanje?

»Veliko so mi pomagale izkušnje, ki sem si jih pridobil na srednji vojaški šoli. Ko so

me izvolili za predsednika mladinske organizacije v enoti, sem si zadal za nalogo razširitev in poglobitev dosedanjega sodelovanja. Tako smo začeli sodelovati na športnem področju, pripravili smo skupne izlete in sodelovanje se je razširilo tudi na kulturo. Poleg mladih iz osnovnih organizacij imamo bogato sodelovanje z učenci osnovnih šol Dragotin Kette in Pregarje. Tudi sodelovanje z drugo šolsko mladino je dobro, saj so njihovi člani stalni gostje na naših prireditvah, ki jih pripravljamo za

krajane in seveda za pripadnike JLA. Najbolj množično pa mladina sodeluje na, pri nas vse bolj priljubljenem, kvizu Mladost v pesmi, besedi in spretnosti. Zelo so obiskana tudi tovariška srečanja in še bi lahko našteval.«

Zelo pristno je bilo vaše sodelovanje z brigadirji MDA Brkini '87?

»Z mladimi iz Ilirske Bistrice smo se trudili, da bi bili dobri gostitelji. Kot so nam zagotovili brigadirji sami in tudi mi upamo, da je tako, smo pri tem uspeli. Vsem nam je bilo posebno doživetje, da so se mladi iz drugih naših republik dobro počutili med nami. Vsak dan smo za njih pripravili prireditve, imeli smo najrazličnejša srečanja in športna tekmovanja, obiskali pa smo tudi zgodovinske spomenike. Vsak večer pa je mladim brigadirjem in njihovim gostom igral ansambel iz naše vojašnice. Vedno je tako, ko se družimo: sklepamo nova prijateljstva in krepiamo stara, saj lahko le s skupnim delom dosežemo določen cilj.«

Cez nekaj dni slavimo dan JLA. Kaj bi ob tem priporočili mladim?

»Veliko bi lahko priporočili mladim. Predvsem bi se morali več družiti, razširjati sodelovanje na vseh področjih, da bi se pogostejše srečevali na skupnih akcijah in tako krepili in širili bratstvo in enotnost, to največjo pridobitev naše socialistične revolucije.«

P. Nikolić
Prevedel: B. K.

Teritorialna obramba Slovenije in Jugoslavije se je v minulih devetnajstih letih razvila v sodobno opremljen in izurjen del naših oboroženih sil.

ne obrambe SR Slovenije kot posebnega dejavnika oboroženih sil. Štab za splošni ljudski odpor je imel takrat na podlagi politike skupščine SR Slovenije relativno široka pooblastila glede priprav in uresničevanja načrtov za splošni ljudski odpor, ustanavljanja in organiziranja enot za oboroženi boj, kadrovske politike, pa tudi glede opremljanja, urejanja in bojne pripravljenosti teh enot. Štab je tesno sodeloval z občinami in delovnimi orgnizacijami pri zagotavljanju in uresničevanju sprejete politike o splošnem ljudskem odporu. Značilnost celotnega razvoja Teritorialne obrambe vzhodnoštajerske pokrajine in v SR Sloveniji

krajane se je v relativno kratkem obdobju devetnajstih let razvila v močan dejavnik oboroženih sil, ki danes zajema več kot 10.000 pripadnikov (brez NZ). Od prve oborožitve, ki je bila trofejna, se je oborožila v sodobno opremljeno vojsko s številnim orožjem in opremo naše izdelave ter glede tega v ničemer ne zaostaja za JLA.

V organizacijskem pogledu je prešla uspešno številne razvojne faze, ki so odsevale tehnični razvoj naših oboroženih sil in naše družbe v celoti. Ta je v tem času izločila znatna sredstva za oborožitev, opremljanje in usposabljanje enot Teritorialne obrambe. V nadaljeva-

TOMOS
KOPER

ČESTITA VSEM
PRIPADNIKOM
OBOROŽENIH SIL SFRJ,
PRIPADNIKOM
TERITORIALNE
OBRAMBE IN
DELOVNIM LJUDEM OB
22. DECEMBRU –
DNEVU JLA. NAJ ŠE
NAPREJ VZTRAJAJO
V BOJU ZA LEPŠO
PRIHODNOST
JUGOSLOVANSKIH
NARODOV!

Krepitev obrambe
in samozaščite

V lendavski občini bodo v letu 1988 namenili več pozornosti krepitvi splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite. Razvoj SLO in DS kot oblike in vsebine obrambne organiziranosti naše socialistične samoupravne družbene skupnosti se bo nadalje uveljavljal kot sestavina socialističnega samoupravnega razvoja in kot neločljiv del samoupravnih pravic, odgovornosti in družbenopolitične aktivnosti delovnih ljudi in občanov.

Ob tem čakajo v občini Lendava naloge nadaljnjega razvoja teritorialne obrambe s poudarkom na vzgoji in usposabljanju starešin, poveljstev in enot teritorialne obrambe ter opremljanje s sredstvi za protiočlepni boj in sredstvi zvez. Posebno skrb bodo namenili procesu podružbljanja SLO in DS s posebnim poudarkom na nadaljnjem organiziranju narodne zaščite v krajevnih skupnostih in organizacijah združenega dela ter usposabljanju vseh delovnih ljudi in občanov. Razvoj civilne zaščite bo usmerjen na usposabljanje štabov in enot civilne zaščite ter vključevanju prebivalstva, tj. do 14 odstotkov v enote in štabe.

Opremljenost s predpisano opremo bo dosegla 80 odstotkov, s poudarkom na zagotavljanju osebnih in kolektivnih zaščitnih sredstev. Posebna skrb bo posvečena razvoju upravnih zvez ter sistema opazovanja in obveščanja, še posebej pa bodo nabavljena tehniška sredstva, ki zagotavljajo ustrezne zveze z osebnimi nosilci obrambnih priprav. Zavzemali se bodo za pridobivanje mladih za vojaške poklice, oziroma obrambne poklice ter usposabljanje mladine, ki ne obiskuje šol srednjega usmerjenega izobraževanja. V lendavski občini bodo posebno skrb namenili organiziranju gradnji zaklonišč, osnovne zaščite, predvsem dvonamenskih ter družinskih zaklonišč dopolnilne zaščite in zagotavljanju materialnih sredstev za zaščito prebivalstva v primeru vojne ter ob naravnih in drugih nesrečah. Dogovarjali, oziroma izpopolnjevali bodo obrambne priprave na vseh področjih s poudarkom na večjem vključevanju organov DPS, kot usmerjevalcu obrambnih priprav na svojih področjih dela.

Posebno skrb pa bodo namenili še oblikovanju blagovnih rezerv, posebej v zdravstvu in kmetijstvu. Tako kot vsako leto bodo po krajevnih skupnostih organizirali predavanja o številnih temah, ki zajemajo obrambno krepitev prebivalstva, ter hkrati še bolj dvignili varnostno kulturo prebivalcev te občine.

Jože Zerdin

Prireditve ob dnevu
JLA

V Mariboru bo v počastitev 22. decembra, dneva JLA, vrsta prireditev. Od 9. do 12. decembra so se zvrstile številne prireditve Festivala Kurirček. Predvidena so literarna srečanja književnikov, borcev in starešin JLA z učenci osnovnih in srednjih šol v Mariboru, Ptuj, Lenartu in Slovenski Bistrici ter z vojniki mariborskih vojašnic. Pripravili bodo tudi posvetovanje sodelavcev Festivala kurirček na temo »25 let Festivala Kurirček«. Na prireditvi »Festival Kurirček mariborskim pionirjem« bodo nastopili književniki iz vseh republik in pokrajin. Izročili bodo tudi priznanje partizanskega kurirja in nekatera druga priznanja.

Na 22. december se pripravljajo tudi vojniki v mariborski garniziji. Pripravili bodo razna športna tekmovanja in kulturne prireditve po vojašnicah in enotah. V domu JLA je od 7. do 14. decembra odprta likovna razstava. Poveljnik mariborske garnizije bo sprejel pionirje mariborskih osnovnih šol. Osrednja slavnost ob dnevu JLA bo 18. decembra v domu JLA. Na dan praznika 22. decembra pa bo vojaška parada v eni izmed mariborskih vojašnic. Predvideno je tudi srečanje predstavnikov JLA in družbenopolitičnih organizacij mesta in občin Maribora.

K. M.

iz naših krajev

Velenje

V voščilo – okrogla miza

Prof. dr. Milan Ževart je med drugim tudi najpomembnejši raziskovalec zgodovine Šaleške doline. S proučevanjem naše preteklosti se je začel ukvarjati že v študentskih letih, kasneje pa je na to temo objavil še več daljših in krajših prispevkov. Tudi svojo doktorsko disertacijo z naslovom *Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini* je posvetil domačim krajem.

Da bi primerno proslavili njegovo šestdesetletnico, smo se delavci muzeja Velenje odločili, da pripravimo okroglo mizo o vprašanih novejši zgodovine, na kateri sta sodelovala prof. dr. Tone Ferenc in prof. dr. Miroslav Stiplovšek. Odgovarjala sta na vprašanja iz novejši slovenske zgodovine. Pripravili smo tudi krajšo razstavo o življenju in delu prof. dr. Milana Ževarta. Otvoritev razstave z okroglo mizo je bila 18. decembra letos v prostorih Stiskarne v Domu kulture v Titovem Velenju.

Njegov rojstni kraj je Podkraj pri Velenju. Osnovno šolo je obiskoval v Velenju, šolanje na klasični gimnaziji, v Celju, kjer je končal tri razrede, pa je prekinila vojna. Z osvobodilnim gibanjem je sodeloval od avgusta 1943. Bil je aktivist in nekaj časa tudi bорец Tomšičeve brigade. Po osvoboditvi je s šolanjem nadaljeval in leta 1952 diplomiral na Filozofski fakulteti v Ljubljani iz zgodovine in geografije. Zaposlil se je v Mariboru kot profesor na klasični gimnaziji. Ko je bil leta 1958 v Mariboru ustanovljen Muzej narodne osvoboditve, je prof. dr. Milan Ževart postal njegov ravnatelj in je to ostal vse do danes. Pod njegovim vodstvom se je Muzej razvil v pomembno ustanovo. S svo-

jimi sodelavci je pripravil številne vsebinsko dognane in odmevne razstave. Za delo na muzejskem področju je dobil naziv muzejski svetovalec in najvišje priznanje za muzejske delavce – Valvazorjevo nagrado. Veliko je prof. dr. Milan Ževart delal tudi na pedagoškem področju. Od ustanovitve Pedagoške akademije v Mariboru je predaval na tej ustanovi, sedaj je redni univerzitetni profesor in predava na Pedagoški fakulteti univerze v Mariboru.

S svojim znanstveno raziskovalnim delom se je prof. dr. Milan Ževart uveljavil kot eden najuglednejših zgodovinarjev narodnoosvobodilnega boja. Do danes je objavil več kot 180 razprav skupinskih del, pri katerih je sodeloval kot urednik ali kot soavtor. Med samostojnimi deli je tudi monografija *Narodnoosvobodilni boj v Šaleški dolini*, ki je še danes težko dosegljiv vzor za tovrstna zgodovinska dela. Bil je glavni urednik zelo pomembnega zbornika *Poslovilna pisma žrtvam za svobodo*. V tisku je njegovo obsežno delo *Lackov odred s podnaslovom Lackova četa*. Lackov ba-

taljon, Pohorski–Lackov odred, ki obravnava pomembno poglavje narodnoosvobodilnega boja v severovzhodni Sloveniji.

Za svoja znanstvena dela je dobil prof. dr. Milan Ževart

številna visoka priznanja: nagrado sklada Borisa Kidriča, nagrado vstaje slovenskega naroda, zvezno nagrado 4. julija za področje zgodovine ter mnoga druga.

Damjan Kljajič

Celje

Oddolžitev Kvedru in Stantetu

Celjanom je že nekaj časa na voljo ogled spominske razstave v Muzeju revolucije, posvečene Petru Stantetu-Skali in Dušanu Kvedru-Tomažu, kot logična dopolnitev spominske razstave Franca Leskoška-Luke in stalne zbirke nasploh.

Že ob postavitvi stalne razstave o Francu Leskošku so v Celju izrazili željo, da bi ustrezno predstavitev doživela tudi oba narodna heroja, celjska rojaka, skupaj z omenjenim gotovo zelo pomembna predstavnik mesta in okolice med revolucijo in narodnoosvobodilnim bojem ter v po-vojni graditvi socialistične domovine. To je bil, po besedah ravnateljice muzeja Andreje Rihter, dolg mesta obema zaslužnima možema.

Obilica gradiva, iz zapuščine (Kveder) in različnih arhivov (Stante), je narekovala izjemno natančen pristop in še močnejšo selekcijo. Hkrati so v Celju izdali brošurico, ki na zelo strnjen način posreduje najpomembnejše podatke o življenju in delu obeh herojev.

Postavitve razstave, ki se organsko vrašča v stalno zbirko,

četudi je od nje vendarle ločena, sta omogočili celjska in republiška kulturna skupnost, delno pa jim je (pri razstavi) priskočila na pomoč tudi Cinkarna Celje.

»Menimo, da smo tako zao-krožili celoto, tudi z nedavno odprto razstavo povojne obnove in graditve (med prvimi v Sloveniji!) do leta 1950, ki se ji bo naslednje leto pridružilo še obdobje do leta 1965, za katerega je gradivo že zbrano – vprašanje so le še sredstva!«, je o ne majhnem delu povedala ravnateljica in dodala, da pa s tem načrtov še ni konec, še zlasti ne zato, ker praznuje muzej petindvajsetletnico obstoja. Praznovanje bo – delovno.

Skupaj z mariborskim muzejem revolucije nameravajo pripraviti občasno razstavo z naslovom *Štajerska v letu 1918*, seveda s poudarkom na obeh mestih in dogodkih, ki so za našo zgodovino izjemnega, odločilnega pomena in smo to več kot dolžni storiti. Tudi tukaj prihaja v ospredje vprašanje denarja, tega pa so muzealci že navajeni.

mst

Maribor

Kurirčkov festival krstil novo kantato

V soboto, 12. decembra, se je v Mariboru uspešno končal 25. Kurirčkov festival. Prireditve in druge aktivnosti, ki so bile organizirane ob srebrnem jubileju, so popestrili koncerti štirih partizanskih pevskih zborov v veliki unionski dvorani.

Prvi je ob 10.30 uri nastopil moški pevski zbor Partizan Maribor pod vodstvom Milka Homerja. Zapel je štiri pesmi: P. Liparja – *Odločitev* in Partizanovo slovo, V. Šafraneka *Konjuh planinom* in S. Vrešaka *Kaj ti je, deklica*.

Za njim je bil na vrsti Koroski partizanski pevski zbor iz Celovca, ki ga vodi Branko Čebin. Predstavil se je; R. Gobca *Svoji na svojem*, A. Nagela *Kje si, mati*, D. Švare *Slovenska pesem* in S. Mihelčiča *Pobič sem star šele osemnajst let*.

Kot tretji je nastopil z dirigentom Cirilom Cvetkom Partizanski pevski zbor iz Ljubljane. Zapel je: M. Kozine *Obroč*, V. Berdoviča *Teče Tara*, V. Mirka *Kolo* in E. Adamiča *Mara v jezeru*.

Zadnji in najštevilnejši je nastopil Partizanski pevski zbor »Pinko Tomažič« iz Trsta, ki ga je vodil umetniški vodja in dirigent Oskar Kjuder. Pevci so, ob spremljavi glasbene skupine, zapeli K. Pahorja *Vsi v partizane*, furlansko ljudsko *Un vessillo in alto sventola*, A. Sedeja *Jutro na fronti* ter R. Simonitija *Slavnostno pesem in Pesem o Titu*. Umetniško oblikovan vezni tekst, ki je skladno povezoval celotni program, je bral dramski igralec Stane Raztresen.

Zelo veličasten je bil zaključ-

Jesenice

Beg iz pekla

»Po svetu in pri nas je doslej izšlo že ogromno literature o drugi svetovni vojni. Pisali so jo zgodovinarji, novinarji, publicisti, generali in politiki – še najmanj pa navadni vojaki, ki so v tej vojni največ pretrpeli in žrtvovali.

Prebral sem knjigo ameriškega publicista Williama Craiga Bitka za Stalingrad, ki jo je napisal na podlagi vojnih arhivov in izjav neposrednih udeležencev te bitke – ne da bi sam v življenju kdajkoli povohal smodnik.

Nisem literat, ne zgodovinar in še manj general. Toda bitko za stalingrajsko področje sem doživel na svoji lastni koži, kakor tudi vso kalvarijo bega iz tega pekla. Napisati nameravam del svoje lastne vojne zgodovine, doživetja enega izmed nekaj sto mladih primorskih Slovencev, prisilno mobilizira-

ni nastop vseh štirih pevskih zborov v krstni izvedbi kantate *ŠE POMNITE, TOVARIŠI* avtorja Janija Goloba. Skladba, ki zajema štiri Kajuhove pesmi, komponirana za sopran in bas solo, moški in mešani zbor te instrumentalno skupino je bila izvedena pod umetniškim in dirigentskim vodstvom profesorja Cirila Cvetka. Kot solista sta nastopila Milena Morača (sopran) in Jože Stabej (bas).

Poslušalci so pevce nagradili z navdušenim in dolgotrajnim aplavzom. Skladba in izvajalci so to odobravanje zaslužili in prav neodgovorno bi bilo, če bi ta kantata izvenela samo na tem srebrnem Kurirčkovem festivalu.

Vodstvo jubilejnega Festivala kurirček je podelilo vsakemu pevskega zboru spominsko plaketo in posebno priznanje za četrstoletno sodelovanje z željo, da se tradicije revolucionarnih izročil NOB obogatijo z novimi mislimi za razvoj tega čudovitega poslanstva.

Jože Jenič

odmevi

Kdo in zakaj zapušča Zvezo komunistov

»Za vse so krivi komunisti«, je osrednja ugotovitev ljudi pri iskanju vzročno-posledičnih zvez današnjih težav. Če pošteno premislimo, je ta ugotovitev v precejšnji meri tudi resnična, seveda le s pogojem, da ocenjujemo samo trenuten položaj, brez pojasnjevanja in razumevanja družbenoekonomskih in političnih procesov.

Tako ne razmišljajo le ne-komunisti, temveč tudi komunisti. Slednji zaradi takšnega razmišljanja najpogosteje najdejo rešitev v izstopu iz Zveze komunistov, češ da ne morejo in ne želijo več delati v organizaciji, katere člani počnejo razne nepravilnosti. Podobno je tudi pri večini mladih, ki kot osrednji razlog za nezainteresiranost za članstvo ZK približno enako presoja.

Navsezadnje je to razvidno tudi iz zadnjih podatkov o izstopih v TUS (z vstopi v ZK se letos ne moremo pohvaliti).

Po nekoliko poglobljenem razmišljanju pridemo do ugotovitve, da ZK zapuščajo ljudje, ki jih lahko razvrstimo v tri skupine: v razočarane, v tiste, ki bežijo od odgovornosti in nazadnje karieriste. Za vse te je značilno, da v Zvezi komunistov ne vidijo tiste sile, ki je zmogla popeljati našo družbo do nove zmage. Ne vidijo pa zaradi tega, ker jo ocenjujejo po ravnanih nekaterih njenih članov, ki imajo v določenem trenutku odločujoč vpliv na negativna družbena dogajanja.

Res je da naša družba še ni osvobodena raznih negativnih pojavov. Zlasti škodljivi so pojavi razkoraka med besedami in dejanji.

Čprav smo zadnje čase priča neodgovornemu, celo protirevolucionarnemu delovanju nekaterih najodgovornejših članov Zveze komunistov, ne moremo po njihovem ravnanju ocenjevati bistva delovanja celotne Zveze komunistov. To je kvetanju za vse nas nov izziv za še ostrejši boj zoper vsakršno nasprotovanje osnovnim idejam in principom ZK, ki se kažejo v prizadevanju za graditev takšnega

sistema, v katerem bo človek svoboden in srečen z uresničevanjem svojih pravic do dela in samoupravljanja.

Razvoj družbenoekonomskih in političnih odnosov ne more biti stvar spontane akcije ali naloga posameznikov, biti morajo zavestne in organizirane idejne in politične aktivnosti socialističnih sil z Zvezo komunistov na čelu. Komunistom je nujno potreben vsakodnevni dialog z drugimi delovnimi ljudmi: neposredni na delovnem mestu, na zboru, na sindikalnem sestanku, delavskem svetu, strokovnem organu in podobno.

Ob takih priložnostih, ne pa za zaprtimi vrati, je treba odkrivati bistvene probleme svoje-ega okolja, odgovorno sprejemati stališča in najti najboljše rešitve. Dokazujemo se torej v praksi. V vsej svoji dejavnosti moramo biti komunisti v ospredju po dobrem poznavanju stvari in visoki stopnji politične kulture. Moramo imeti izostren posluš za vse tisto, kar se dogaja v našem okolju, in za vse tisto, kar so resnična hotenja delovnih ljudi.

Adolf Ankon

Romuni segajo v naše žepe

Tanjug, 1. decembra – Nesporazum, ki je nastal med srbskim in romunskim elektrogospodarstvom zaradi uporabe vode iz djerdapskega jezera, je rešen. Obe strani sta se dogovorili o spoštovanju mednarodne konvencije, po kateri je treba dosledno upoštevati dotok vode in vzdrževanje količine v zbiralnem jezeru. Po zadnjih podatkih iz združenega elektrogospodarstva zadnje dni nimajo nikakršnih težav, to pa je tudi povsem v skladu z vodostajem Donave.

Ta skromna Tanjugova vestička bolj zamegljuje, kot pa pojasnjuje stanje na Djerdapu. Ob tem pa brezobzirno krajro vode (elektrike) Romunov blagohotno prekvalificira v »nesporazum«.

S sporazumom iz leta 1963 in še zlasti iz leta 1977 sta se Jugoslavija in Romunija obvezali o enakopravnem izkoriščanju vode Donave na Djerdapu. Romunska stran pa ni dosledno spoštovala meddržavnega dogovora. Od leta 1984 so kar 369 dni (dobro leto!) nezakonito

proizvajali elektriko in s tem povzročili Jugoslaviji veliko škodo. Jugoslavija je namreč morala manjkajočo elektriko uvažati in jo seveda plačevati z dolarji, izpad elektrike pa so skušali nadomestiti s kar največjimi obremenitvami termoelektrarn »Nikola Tesla« v Kostolcu.

Tako je Jugoslavija povprečno dnevno izgubila dva milijona kilovatnih ur električne energije. Količina ukradene elektrike bi zadostovala za celoletno porabo elektrike kar 210.000 povprečnih jugoslovanskih družin!

Vendar pri tem ne gre samo za elektriko. Romuni so lani naenkrat toliko izpraznili akumulacijo, da so ostale na suhem cevi, po katerih iz Donave črpajo vodo za hlajenje kotlov termoelektrarne Kostolac. Zaradi tega ta elektrarna nekaj dni sploh ni obratovala. Ker je vodostaj Donave vplival tudi na vodostaj Save, je tudi termoelektrarna Obrenovac nekaj časa obratovala le s polovično zmogljivostjo. Takrat je le malo manjkalo, da bi dvomilijonski Beograd ostal brez vode. Onemogočeno je bilo iztovarjanje ladij pri smederevski železnici in tankerjev za nafto v Jugopetrolovem terminalu v Beogradu, plovba po Donavi pa je bila močno ogrožena.

Podobno brezobzirno so Romuni kršili meddržavni sporazum tudi letos, zlasti od 20. oktobra do 1. novembra, vendar posledice tokrat k sreči le niso bile tako hude kot lani.

In kako so ukrepale pristojne jugoslovanske oblasti v navedenih primerih? V »interesu dobrososedskih odnosov« so pristojni lani v Beogradu odločili, da se javnost o tem ne obvešča!

Po mojem mnenju so s tem samo dali potuho romunski strani, da je letos nadaljevala s krajo vode!

Tako Jugoslavija v imenu »dobrososedskih odnosov« plačuje z dolarji uvoženo elektriko, ki nam jo nezakonito odvzemajo Romuni! Tanjug tudi ni ničesar sporočil, kako, kdaj in v kakšni višini nam bodo Romuni poravnali nastalo škodo. Ali je Jugoslavija spričo »dobrososedskih odnosov« sploh zahtevala odškodnino?

Ob tej Tanjugovi vestički, ki govori le o »nesporazumu«, se mi nehotе vzbujajo vtisi, da je Jugoslavija prišla že tako daleč, da je ne skrbi več niti lastno dostojanstvo, niti lastna integriteta, ne suverenost in ne njena lastnina!

Žalostno, toda resnično...

Jože Oblak

Pri nas zakone izvajamo...

V intervjuju na televiziji je tovariš Jože Smole izjavil, da so mu v Beogradu očitali, češ bili ste in glasovali proti predloženemu protinflacijskemu programu, sedaj (po preglasovanju) pa ste ga prvi začeli izpolnjevati. Na to ugotovitev ni kaj reči, ker je res tako. Lahko bi jim pa odgovorili, da v Sloveniji sprejemamo in glasujemo za take zakone, ki jih potem z vso resnostjo nameravamo tudi izvajati in se jih držati in ne zato, da bi jih izigrali. Tako ravna jo prav tisti, ki se z vsem, kar jim predlagajo od zgoraj »strinjajo«, dejansko pa že med dviganjem rok mislijo, kako bodo v pravkar sprejetem zakonu iskali luknje.

Ležernost nekaterih delegatov, da z dviganjem rok potrjujejo vse, kar jim administracija od zgoraj predlaga, je treba iskati prav v tem, da vedo že vnaprej, da se bo od sprejetega izvajalo samo tisto, kar bo koristilo le njim in ožjemu okolju, iz katerega izhajajo. Zato se nam, Slovencem, upravičeno posmehujejo, ko prizadevno izvajamo zakone, medtem ko jih oni izigravajo. Bilo pa bi boljše in koristno za vse, če bi predloge pred sprejetjem temeljito obdelali in izpopolnili; ko so enkrat sprejeti in se s tem iz predlogov spremenijo v zakone, pa naj bi jih do podrobnosti izvajali ne glede na to, ali je to posameznikom in ožjemu krogu všeč ali ne.

Tako delajo v vseh pravno urejenih državah; pri nas pa so na tem področju doslej vladali (in še vladajo) anarhija, nespoštovanje in izigravanje zakonov. Mislim, da je nespoštovanje zakonov na vseh področjih, tudi v sodstvu in organih za notranje zadeve, privedlo do raznih nepravilnosti, ki jih občutimo vsak dan.

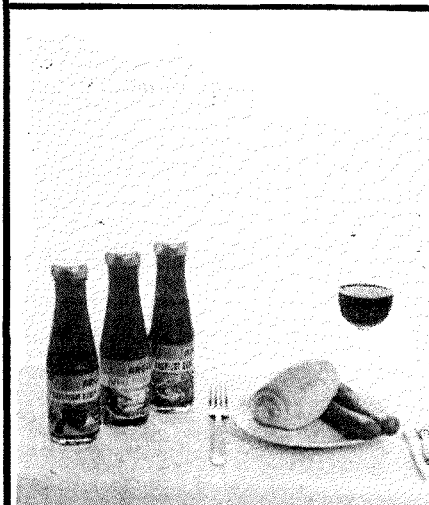
Žal dostikrat za to krivijo tudi borci kot celoto. Dejansko so se tudi nekateri borci po vojni skorumpirali, toda večina je ostala poštena in nemalokrat tudi odrinjena v kot že pred upokojitvijo. Kot nekdanjega borca me boli, ko slišim take optike, zato bi mlade spomnil še na nekaj: kriza je pri nas nastala takrat, ko borci niso več veliko odločali; od konca sedemdesetih let dalje, ko je na vodilna mesta prišla generacija, ki ni bila udeležena v NOB.

Žarko Žbogar

droga
PORTOROŽ

Izdeluje TOZO ARGO
n.s.o. IZOLA

PORTOROŽ

[illegible]

Nekateri pa kar vztrajajo...

Sedanje dokaj zapletene gospodarske razmere silijo mnoge borčevske organizacije v razmišljanje, kako v prihodnje načrtovati, še bolj pa prirediti kulturne in športne prireditve, ki naj bi bile vsebinsko naravnane na obujanje tradicij NOB in prenašanje le-teh na mlajše rodove. Skupnosti borcev že tako ali tako nimajo vedno zagotovljenih potrebnih

Po dokaj obširnem in izčrpnem poročilu Albina Štorka, predsednika skupnosti borcev 15. divizije, slednji je bil ponovno izvoljen za to funkcijo, je sledila zanimiva razprava, predvsem o tem, kako k sodelovanju pritegniti mlade in rezervne vojaške starešine. Ugotavljali so tudi, da se zadnja leta odkriva številne spomenike in spominska obeležja, za kar so bi-

Na Pohorje!

Prostrana smučišča zahodnega Pohorja, kjer sta zgrajeni dve planinski postojanki (Partizanski in Pungartski dom), sta zgrajeni izredno privlačno za vsakega, še tako zahtevnega turista ali planinca. Na Pohorju počitnikujejo tudi najzahtevnejši turisti tudi zaradi bogatega lovišča, možnosti ogleda zgodovinskih znamenitosti v Slovenji Gradcu in Partizanskih bolnišnic pod Malo Kopo na Pohorju.

Ko pozimi zapade globok sneg, ki obleži v osončnih rebrih prav do pozne spomladi, se prostranstva krajine spremenijo v obsežna smučišča, primerna za smučarje – začetnike in mojstre. Na voljo so jim vse vrste žicnic – od Kop na Pohorju do Ošvena pod Uršljo goro, vse tja do Podpeških strmin okrog Mežice in Črne na Koroškem.

Na obeh Kopah zahodnega Pohorja so na voljo smučarske vlečnice z zmogljivostjo 6.100 smučarjev na uro, preko 100 hektarjev smučišč na višini 1.400–1.543 metrov in 20 km smučarskih tekaških stez.

Zgrajeni sta glavni dovoznici cesti Slovenj Gradec–Legen–Partizanski dom z odcepom do Pungarta. Zgrajena je tudi cesta Vuzenica–Primož na Pohorju in do spodnje postaje vlečnice Kaštivnik. Tako se lahko pripelje z velikimi avtobusi na vrh Pohorja.

Glavna naloga, ki so si jo zadali v zimski sezoni, pa je zadovoljiti gosta, tako v streebi kot na smučiščih. Poskrbljeno pa bo tudi za lačne želodce in prevoz turistov iz Slovenj Gradca do obeh planinskih postojank.

Adolf Ankon

Partizani-smučarji – gonilo množičnih smučarskih prireditev

Naslov je malce bombastičen, toda če pogledamo malce v zgodovino množičnih smučarskih prireditev, so poborniki in gonilna sila bili pristni neugnani partizani. Ti so znali popeljati za seboj vso to danes sodelujočo množico.

Pred nekaj leti so med množico smučarjev ustanovili kategorijo borci. To ni zaradi njih samih – pač pa je bil cilj vzpodbuditi številne mlajše udeležence – naj jim sledijo povedati, da borci kljub visokim starostim še vedno aktivno delujejo na vseh prireditvah. To so tisti, ki so kot mladi SKOJ-evci, borci premagovali nemogoče. Na smučarskih prireditvah je skoraj vsako leto kaj novega – med partizani smučarji se je število celo povečalo. Drug drugega spodbujajo in pridobivajo za aktivnost na snegu. Tako imajo že svoje kategorije na Pokljuki, v Dupleh, v Cerkljah, na Trnovskem maratonu, na Občicah v Cerknem pred leti pa še na Ravnanah na Koroškem. Ostalo je vprašanje le še na Osankarici na Pohorju.

V teh minulih letih pa so se pojavila vprašanja o tem, kako bi naj bili partizani smučarji organizirani, kako s tekaško smučarsko tehniko in podobno.

Drсни ali klasični korak

Tu je veliko polemik, ki so delno upravičene, delno pa ne. Za klasičen korak je oprema klasična – višina palice do podpadu, urejene smuče na snegu, smuči daljše, vezi pomaknjene od sredine proti zadnjemu delu, tehnika mazanja itd.

Za drsni korak so pa palice daljše, smuči krajše, vezi od sredine naprej, da je smuča ob

Z novim letom – novo društvo upokojencev Peter Deržaj

S prvim januarjem 1988 bomo v Šiški dobili še eno društvo upokojencev. Doslej je delovalo v sestavi DU Zgornja Šiška, imenovalo pa se bo po zdravniku dr. Petru Deržaju. Sedež bo imelo na Celovski 135, štelo bo pa 287 članov. Med njimi bodo tudi taki, ki se v sedanjem društvu izjemno udeležujejo: predsednik Ste-

drsenju spredaj nagnjena naprej v zrak, visoki čevlji v gležnjih, smuče pa so ravne, jih praktično ni. Smučar drsi po smučinah kot drsalec na ledu, denimo hokejist. Med tekmovalci so že prireditelji našli rešitev tako, da so na tek spustili najprej klasične, nato šele tekmovalce z drsnim korakom, ki so lahko svobodno razkopavali z odrivi urejene smuče.

Med skupino borcev je zašla ideja, naj bi skupina partizanov smučarjev nastopala le kot pohodniki. Pobudniki so zlasti tisti, ki ne bi bili radi rangirani. Tekmovalcem pa to spet ne ustreza, zlasti če si med neukimi prireditelji pomagajo še z drsnim korakom do višje uvrstitve, pa se zgodi, da je med zmagovalci le tisti, ki je po letih mlajši.

Vsak naj tekmuje sam s seboj

To načelo naj bi veljalo za slehernega udeleženca – primerjava pa naj bi bila predvsem s sebi enakim in ne s pet ali celo deset let starejšim. Med izborom klasične ali drsne tehnike pa tole: če so plavalci svojo disciplino delili, ni prav nobena nerodnost ločiti drsni korak od klasičnega pri tekačih in udeležencih turne smuke. Vse je pač treba postaviti na svoje razumno mesto. Za vse se je treba truditi – brez muje se še čevlji ne obuje.

V Sloveniji je organizirano število smučarskih tečajev. Ni narobe, če se tu pa tam kakega udeleženca in na ta način izpili to ali ono.

V razmislek pa še predlog, naj skupina smučarjev borcev vozi na tekih svojo otvoritveno vožnjo – morda 15 minut pred startom. Tudi to dejanje naj bi bilo slavnostno.

Stane Bobek–Miha

Srečanje in izmenjava izkušenj

Letošnjega tradicionalnega srečanja rezervnih starešin iz primorskih in notranjskih občin – tokrat ga je v Strunjanu zelo uspešno organizirala občinska konferenca ZRVS Piran – se je udeležilo nekaj nad 170 tekmovalcev iz enajstih primorsko-notranjskih občin. Med štiridesetimi ekipami sta bili tudi dve ekipi pripadnikov teritorialne obrambe, ekipe garnizij JLA iz Postojne in Ajdovščine ter JVM iz Pulja. Ekipa se se pomerila v treh disciplinah: v streljanju z zračno puško, kegljanju in šahu. Najuspešnejši so bili tekmovalci ZRVS iz Kopra, drugo mesto v skupni uvrstitvi so si priborili Tolminci, tretjeuvrščeni pa so bili tekmovalci ZRVS Pirana.

Tekmovalce in goste je pred hotelom Svoboda v Strunjanu pozdravil s krajšim nagovorom predsednik občinske konference ZRVS Piran, Veselin Kezunović.

Pogovor o aktivnostih v ZRVS

Med tekmovalcem pa so se v hotelu Svoboda sestali še predstavniki posameznih občinskih ZRVS in garnizij JLA, predsednik Obalne konference ZRVS generalpodpovnik Pavle Šuc, sekretar re-

publiške konference ZRVS Jakob Cerne in predsednica občinske skupščine Piran Tatjana Kosovel.

Na pogovoru so izmenjali izkušnje o metodah dela v posameznih občinskih konferencah ZRVS, s poudarkom na delovanju v krajevnih organizacijah. V prihodnje bi morali bolj prizadevno dograjevati in posodobiti načine dela s člani ZRVS, so dajali razprodajalci kajti tudi v tej strokovno-vojaški organizaciji, ki deluje v okviru SZDL, že čutijo posledice kriznih politično-gospodarskih razmer pri nas. Predvsem bi morali kadrovske okrepitve vodstva krajevnih konferenc, ki bodo sposobna organizirati, ob uresničevanju dogovorjenih programov usposabljanja, tudi druge interesne oblike združevanja članstva (družabna srečanja, mitinge ali skupne rekreativne pohode).

Uspešna oblika krepitve bratskih vezi med članstvom ZRVS pa so tudi prav takšna srečanja in izmenjave izkušenj prispevajo k krepitvi bratskih vezi med članstvom ZRVS.

Pogovor v Strunjanu je bil sklenjen z dogovorom, da bo naslednje srečanje ZRVS primorsko-notranjskih občin organizirala občinska konferenca ZRVS občine Idrija.

Franc Obolnar

Izšel je peti del Svetinove Ukane

V založništvu Trajne delovne skupnosti Feniks iz Ljubljane je pred kratkim izšel peti del Ukane Toneta Svetine. Roman je izšel na 430 straneh v broširani vezavi, v predprodaji 9900 dinarjev, natisnjen pa je bil v 5000 izvodih.

Na tiskovni konferenci v Cankarjevem domu je avtor povedal, da napiše povprečno v enem letu en roman, da piše »hitro, solidno in poceni«, medtem ko o vsebini novega romana ni želel preveč govoriti, ker pričakuje, da se bodo bralci pač potrudili in segli po njem.

»Mercedes srebrnosive barve, v katerem so sedeli dva moška in dekle z dolgimi plavimi, na ramena padajočimi lasmi, je ostro zavil z avtoceste proti gorski pre-

gradi na vzhodu...« Tako zavčenja svoje pisanje Svetina in s srebrnim mercedesom pripelje v dogajanje nekdanjega Hitlerjevega soldata. Vse se godi v naših krajih, vse polno je lovskih prizorov, razmišljanj in čustev reminiscenc na vojni čas; vse v znanem Svetinovem slogu, ki ostaja še naprej tudi pri svojem pogledu na svet: »zob za zob« in »nezaupanje je vodilo sveta«.

Zanimivo, da si je avtor za moto k prvemu delu romana izbral prav Nietzschejeve besede in še bolj zanimivo – katere. »Prišel je trenutek za lov... ne le za divji lov, temveč za pritenjeni lov, za lov na tiste, ki upogibajo dušo«.

B. Ž. J.

Pohod in slovesnost na Javorniku

V spomin na tragične dogodke pred 44. leti, ko je 23. decembra 1944 leta v ledenem zimskem jutru pri Skvarču na Javorniku nad Črnim vrhom nad Idrijo ugasnilo 47 mladih življenj – borcev III. bataljona 3. SNOUB »Ivana Gradnika«, bosta planinsko društvo Idrija in domicilni odbor Gradnikove brigade v sodelovanju z garnizonom JLA iz Ajdovščine in člani radio kluba Idrija pripravila 9. zimski spominski pohod na Javornik (1240 m) nad Črnim vrhom nad Idrijo, ki bo v nedeljo, 20. decembra 1987 in bo posvečen tudi letošnjemu praznovanju dneva JLA.

Za letošnji 9. spominski pohod na Javornik so prizadevni organizatorji pripravili tudi spominske izkaznice, ki jih bodo tisti, ki se bodo pohoda udeležili prvič, lahko dobili pred odhodom na Javornik v gostilni »Pri Metki« v Črnem vrhu nad Idrijo, pri kmetiji Košper v Kanjem dolu, pri Med-

vedu ali pa v Pirnatovi planinski koči na Javorniku.

Na dan pohoda bodo vsem tistim pohodnikom, ki se bodo že šestič udeležili pohoda, podelili zlate, za štirikratno udeležbo srebrne in za dvakratno udeležbo bronaste spominske značke. Spominska značka ponazarja spomenik 47 padlih borcev Gradnikove brigade na Javorniku, ki so ga pred Pirnatovo kočo na Javorniku odkrili septembra 1980. leta.

V nedeljo, 20. decembra bo ob 11. uri pred Pirnatovo kočo pri spomeniku padlih na Javorniku spominska slovesnost s kulturnim programom. Za vse udeležence spominskega pohoda na Javornik, ki bo ob vsakem vremenu, bodo organizatorji pripravili topel čaj za okrepčilo. Organizatorji priporočajo pohodnikom primerno planinsko opremo, pa v nahrbtniku hrano. Pohodniki, prisrčno vabljeni! Silvo Kovac

Vabili

ZVEZA ZDRUŽENJ BORCEV NOV – Krajevni odbor Medvode prireja žalno komemoracijo v sredo, 30. decembra 1987 ob 16. uri v Gramozni jami v Medvodah, kjer so bili 31. decembra 1943 ustreljeni talci.

Nas komemoraciji v njihov spomin bodo sodelovali člani DPD Svoboda, Moški pevski zbor in Pihalni orkester Donit Medvode.

Vabljeni!

Vse svojce, preživele borce NOV, občane, predvsem pa mladino, VABIMO, da se v nedeljo, 3. januarja 1988 ob 10. uri, udeležijo spominsko-žalne svečanosti pri spomeniku padlim na Rudniku pri Kamniku. Počastili bomo spomin na padle borce in aktiviste NOB pred 43 leti.

Krajevni odbor ZZB NOV
Duplica – Volčji potok

Poizvedba

Tovariš Franc Tajner iz Črnomlja, Partizanska pot 9, je leta 1946 dobil v spomin fotografijo od znanca, s katerim je bil še 27. maja 1946 v Slavonski Požegi. Znano mu je le ime Ludvik, bralce pa sprašuje, ali ga kdo pozna.

Hvaležen bo za vsakršne podatke, ki jih pošljete na njegov naslov.

Vinko Bovcom

Radenska

Vabimo vas v ZDRAVILIŠČE RADENCI na oddih, zdravljenje in še kaj. Za člane borčevskih organizacij nudimo posebne ugodnosti.

Informacije in rezervacije:
Zdravilišče Radenci, 69252 Radenci
Hotel Radin
Tel.: (069) 73-331
Telex: 35269

tv-15 naš TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovariš: MIRA SVETINA (predsednik); člani: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADARSKA, MILAN FILIPČIČ, TONE GOŠNIK, FRANC KONOBELJ, MARIJAN LAH, FRANJO MAROŠEK, IVO OREŠNIK, JOŽE OBLAK, ZORKA PERŠIČ, IVAN REPINC, JOŠT ROLC, VANDA ŠKODNIK in delegati: BLAŽ LAVRIČ, RK ZRVS SLOVENIJE, VLADIMIR DEJAN, IS SKUPŠČINE SRS, MARINKA LEVIČNIK, SPIZ SRS
Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: MIRANDA MRČELA; Tehnični urednik: DRAGO SETNICAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 4.400 din, posamezna številka v prosti prodaji 100 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije št. 421-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35